SCIPIONIS HENRICI
IN MESSANENSI ACADEMIA
DOCTORIS THEOLOGI,
CENSVRA
THEOLOGICA ET HISTORICA
Aduersùs
PETRI SOAVE POLANI
DE CONCILIO
TRIDENTINO
PSEVDO-HISTORIAM,
AD EMINENTISSIMVM
ET
REVERENDISSIMVM
PRINCIPEM
BERNARDINVM
SPADA. S. R. E.
CARDINALEM.
Cum facultate Superiorum.

DILINGÆ,
IN TYPOGRAPHIA ACADEMICA
Apud Ignatium Mayer.

ANNO Salutis reparatæ. M. DC. LIV.

EMINENTISSIMO AC REVERENDISSIMO PRINCIPI,

BERNARDINO SPADA,

S. R. E. CARDINALI

SCIPIO HENRICVS

S. P. D.

POETICAM vim, atque artem tum apud veri Numinis Cultores, tum apud Ethnicas gentes Theologiæ ac Religioni arcto affinitatis Vinculo coniunctam esse, satis apertè cognoscet, qui vetustas Historias, qui Poëtarum figuras, qui Sacros, qui profanos Scriptores accuratè perleget. Hâc ego ratione ductus EMINENTISSIME PRINCEPS, non præter Institutum meum agere arbitratus sum, à Poëticis studijs ad Theologicas disciplinas iustis de causis me conuertendo.

Oblatum iam pridem, sed satis serò mihi fuit historicum Volumen aduersùs SacroSanctum Tridentinum Concilium, vulgari Italicâ Linguâ conscriptum: Audiuíque quam plurimos vel animi infirmitate, vel potiùs nequitiâ & impie-

tate aſſerentes, opere hoc Trid. Concilij cauſam funditus ruere: ac neminem hucuſque inuentum, qui eius veritatem & Iuſtitiam rectâ poſſit Ratione tueri: hinc creſcere Hæreticorum iactantiam & furorem tumeſcere. At ego curioſitate permotus, opus hoc diligenti attentione perlegi. Nihil in eo ſum admiratus, niſi quo ordine & induſtriâ fuerint vera cum falſis admixta: & quæ vera inſunt, in peſſimum Senſum, fallaci interpretatione deducta ex Sophiſmatibus: inueni partim fictitia & vana: partim puerilia & leuia: exceptis quibuſdam, quæ à doctiſſimis Viris ſufficienter confutata iam nouimus.

Prouinciâ igitur ad reſpondendum adſumptâ, ſolus labor mihi fuit in inueniendâ dicēdorum methodo, quod aſſecutus eſſe videor extrahendo ab hâc Hiſtoriâ, ſiue potiùs ab hoc Impietatis Chao, quæ vera, quæ falſa fuerint: quæúe inutilia & impertinentia ſilentio prætermittenda. Hunc ego Ingenioli mei Partum Tuis auſpicijs EMINENTISSIME PRINCEPS, ad Solis & hominum lucem exponendum putaui. Etenim, cum pro rerum diuerſitate in opere conſcribendo, omnia fere ſcientiarum genera fuerint attingenda, Tibi certè debetur, qui omni literarum

terarum

terarum plenitudine polles: qui inter Purpuratos Patres omni Doctrinarum ſplendore, ac lumine fulges. Quod certè non ſemel cognouerunt & experti ſunt Sapientiſſimi Romani Pontifices, qui in grauiſſimis pro Catholicâ Eccleſiâ cauſis, Tuâ Prudentiâ ac Virtute ſunt vſi.

Sed accipe, EMINENTISSIME PRINCEPS, diuturni mei laboris opuſculum: illo quidem innatæ benignitatis affectu, quo olim ad Te venientem me ſummo, ſed meritis impari honore excepiſti. Interim EMINENTIAM Tuam profundiſſimè veneror, Túque Neſtoreos ac feliciſſimos annos, pro Vrbis & Orbis Beneficio Vale.

INDEX EORVM,
Quæ in hoc Opere continentur.

Sectio

Arti-

SCIPIO.

SCIPIONIS HENRICI
N MESSANENSI ACADEMIA
DOCTORIS THEOLOGI
CENSVRA
Theologica & Historica, aduersùs Petri Soaue Polani, de Concilio Tridentino Pseu-do-Historiam.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

H*ISTORIA Concilij Tridentini præ manibus est: Auctor Petrus Soaue Polanus. Proprium illius, an personatum sit nomen, Scriptor Hæreticus, an Atheista? nihil oportet inquirere.* Historia *in-am; ita enim inscribitur, cum Satyra potiùs sit, & tè sicut facilè est Satyram componere, ità difficile nodum est Historiam texere. Etenim vt permitta-s, quantum difficultatis insit in inuestigandâ & e-randâ Historicâ veritate, certè impossibile est suis ibus veram ac rectam Historiam scribere, sicut & que Summi Numinis auxilio, animi Paßionibus li-ari. Hinc Tacitus Annalium initio:* Tiberij, Caij, udij ac Neronis res florentibus illis, ob me-n falsè, postquam occiderunt, recentibus o-compositæ sunt.

Et quidem liuore & odio non vacat Historicus noster, præsertim in Rom. Pontif. quamuis Se omni Passione liberum, affirmare audeat. Sit ergo Historia hæc, aut Satyra, aut tertium quoddam monstrum ex veritate & falsitate compositum: sit Sophisticum Commentum, vulgari Italicâ linguâ confictum, vt incautos & rudes decipiat. Contra hanc Sphyngem, quæ captiosa ænigmata proponit: contra Chymæram, quæ auerni euomit ignes, lubens & gaudens suscipio Belligerandi onus; aduersæ enim vires terrere quidē distantes, lædere præsentes non possunt. Præterea non multum laboris erit, contra Blasphemā hanc Historiam: in eâ enim Parte, in quâ præcipuè consistit ipsius operis institutum, aduersarius ipse nobis arma præstabit. Quare, sicut ex viperâ aduersùs viperam medicamenta parantur, ità aduersùs hanc Historiam ipsâ Historia vtemur. Et sanè admirabile est, quâ ratione in opere hoc vera cum falsis admixta sint: & ex bonis, & pro Catholica Religione vtilibus, hæreticorum deliramenta oriantur. Cum ergo & pia & impia cognoscantur in hoc volumine admixta, meum erit hæreticorum Zizania alligare in fasciculos ad comburendum, & Catholicæ Veritatis Triticum in horreum Christi reponere.

Censura igitur nostra ad hanc Historiam conuenienter diuidetur in duas Partes. In primâ Parte separabimus

rabimus

*ibimus ea, quæ simpliciter & historicè possunt ex hoc
olumine referri, circa originem, progressum & ab-
lutionem Concilij, reiectis his, quæ ab Historico vel
lso narrantur, vel quoquo modo suspecta esse cogno-
entur, vel quæ ad Concilium nullo modo spectare vi-
buntur.*

*In secundâ Parte colligentur ea, quæ falsa in illo ope-
, & quæ hæretico animo dicta inueniuntur, & re-
ondebitur ad omnia Argumenta, quæ aduersùs Ca-
olicam Veritatem ibi proponuntur; detegemus, præ-
rea fraudes ac mendacia Historici grauia atq; com-
ertissima, ex quibus luce clariùs apparebit nullam
dem tribuendam esse Pseudo-Historiæ huic.*

*Verùm, quod ad primam Censuræ partem attinet,
ectorem admonitum volo, me in Historiâ Concilij
rid. componendâ nihil ex proprio ingenio, nihil ferè
alıorum Scriptis reposuisse: sed ea tantum, quæ in
sius Historici opere continentur: vt appareat exce-
tis his, quæ in hâc breui Historiâ sunt, cætera, quæ in
seudo-Historiâ remanent, vel falsa, vel suspecta,
el inutilia esse censenda. Prætereà est aduertendum
uod ea, quæ ex illo Volumine extracta in Historiam à
ie rediguntur, non protinus vt vera & approbata am-
lectenda esse, sed vt quæ in illo opere inuenta, & possi-
ilia fuisse non repugnet. Nolo enim, vt sub Veritatis*

insigni-

insignibus accipiantur ea, quæ conscripta ab Historico aliàs mendacißimo perhibentur.

Quòd verò attinet ad alteram Censuræ Partem: sciant omnes, me non aduersùs Lutherum vel Zvvinglium scribere, neque SacroSancti Tridentini Concilij dogmata suscepisse tuenda: hoc enim necesse non est, cum integra doctißimorum Virorum hisce de rebus volumina conscripta circumferantur; sed tantum meum erit scribere aduersùs Petrum Soaue Polanum, eiúsque Pseudo-Historiam ad confutandum ea, quæ Catholico homine indigna in eo Volumine inueniuntur; Et ad veram, propriámque laudem SacroSancto huic Tridentino Concilio restituendam, quod, cum (attentis summis in eius celebratione difficultatibus, siue ex hæreticorum insidijs, siue ex Principum discordijs, siue ex determinandorum multitudine & varietate,) fuerit sanè admirabile opus & planè diuinum, ob impijßimo hoc Atheo contemnitur, accusatur atque damnatur.

PRIMA

PRIMA PARS CENSVRÆ, CONTINENS SACROSANCTI CONCILII TRIDENTINI HISTORIAM.

DEcurrebat humanæ Salutis Annus 1517. ſedente in Cathedrâ Pontificiâ Leone X. ex nobiliſſimâ apud Florentinos Medicæorum familiâ, Imperante Maximiliano Auſtriaco huius nominis Primo; Pontifex ſui regiminis initio non ſolùm ad bellicos Italiæ labores ſedandos & arma in Turcas conuertenda direxerat animum, verùm etiam ad ædificium proſequendum Templi maximi apud Vaticanum. Sed bellis exhauſto Eccleſiaſtico ærario, ſub eius Prædeceſſore Iulio II. viſum Pontifici fuit pro more iam dudum in Eccleſia recepto, vti Eleemoſynis, quas ob indulgentias ex Pontificia largitate ſub Cruciatæ nomine Chriſti fideles erogare ſolent. Huius rei cura Moguntino Archiepiſcopo in Germaniâ delegatur, qui Ordinis Prædicatorum fratribus euulgandum Indulgentiarum Pondus commi-

commisit. At munus hoc ex vetusto in Saxoniâ more Eremitanis Sancti Augustini fratribus fuerat proprium; quare ipsi suò iure exturbatos se existimantes, in dissidia & iurgia transierunt.

Erat ibi eo tempore non obscuri nominis inter Augustinianos Magister, Frater Martinus Lutherus; ipse suorum indignationem secutus, maximè omniū aduersùs Pontificis gratias, & Indulgentiarum Concionatores antesignanus est factus. Nam & Concionibus, & Colloquijs,& publicis Disputationibus eorum Authoritatem atque vtilitatem est conatus infringere. Tractatus sunt ab eo hâc de re Typis editi, & ex aduerso, Dominicana præsertim familia, satis accuratè respondit. Semper tamen Lutheri, vt impius erat, & ad omnes errores propensus, in dies magis augebatur malitia, & de minoribus
15. 18. ad maiora absurda hæreséśq; transibat. His Romam delatis Pontifex Lutherum in iudicium vocat: Causa committitur Thomæ de Vio, Caietano S. R. E. Cardinali, summo Theologo ex Dominicanâ familiâ, qui apud Germanos in Augustano Conuentu Pontificis Legatus tunc aderat.

At Lutherus, qui Saxoniæ Ducis Patrocinio nitebatur, præuio Maximiliani Cæsaris Saluo Conductu ad Legatum tandem perre-

. Legati cum Luthero congressus in-
lis fuit, cum nimis longè, ac toto cælo
sentiret vterque. Quare Legatus Luthe-
n ad suos remittit, sperans ex Collocu-
ne ista illum ad resipiscentiam tandem
aturum. Hinc post aliquot tempus Io.
aupitij sui Ordinis Vicarij Generalis man-
to, Lutherus ad Legatum denuo mittitur,
em cum incorrigibilem cerneret, & pe-
anter loquentem audiret, nec benignis
ionibus animi duritiem lenire posset, a-
ter eum reprehendit; sed Lutherus sta-
n Legati aspectum fugiens Augustâ di-
essit. Sed inde non longè digressus, fictæ
cusationis & pænitentiæ ad Legatum lit-
ras misit, procul dubio, ne læderetur in
i.

Fluctuāte igitur Indulgentiarum causâ a-
d Germanos, quoniam Lutherus necdum
ertè à Pontificis authoritate se discessisse
nulabat, Pontifex pro sedandis Contro-
rsijs, Decretum edidit, Indulgentiarum
ritatem declarans. Decretum ad Caieta-
m mittitur, qui Pontificis rescriptum Ty-
s datum per Germaniam euulgauit. At
itherus, qui vt par erat, Apostolicæ Sedis
creto resipiscere debuisset, iratus quod
ntifex per publicam sententiam eius pla-
is aduersaretur, vt impiorum Schismati-

corum

corum est vsus, ad futurum Concilium appellauit, sparsâ per Germaniam Appellationis formulâ temerariâ, & impudenti; sed pro corruptorum temporum conditione, apud stultos gratissimâ, quorum magnus est numerus.

Zvvinglius. Idem interim malum affecit Tigurium (vulgo Zürch) in Heluetiâ: vbi Vldricus Zvvinglius Canonicus se opposuit Sampsoni ex Franciscanâ Familiâ, quæ ibi ex Pontificis Mandato easdem Indulgentias promulgauit. His auditis magis intumuit Lutheri temeritas atque insolentia, & mox deserto Pontifice contra Ecclesiæ Sacramenta, & alia id genus erupit: Scholasticorum Theologorum, vt Sophisticam aspernando Doctrinam, & Sacram Scripturam præter Antiquorum Patrum, & Ecclesiæ sensum pro li-
1519. bidine interpretando. His indies crescentibus malis, & conclamantibus vndique præsertim ex Germaniâ Ecclesiasticis Viris, Leo Pontifex Congregatione initâ ex Cardinalibus & Episcopis, & ex Theologis, & Canonistis, omnibúsque maturè consideratis Lutheri errores damnauit, Bulla editâ die. 15.
1520. Iunij. 1520. Quo audito Coloniensis & Louaniensis Vniuersitas, damnatos Lutheri libros in ignem coniecêre. Sed Lutherus præterquam, quod Bullæ huic repetitam ad Cō-

m appellationem oppoſuit: ipſam &
ificis Bullam, ſimúlque Pontificiorum
retorum libros Witembergæ publicè vi-
m comburi iuſſit, ac ſiue timore alicu-
ibi imminentis mali, ſiue vt ſuas hære-
rincipum Authoritate firmaret, ſtrenuè
ationis Principem Saxoniæ Ducem, ad
partes trahere ſtuduit. Et iam creſcen-
irum in modum inter Germanos atque
etios hæreſi, tum primum de Concilio
ocando cogitatum fuit.

nno Domini 1521. Wormatiæ in Con- 1521.
u coram Carolo V. Cæſare Lutherus
tit, & de ſuâ doctrinâ interrogatus præ
itatâ oratione Iudicium conatur elude-
Tandem requiſitus: an velit Doctrinam
Generali Concilio ſubmittere? Reſp.
matiuè, ſed ſub conditione; vt ſcilicet
mata controuerſa ex ſuâ Doctrinâ ex-
antur, quæ ipſe Concilio ſubmitti velit,
uibus tamen nullatenus, niſi ex Sacra
ptura feratur Sententia. Obſerua hic
etici pertinaciam, arrogantiam ac frau-
. Primò de Indulgentijs locutus eſt, li-
mpiè ac ſtultè: cum reſpectu tamen ali-
ad Rom. Pontificis Authoritatem. De-
, poſtquam Pontifex de Indulgentijs
tra illius mentem declarauit, ipſe relicto
tifice ad Concilium confugit. Nunc au-

diens imminere Concilium; leges Concilio imponit. Sed paulò post idem Lutherus inducitur dicens: *Se neque Angelorum Iudicio suam Doctrinam subiecturum, imo per illam homines simul, & Angelos iudicaturum*, quæ omnia in ipso Petri Soaue opere videre est. His sine fructu peractis Luthero, libera discedendi facultas conceditur: etenim sub fide publica venerat. Sed Cæsar Imperiali Edicto Lutherum, eiúsque Sectatores proscripsit, quamuis eo tempore aduersùs Lutherum leges Araneorum telis non dissimiles fuerint.

Audito interim Pontificis Decreto, Doctores Parisienses damnauerunt Lutheri Doctrinam, & Henricus VIII. Angliæ Rex librum edidit de Sacramentis aduersùs eundem. Hugo Constantiensis Episcopus, sub cuius Ecclesiastica Iurisdictione Tigurum situm est, egit per litteras cum illius Ciuitatis Senatu, vt in Zvvinglium animaduerteret. Sed is hæreticâ fraude vsus conclamabat: *Ecclesiam Reformatione indigere, & his similia*, ac sexaginta septem Conclusiones publicè defendendas obtulit. Tigurinus Senatus vocatis suæ ditionis Doctoribus, præsente Iacobo Fabro Constantiensis Episcopi Vicario, super illis Conclusionibus disputari voluit. Sed cum nemo agnosceretur

ex, & omnia in clamores abirent, Faber
dem dixit: ad Concilium *hæc referenda*,
ex ea die in locis illis Religionis causa in
is ruere perrexit.
n his Angustijs Leo Pontifex moritur: *Adrianus.*
ianus sufficitur, qui ex Hispaniâ vbi Ca- 1522.
nomine erat, sub finem mensis Augusti
nam accessit. Pontifex integer animo,
heri ac Sectatorum hæreses, potius inter
nias & figmenta quàm firmas mentis
suasiones referebat; Mense Nouembri
nciscum Chariganum Fabrianensem Epi-
pum Norimbergam mittens, postulauit à
ncipibus ibi congregatis, vt Cæsaris Edi-
n contra Lutherum, ac Sectatores exe-
ioni mandetur: qui & multa alia propo-
pro Religione, & quiete in Germania.
sponsum satis leuibus adductis rationibus 1523.
velle, sed non posse punire Lutherum. Pro-
erunt deinde centum Grauamina: postu-
tes Concilium in partibus, in quo vt in
ısa communi omnibus tam Ecclesiasticis,
àm Laicis ius esset dicendæ sententiæ.
Interim Andrianus Pontifex moritur, e- *Clemens*
que loco eligitur Clemens VII. Iulius *VII.*
dices anteà dictus; hic statim Laurenti- 1524.
Campegium Cardinalem Legatum mi-
ad alium Norimbergæ Conuentum. Qui
100. illis Grauaminibus Germanici Cleri

 Refor-

Reformationem adornauit, ſed vniuerſaliter acceptata non fuit. Legatus dimiſſo illo Conuentu, aliũ Ratisbonæ inſtituit ex Principibus melioris mentis, ac Pontifici adhærentibus, & pro illorum locorum Clero Reformationem compoſuit. Vbi Concilium denuò propoſitum eſt. Hæc Norimbergæ acta Cæſari diſplicuerunt, qui ſatis acriter ex Hiſpaniâ reſcripſit ad Principes, *nihil ſe inſcio tam liberè vel negandum, vel poſtulandum: neque illis ius eſſe Concilium petendi à Pontifice: hoc enim ad Cæſarem pertinere.* Tur-
1525. bauerunt hæ litteræ Germanorum animos, qui nunquam tam deſpoticas à ſuis Imperatoribus Epiſtolas accipere conſueuerant. Verum turba hæc alijs turbationibus ſublatæ ſunt, Bello aduersùs Anabaptiſtas inito. Fuerunt hi peſſimi Hæretici ex Lutheri propagine, qui ſicut Deo verum cultum negabant, ita & Principum Iura conculcabãt. Sed vbique armis ſonantibus, etiam Franciſcus Galliæ Rex Papienſi Prælio captus, in Hiſpaniam ad Cæſarem mittitur.

1526. Sequenti Anno in Conuentu Spirenſi nihil de Religione concluſum, imò ad bellum Ciuile ventum fuiſſet, niſi Ferdinandus Caroli Regis frater præſtò fuiſſet. Hoc autem euenit, quia aliqui ex Principibus iam ad Lutheranas partes tranſierant, Secuta ſunt deinde

de diſſidia, & bellici euentus inter Pon-
em ac Cæſarem : qui nihil ad Concilij
oriam faciunt.
ebus tandem compoſitis alius apud Spi- 1529.
Conuentus inſtituitur; in eo magna
contentio orta eſt inter Lutheranos
vvinglianos de modo, quo exiſtit Chri-
in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramén-
Hâc de re poſt Conuentum, agente
lgrauio Haſſiæ conuenerunt apud Mar-
um Lutherus & Zvvinglius; diſputa-
eſt per dies tres; ſed quoniam æqualis
m erat Superbia, fruſtra pro concilia-
laboratum eſt. Facta ſunt nihilominus
onuentu Wormatienſi Decreta aliqua
Religionem perfunctoria & incertæ in-
retationis; ab Electore tamen Saxoniæ,
ijs Hæreticis non acceptata. Vnde ob
eſtationem ab ipſis editam aduersùs
eta illa, tunc primò Proteſtantium au- *Proteſtantes.*
m eſt nomen.
onuenerunt deindè Bononiæ Pontifex,
æſar, vbi multa de Concilio ſunt collu-
Conſideratum eſt primo de Concilij lo-
& quidem ſatis euidens erat, ſi vt pete-
r, Cōcilium vltra montes celebraretur,
olicæ Fidei, ac Pontificiæ Auctoritati
iciosum id fore. Ibi enim Hæreticos
entes in Patriâ vi, fraúde & clamoribus

vtentes, non solum turbaturos omnia, verum etiam maius fortasse excitaturos malum, quàm in Basiliensi Concilio. Addebat præterea Pontifex, Concilium hoc, nec stulto & indocili vulgo profuturum, nec ipsis Hæreticis Principibus, qui Religionis prætextu rixis, & tumultibus fauent, vt contra Cæsarem, & eius Authoritatem insurgant, atque augeant. Itaque *certè scio* (aiebat,) *Concilium huic malo nullum præstiturum remedium, vt hâc de re velut Prophetico ore loqui possim.* Etenim cum omnes istos, quæ circumferuntur Hæreticæ opiniones, damnandas esse certum sit, vbi contra se Sententiam latam cognoscent Hæretici, tum de Concilij validitate, atque de eius potestate quæstionem inducent. Melius ergo est antequã inualescant, hæc nascentia mala amputare, atque extinguere, quàm frustra satagere, vt per Concilium impij resipiscãt. Romani Põtificis Potestas & Fides à Deo est: aduersùs
Matth. 16. quam dicente Christo, *Portæ Inferi non prævalebunt*, & Concilia diuino afflante Spiritu semper de eius Authoritate testata sunt.

1530. Cæsar in Germaniam pergens, Augustæ Conuentum indicit. Illum secuti sunt Cardinalis Campegius & Petrus Paulus Vergerius, Nuncius ad Ferdinandum Regem. Augustæ in Conuentu non amplius per amba-

es & æquiuoca, sed apertè & in Scriptis, de
Religione actum est. Protestantes nouæ Do-
ctrinæ Articulos Cæsari offerunt, (licet cum
aliquâ discrepantiâ inter Lutheranos &
Zvvinglianos:) asserebant se ad istam Cō-
fessionem proponendam Augustam ve-
nisse (vnde Augustanæ Confessionis nomen
est ortum) quia Cæsar eos de Religionis
sensu percontatus iam fuerat. Cardinalis
Legatus à disputationibus cum Hæreticis
abstinendum censet, sed Cæsar Protestanti-
bus leniter respondit, *de eorum Doctrinâ iam
factum esse Iudicium, eámque improbatam:
cæterum se sperare, eos tandem ad Ecclesiæ Vnio-
nem redituros.* Factum est pro Concordiâ
Colloquium tribus & tribus hinc inde di-
sputantibus; sed licet Hæretici cum Ca-
tholicis visi sint in leuioribus concordare,
in grauioribus nulla prorsus Concordia in-
ueniri vnquam potuit. Cæsar imperiali Edi-
cto nouitates illas est detestatus, sed Decreti
huius non sunt tradita Exempla, ne variâ in-
terpretatione in longum traheretur con-
tentio.

Confessio Augustana.

At mira fuit Principum Hæreticorum du-
rities, & erga Cæsarem inobedientia, neque
ab eis obtineri potuit, vt saltem quiescerent
vsque ad futurum Concilium, quod breui
indicendum Cæsar pollicebatur. Curatum

1531. eſt, vt pęnis coercerentur, ſed quia in aliquos tantùm pauperes ac miſeros animaduerſio iſta valebat; cúmque in fructuosè fieret, ceſſatum eſt, & ob id Ratisbonenſis Conuentus indictus. Hoc anno prælium pro Religione inter Heluetios eſt factum cum Catholicorum Victoria, in quo hæreſum Auctor Zvvinglius pęrcuſſus occubuit.

1532. Sed Cæſar, qui Concilium his mȧlis antidotum opportunum fore cenſebat, egit cum Galliæ Rege, vt ambo per Oratores Concilium à Pontif. peterent, in quo Proteſtantes adeſſe, eiúſque Decretis ſubeſſe deberent. Etenim armis eos cogere tempus non patiebatur, imminente in Pannonia cum Turcis grauiſſimo bello. Pontifex Cōcilij Celebrationi aſſentitur, duæ tamen difficultates impedimento erant. Primò enim Proteſtantes volebant, vt Concilium fieret in interiori aliquo Germaniæ loco; Pontifex verò in Italia; etenim in Germania futurum erat, vt vel omnia in clamores abirent, colluctantibus ſemper Hæreticis, vel eorum vi ac fraude, in peius tranſirent. Secundò, Proteſtantes petebant, vt eorum Doctores, quãuis Laici poſſent deciſiuum Suffragium ferre in Concilio, ſicut & Epiſcopi, quod abſurdum erat, & contra Concilij formam. His igitur fruſtra tentatis, vrgente Turcico bello,

, Cæſar Pacem Proteſtantibus conceſſit,
ſque ad futurum Concilium.
Expulſis Turcis, bellóque feliciter acto, 1533.
ontifex denuo & Cæſar Bononiæ conueni-
ıt, vbi rebus diligenter examinatis, Hugo
angonius Regienſis Epiſcopus, Pontificis
omine, & alius Cæſaris Orator mittuntur
Proteſtantes, quorum Caput erat Ele-
or, & Dux Saxoniæ: qui reſpondit, *ſe id*
n alijs Proteſtantibus communicaturum, &
nmodè hoc fieri poſſe in futuro Conuentu.
ipſe conuocatis ſtatim ſuæ Sectæ proce-
ıus, Smalcaldiæ Saxoniæ Oppido, ex eo-
n conſultatione parat ſatis acre reſpon-
n, ex diametro contra Pontificis volunta-
n & Concilij formam. Verùm de his ali-
Accidit hoc tempore Anglicanum Schi- 1534.
a ob Henrici VIII. Angliæ Regis ille-
imum Matrimonium, initum propriâ v-
re repudiatâ. De Concilio ſub hoc Pon-
ce nil actum, poſt diuturnum enim mor-
n mortuus eſt.
Paulus III. ex Farneſiâ familiâ eius Suc- *Paulus III.*
ſor alacri animo Concilij cauſam ample-
eſt; ob id Vergerius, qui vt diximus a-
l Ferdinandum Nuncius erat, Romam
atur: qui poſtquam de rerum Germani-
um ſtatu Pontificem docuit, denuo in
maniam mittitur, vt & cum Catholicis,

& cum Hæreticis ageret de Concilio celebrando. Proteſtantes Smalcaldiæ collecti,
1535. Vergerio reſponderunt: *Se quidem velle Concilium, ſed in Germania, in quo omnes Chriſtianorum Ordines adeſſent, & votum ferrent, etiam Laici. Se non appellauiſſe ad Concilium in quo Romanus Pontifex ſuo nutu omnia regeret*, ipſe enim iam aduersùs eos ſententiam
1536. tulerat. Sed Vergerius poſtquam Germaniam peragrauit, ac muneri ſuo ſatisfecit, Romam reuertitur; quo audito Cæſar Neapoli Romam accedens, agit cum Pontifice, de Celebratione Concilij, quod tandem Pontifex Mantuæ futurum indicit.

1537. Cæſar verò Matthiâ Heldo Vice-Cancellario ad Proteſtãtes miſſo, illos hortatus eſt, *vt ad Concilium accederent, ſéque ibi ad futurum promiſit, niſi bellis impediretur. Addit Mantuam Ciuitatem eſſe Romano Imperio ſubditam, ſi quid aduersùs Pontificem haberent, cum modeſtiâ proponi poſſe: eorum non eſſe Leges Concilio imponere*, cum in Hiſpaniâ, Italiâ, Germaniâ, aliiſque Chriſtiani Orbis partibus ſint Theologi, qui hâc de re idem ſentiant. Reſpondent Proteſtantes: *Se Mantuæ tutos non eſſe, Romanum Pontificem, qui eos damnauerat, iudicem in causâ eſſe non debere; neque Epiſcopos, qui illi ſunt Iureiurando adſtricti; aliarum Nationum Theologos tales eſſe, vt*

nihil

ratum putent, quod Romani Pontificis Iu-
non submittatur.

luius sensus literæ ad Cæsarem & alios
cipes mittuntur; Henricus verò Angliæ
,aduersùs indictum Concilium libellum
it; Mantuæ Dux Ciuitatem iam Ponti-
concessam negauit. Deinde Concilium
centiæ indicitur; Apostolici Legati eo
tuntur; atque iterum Henricus contra
n nouam indictionemEpistolam scripsit.
nia tandem Hæreticorum fraude tur-
tur: frustrà varijs artibus obnitente
tifice pro celebrando Concilio. Sed 1538.
scentibus Henrici impietatibus denuò à
tifice excommunicatur, & regno priua-
. Etenim non solùm verâ repudiatâ vxo.
liam duxerat,& Anglicanæ Ecclesiæ Ca.
appellari voluit, verùm & præter hæc
alia contra Catholicam Religionem faci.
raRoffensem Cardinalem illi aduersanté,
ite plecti iussit. Præterea S. Thomam
ntuariensem Episcopum, qui seculis ela.
s ob Ecclesiasticæ libertatis defensionem
Henrico II. occisus fuerat, Regiæ Maie-
tis læsæ constituit reum, & per Carnifi.
m publicè Corpus eius comburi, ac cine.
demergi in mare imperauit, reditibus
clesiarum sub eius nomine, Regio fisco
plicatis.

Sed

Sed ad componendas in Germaniâ de Religione contentiones, colloquium inſtituitur, annuente Cæſare, qui in Hiſpaniam inde diſceſſerat. At Catholici, qui colloquio adeſſe debebant, monuerunt Pontificem, vt aliquem ſuo nomine mitteret ad tuendã Catholicæ Religionis cauſam. Hoc audito Pontifex, ne aliqua Religionis iactura ex hoc Colloquio oriretur, Montis Pulciani Epiſcopũ Nuntium in Hiſpaniam ad Cæſarem mittit. Hic inter alia in mandatis habuit, vt Cæſari ſuaderet præiudicialis Colloquij ſuſpenſionem; ſimúlque, vt ipſe totis viribus orthodoxæ Fidei conſeruationem curaret. Cæſar tum Nuntij monitis, tum quia ortos in Belgio tumultus cupiebat ſedare, Colloquium ſuſpendit; & Pontifex ex Cardinalium Conſultatione, Concilium Vincentiæ
1540. futurum denuo ſtatuit. Inde Cæſarem per Galliam in Belgium venientem Ferdinandus frater conuenit, ac de Colloquio iam indicto, inter eos eſt actum.

Hoc audito Cardinalis Farneſius adoleſcens, qui Cæſarem ſecutus Marcelli Cencini Concilio vtebatur, contrarium ſuadere conatus eſt, aſſerens *Colloquium nihil profuturum propter oppoſitarum opinionum diſtantiam. Hæreticos in dies mutari, neque hodie ſuæ ipſi Confeſſioni Auguſtanæ in integrum credere; potius*

*periculum esse, vt noua hæreses ex hoc Col-
io emergant, quàm vt per illud præsentes tol-
ur; Hæreticis nihil inter se constare, nisi ad-
ùs Pontificatum; omnia cum iacturâ &
dalo fore, si Fidei Dogmata solis Germanis
nittantur, non vocatis Hispanis, Gallis, Ita-
que alijs, vt in Generali Concilio fieri solet.*
non obstantibus Cæsar Colloquium ha-
dum statuit; quâ deliberatione auditâ eo
io, Farnesius statim inde discessit, & in
iam pergens, ibi à Rege vt contra Hære-
s Legem seuerissimã ferret, impetrauit.
lagenoæ Conuentus & Colloquium
bratur, Ferdinando Assistente Catholi-
atque Hæreticis hinc inde disputanti-
: Treuerensi ac Palatino Electoribus,
aro Duce, & Argentinensi Episcopo Me-
oribus. Protestantes requisiti de eorum
obtulerunt Confessionem Augustanã
Apologiâ. Catholici responderunt,
illam Cæsaris Decreto fuisse damnatam.
estantes rescindi Decretum, Catholici
n cum Decreto rescindenda omnia eo-
acta volebant, vnde & Bona Ecclesiæ
ipata suis dominis restituenda fuissent.
lis sub initiũ malè compositis, Ferdinan-
statuit, vt aliud Colloquium Worma-
ieret, in quo nihil de ante áctis propo.
tur. Cæsare igitur confirmante Decre-
tum,

tum, eò mittitur Granuellanus & filius eius Atrebatenſis Epiſcopus, prætérea tres Theologi ex Hiſpaniâ. Pontifex, quamuis Colloquium non probaret, tamen pro maioribus malis euitandis, eo etiam deſtinauit Nuncium Thomã Campegium Feltrienſem Epiſcopum, & cum eo Vergerium, iam conſtitutum Iuſtinopolitanum Epiſcopum, qui licet à Pontifice miſſus, ibi tamen Regis Galliæ partes agebat. Et iam de peccato originali quæſtio fuerat inſtituta: pro Catholicis Eckio, & pro Lutheranis Melancthone loquentibus. Sed interim agente Apoſtolico Nuncio, Granuellanus miſſis ad Cęſarem litteris, docuit eum de rerum difficultatibus; quibus cognitis Cæſar ad Ratisbonenſem Conuentum negotium diſtulit.

1541. Inſtat ſequenti anno Cæſar pro Cõuentu, & Colloquio Ratisbonenſi, vt Pontifex mittat Legatũ cum plenitudine Poteſtatis circa res Fidei: *Se ſperare aſſerens, Colloquio hoc omnia de Religione diſſidia fore ſedanda.* Mittitur ad hoc Caſpar Contarenus Cardinalis vir doctus & prudens. Hic veniens Legatus ad Cæſarem, per viam excuſationem propoſuit, quod non tam plenam circa res Fidei poteſtatem haberet, vt Cæſar voluiſſet. Illa enim pleniſſima & abſoluta poteſtas ita Pontificis propria eſt, vt alteri in-

communi-

nunicabilis ſit. Monuit præterea Cæ-
n, vt curaret, ne aliquod ex hoc Collo-
in alias nationes Schiſma tranſiret: at.
Leonis X. Bulla aduersùs Lutherum
perſiſteret.
ſſerentes in Colloquio ex partium con-
, pro Catholicis eliguntur à Cæſare Io.
s Eckius, Iulius Flugius, & Ioañes Grop.
: pro Hæreticis Martinus Bucerus,
ppus Melancthon & Ioannes Piſtorius.
dentes erant Princeps Palatinus, &
uellanus. Hic Cæſaris nomine libel-
obtulit, in quo omnia continebantur,
ibus erat controuerſia. Hortatus eſt
llos, vt quiſque de libello judicet, quid
obandum, quid reprobandum: in quo
enirent, in quo diſſentirent, & ſingula
tentur. Reſponſum eſt poſt aliquot
facta conſultatione: *In aliquibus con-
e, in aliquibus nullà ratione concordare*
Cæſar in Conuentu rem proponit. Re-
derunt Eccleſiaſtici: *Libellum ipſum, at-
nnia in eo Colloquio acta eſſe delenda.* Prin-
Laici dixerunt: *Inſtandum Legato, vt
am Concordiæ adaperiat viam.* Legatus
Colloquij Actis, ſatis leniter, & per
a Generalia reſpondens dixit, *in his,
ibus Proteſtantes cum Eccleſiâ non con-
nt, annuente Deo non deſperandam eſſe*

Concor-

Concordiam, interim omnia ad Pontificem referenda.

Hoc Legati reſponſo accepto ſtatuit Cæſar, vt Articuli, in quibus facta eſt Concordia, teneantur vſque ad futurum Concilium, ſiue ad aliud Decretum. Proteſtantes aſſenſi ſunt, quoad Articulos, quod verò ad Concilium, dixerunt more eorum ſolito, *ſe Concilium velle nullâ habitâ relatione ad Pontificem.* Catholici verò Articulos illos abominati ſunt, vt incertæ interpretationis, vt ſuperfluos, vt pernicioſos; de Concilio dixerunt, ſe Concilium velle legitimum à Romano Pontifice conuocandum, in quo per ſuos Legatos ipſe præſideat. His auditis Legatus queſtus eſt de prauâ ſui reſponſi interpretatione. Ille enim de Actis nihil approbauerat, ſed tantum dixerat *omnia ad Pōtificem referenda.* Poſtulauerunt Catholici Nationale Concilium, ſed Legatus varijs rationibus hoc negauit: quare ipſi ad Generale Concilium conuerſi ſunt. Tandem Legatus Romam reuertitur, qui quamuis ob aliquibus accuſaretur, optimam Pontifici ſuæ Legationis rationem reddidit.

1542. Spiræ Conuentus habetur, eò mittitur Ioan. Moronus Mutinenſis Epiſcopus Apoſtolicus Legatus; hic Pontificis mentem aperit de Concilio celebrando. Propoſuit

aut

errariam, aut Bononiam, aut Triden-
quæ eſt Ciuitas in Germaniæ finibus.
olici aſſentiuntur; Hæretici neque lo-
neque Concilium laudant, vt à Ponti-
onuocandum. Sed Pontifex ſtatuit,
ncilium eſſet Tridenti; Decretum fir-
Legatos mittit. Verùm Cæſare & Gal-
ge inter ſe diſſidentibus, Concilij ce-
io impeditur. Quare Pontifex pro cō-
ıdâ pace duos Cardinales mittit, Con-
ım ad Cæſarem, & Sadoletum ad Gal-
gem, Legati cum aliquibus Epiſcopis
ntum accedunt; illuc & venerunt,
is nomine Oratores. Granuellanus
apud Venetos Cæſareus erat Orator;
t hi Celebrationis initium, ſed Epiſco-
n paucitas impedimento eſt.
teſtantes denuò Colloquium petunt,
l impediendum Concilium, ſiue præ-
Colloquij euentu excitati. Sed Cæſar
ı fraudem eludit Concilij conuocatio-
poſitâ; illi verò Concilio huic aſſen-
lunt. Verùm frigeſcentibus omnibus
nto Cæſaris Oratores diſceſſerunt; il-
piſcopi paulatim ſequuntur; Legati
x menſium infructuoſam moram tan-
Romam, vocati à Pontifice, reuer-
. Inde Pontifex & Cæſar Buſcbeti cō- 1543.
at, quod eſt Pallauicinorum Caſtel-

C lum

lum propè Placentiam. Multa inter eos beneuolentiæ ſigna: ſed de Concilio parum; cùm ad Arma tenderent omnia. Et parum perdurauit inter eos beneuolentiæ affectus, quod Cæſar contra Pontificis Edictum inierat fædus cum Anglo; neque illius excuſatio valuit, quod & Galliæ Rex fædus compo-
1544. ſuiſſet cum Turcis.

Spiræ Conuentus habetur, vbi cũ de Religione tempus non eſſet, res ad alium Conuẽtũ differtur. Sed augebantur interim ſimultates Pontificis aduersùs Cæſarẽ ob ea, quæ ab illo pro demulcendis Hæreticis in Conuẽtibus agebantur. Quare mittit ad eũ ſatis longam & grauem Epiſtolam, ne rebus Eccleſiaſticis ſe ingerat, neq. in Cõuentibus de Religione Diſputationes permittat. Sed bellum inter Cæſarem & Galliæ Regem breui quieuit: fædus initur, in quo de Concilio agitur. Pontifex lætus hoc fædere, nouam conuocationis Bullam adornat, & litteras hâc de re ad Principes mittit. Quapropter Cæſar per Epiſtolas de Concilio celebrando ſuos Subditos monet: iubens vt & Doctores Louanienſes Dogmata colligant in Concilio proponenda, ſicut & Galliæ Rex Pariſienſibus indixit. Pontifex nihil diligentiæ prætermittens, vt Chriſtiani Principes ad Concilium ſuos Oratores mittant, monuit

Cæſarem, vt nihil amplius concede-
roteſtantibus, ſe aduersùs eos, & ſpi-
ia & temporalia arma collaturum.
mi omnium à Pontifice mittuntur ad
ilium tres Cardinales Legati: Ioannes
à Monte Epiſcopus Præneſtinus, Mar-
Ceruinus Presbyter, & Reginaldus
Diaconus: Viri animo, ingenio, fide,
deſtiâ inſignes. Dubitans deinde
ex, ne in Conuentu Wormatiæ, ali-
Concilio præiudicium fiat, ſpecie Le-
is, mittit ad Cæſarem Cardinalem
ium, qui prius Wormatiâ tranſiens,
licos ibi firmaret, deinde ad Cæſarem
et. Miſit & Groſſenſem Epiſcopũ ad
andum Regem, vt eum ad Wormatiæ
ntum ſequeretur; etenim abſente
Conuentus celebrandus fore dice-
Poſtea Pontifex ad Concilium ſe con-
s, de ſuorum Legatorum iure & facul-
gitauit; miſerat enim eos tantùm
egationis Bulla, ſed de eorum facul-
inſtructione ad aliud tempus rem di-
t. Fuit facultatis Bulla ſatis plenaria
erſalis: deinde per aliam dedit pote-
prorogandi, terminandi, & transfe-
Concilium.
eſſerunt Cardinalis à Monte, & Car- 1545
Ceruinus Tridentùm die 13 Menſis

 Martij

Martij Anno Salutis 1545. à Cardinale Tridentino honorificè excepti. Primi verò omnium ex Episcopis adfuerunt Concilio, Thomas Campegius Feltriensis, Thomas à S. Felice Cauensis, & Cornelius Mussus Bitontinus Episcopi. Accessit, deinde Don Didacus Mendoza Cæsareus Orator, qui etiam apud Venetos eius nomine pari munere fungebatur, eúmque secutus est Ferdinandi Regis Orator. Sed iam Mense Martio exspirante, tempore ad inchoationem præfixo, Legati quamuis Patres paucissimi numero erant, aliquid ex Pontifice & Wormatiæ Conuentus exitu exspectandum decreuerunt. Quæ Wormatiæ in Conuentu acta sunt, neque Pontifici, & Concilio, neque ipsis Hæreticis placuerunt, cum Cæsar Mediator inter illos poni videretur. Nam sicut Pontifici videbatur indignum, quod sibi Cæsar arrogabat in causâ Concilij, ita Hæretici fraudem à Cæsare timebant, & Concilio à Pontifice indicto, penitus aduersabantur.

Porrò mandatum à Pontifice Legati acceperunt, vt quandocunque audirent in Conuentu Wormatiæ de Religione agi statim Concilium aperirent. Legati, quod cognoscerent ex Wormatiæ Actis, ad id se non teneri, imò ex paucissimo Episcoporum nu-

impediri: verentes támen, ne Ferdi-
us pro Contributione aduersùs Turcas
iendâ, Proteſtantibus fauens, aliũ Con-
um, vbi de Religione ageretur, iam
promiſſum ſtatueret: excuſatione ad-
â, quod ex Tridentinorum Patrum ne-
ntiâ in Concilio aperiendo hoc euene-
em omnē cum ſuis circumſtantijs Pon-
m docuerunt. Præterea Tridentinus
inalis & Epiſcopus & Princeps illius
atis, poſtulauit à Pontifice aliquem pe-
n numerum pro cuſtodiendâ Ciuitate,
ſatis tutâ inter aduenarum & præcipuè
ſtantium turbas, ſibíque ad id ſum-
deeſſe cauſatus eſt.

ntifex maturè rebus expenſis, reſpondit
iliũ aperiendum ad diem Feſtũ Sanctæ
is; ad Cardinalem autem Tridentinum
pſit armatorum præſentiam Concilij
atem ſuſpectam reddere: Conciliũ ac
atem Tridentinam ſibi curæ eſſe, séq;
n incolumitati conſulturum. Idem
t Cardinalis Farneſius illac tranſiens,
r Wormatiam ad Cæſarem pergens.
quo Legati conſultatione initâ, ſtatue-
interim Concilij inchoationē euulga-
ſque præfixi diei determinatione. Cæ-
n omnia ad Cæſaris mentem fiebant,
irimas beneuolentiæ voces, quæ ex illo
antur.

Inte-

Interim Prorex Neapolitanus indixit illius Regni Episcopis, vt quatuor tantùm ex his ab ipso eligendi, ad Concilium pergerēt, qui cæterorum partes sustinerent. Id satis molestè tulerunt Episcopi Concilium adire cupientes, & Pontifici obtemperare, vt iureiurando promiserant. Quare Pontifex editâ Bullâ sub grauissimis pœnis hoc prohibuit, & Legatos monuit, vt tales Episcoporum Procuratores non admittantur. Die 3. Maij, vt sperabatur, non potuit inchoari Concilium, sed tantùm Congregatio habita est, in quâ actum de his, quæ ad ordinem & Concilij Cerimonias spectant. De Inchoatione verò exspectandum Farnesij responsum. Accesserunt eâdem die quàm plurimi Episcopi, & Cardinalis Polus tertius Legatus.

Die 16. Maij Cæsar & Farnesius Wormatiæ conueniunt. Hic Concilij inchoationem proponit, cui, si Protestantes obtemperare nollent, armis coercendos, quâ in re Pontificem Cæsari adiumento fore promisit. Doluit de Neapolitani Proregis decreto, de Episcopis non mittendis, & de alio Conuētu Religionis causâ indicto maximè instante Concilio Cæsar de Concilio aperiendo satis incerta, & quasi per ambages, respondit; de Proregis decreto dixit, hoc factum se inscio, illum hâc de re percontaturum; de

Conuen-

ıentu nihil. Cęterum licet de bello oc- admodum actum ſit, Proteſtantes ta. varijs argumentis cognouerunt, ad- ìs eos arma parari.

ıgebatur interim Epiſcoporum nume- & tamen omnia tabeſcebant otio; & eſt occaſio dubitandi. Nam Cæſareus or ad ſuum munus Venetias redierat: tum an ſponte, an Cæſaris juſſu? cura- eſt interim, vt Proteſtantes ad Concili- ent, ſaltem ad dicendum cauſam,qua- Concilio exempti eſſe deberent. Prote- es verò Concilium reſpuebant, eorum m à Leone X. iudicatam iam fuiſſe di- nt. Epiſcopos idem ſemper iudicatu- Se Concilium velle, ſed tale, vt in eo, ipſi ſententiam ferrent, vel vt ex vnâ eſſet Pontifex, cum ſuis: ex alterâ ipſi tantes inuicem: Iudices verò eſſent r, & alij Principes, qui iuxta Sacras li- judicarent, vt alibi eſt dictum.

uam de non accipiendo Concilio deli- ionem, Proteſtantes Wormatiâ di- ntes declarauerunt libello publicè edi- tatuitur ergo Ratisbonæ Conuentus, n eo Colloquium de Religione. Quod oè Romæ ac Tridenti à Patribus eſt au. n: qui otiosè manentes,& ſe neglectos ntes, atque hoſpitij incommoda mole-

ſtè ferentes, vel fictis, vel veris de cauſis, nonnulli abſque Legatorum licentiâ, magnâ ex parte diſceſſerunt. Sed apud Cæſarem ſuſpenſa omnia erant, qui & à Proteſtantibus pecuniam, & à Pontifice auxilia obtinere ſperabat: vnde & Proteſtantibus Colloquia concedebat, & propter deſideratum Concilij exitum Pontifici annuebat. Pontifex verò diuerſimodè angebatur, & libenter ab incepto deſtitiſſet, ſi abſque ſcandalo hoc fieri concederetur; etenim apertè nouerat Concilium hoc pro Germanis conuocatum, nihil Proteſtantibus omninò profuturum.

Tandē Pontifex, ne Conciliū Tridenti nec apertū nec clauſū inutiliter videretur: quia tamen dictis de cauſis Cæſari morem gerere cupiebat, miſſo ad eum Caſettano Epiſcopo poſtulauit, vt tandem ſuam patefaceret mētem: an aperiendum, an ſuſpendendum, an transferendum Concilium eſſet? Sed Cæſar, qui ſibi ipſi non conſtabat, inſtante non ſemel Epiſcopo, reſpondit, *Concilium in menſe Octobris aperiendum, vt ibi non de Dogmatibus, ſed de Reformatione agatur.* Reſponſum hoc, licet multas ob cauſas diſpliceret Pontifici, ille tamen reſcripſit Cæſari, ſe Concilium aperiendum mandaturum, in quo Patres ſuo iure vterentur. His vniuerſalibus verbis eſt vſus Pontifex, vt ſi Patres in Concilio

de re-

rebus Fidei agerent, Cæſari indignanti
ſponderet: Patres aliorum Conciliorum
ũm ſecutos, quem coarctare conſuetum
on ſit.

Verùm Tridentinos Patres de Concilij i-
tio gaudentes improuiſus dolor inuaſit;
iſſis enim Epiſtolis, Galliæ Rex ſuæ gentis
iſcopis indixit reditum. Rei nouitate Pa-
es incerti, tandem Legatis agentibus obti-
erunt, vt Rhemenſis Epiſcopus tantùm
Regem rediret, vt illius mentem percon-
retur. Suſpicio enim erat, Regem ſuis E-
ſcopis indixiſſe reditum, quia audiuerat
s otioſos, ac neglectos Tridenti morari.
ſtante apertionis die Legati ſcripſerunt ad
ontificem, vt pro Sedis Apoſtolicæ deco-
aliam Bullam mitteret de Concilio ape-
endo: quæ ſtatim à Pontifice miſſa eſt, &
ridenti in Congregatione lecta. Die igi-
r 13. Octobris, in quo die Romæ Pontifex
bilæum euulgauit, vt pro tam graui cauſa
eo preces funderentur, Tridenti Concili-
apertum eſt, cuius apertionis ordo talis
t.

Primò, Tridenti omnes ieiunauerunt, &
enitentiæ & SS. Euchariſtiæ Sacramentis
mati diuinam pro Concilio miſericordiã
plorauerunt. Facta eſt manè ſolemnis
oceſſio à Templo SS. Trinitatis ad Cathe-

lùm propè Placentiam. Multa inter eos beneuolentiæ signa: sed de Concilio parum; cùm ad Arma tenderent omnia. Et parum perdurauit inter eos beneuolentiæ affectus, quod Cæsar contra Pontificis Edictum inierat fædus cum Anglo; neque illius excusatio valuit, quod & Galliæ Rex fædus composuisset cum Turcis.

1544. Spiræ Conuentus habetur, vbi cũ de Religione tempus non esset, res ad alium Conuẽtũ differtur. Sed augebantur interim simultates Pontificis aduersùs Cæsarẽ ob ea, quæ ab illo pro demulcendis Hæreticis in Conuẽtibus agebantur. Quare mittit ad eũ satis longam & grauem Epistolam, ne rebus Ecclesiasticis se ingerat, neq. in Cõuentibus de Religione Disputationes permittat. Sed bellum inter Cæsarem & Galliæ Regem breui quieuit: fædus initur, in quo de Concilio agitur. Pontifex lætus hoc fædere, nouam conuocationis Bullam adornat, & litteras hâc de re ad Principes mittit. Quapropter Cæsar per Epistolas de Concilio celebrando suos Subditos monet: iubens vt & Doctores Louanienses Dogmata colligant in Concilio proponenda, sicut & Galliæ Rex Parisiensibus indixit. Pontifex nihil diligentiæ prætermittens, vt Christiani Principes ad Concilium suos Oratores mittant, monuit

Cæſarem, vt nihil amplius concede-
roteſtantibus, ſe aduersùs eos, & ſpi-
lia & temporalia arma collaturum.
imi omnium à Pontifice mittuntur ad
ilium tres Cardinales Legati: Ioannes
a à Monte Epiſcopus Præneſtinus, Mar-
s Ceruinus Presbyter, & Reginaldus
Diaconus: Viri animo, ingenio, fide,
odeſtiâ inſignes. Dubitans deinde
ifex, ne in Conuentu Wormatiæ, ali-
Concilio præiudicium fiat, ſpecie Le-
nis, mittit ad Cæſarem Cardinalem
ſium, qui prius Wormatiâ tranſiens,
olicos ibi firmaret, deinde ad Cæſarem
eret. Miſit & Groſſenſem Epiſcopũ ad
nandum Regem, vt eum ad Wormatiæ
ientum ſequeretur; etenim abſente
re Conuentus celebrandus fore dice-
. Poſtea Pontifex ad Concilium ſe con-
ns, de ſuorum Legatorum iure & facul-
cogitauit; miſerat enim eos tantùm
Legationis Bulla, ſed de eorum facul-
& inſtructione ad aliud tempus rem di-
rat. Fuit facultatis Bulla ſatis plenaria
iuerſalis: deinde per aliam dedit pote-
m prorogandi, terminandi, & transfe-
i Concilium.
ceſſerunt Cardinalis à Monte, & Car- 1545
lis Ceruinus Tridentùm die 13 Menſis

Martij Anno Salutis 1545. à Cardinale Tridentino honorificè excepti. Primi verò omnium ex Episcopis adfuerunt Concilio, Thomas Campegius Feltriensis, Thomas à S. Felice Cauensis, & Cornelius Mussus Bitontinus Episcopi. Accessit, deinde Don Didacus Mendoza Cæsareus Orator, qui etiam apud Venetos eius nomine pari munere fungebatur, eúmque secutus est Ferdinandi Regis Orator. Sed iam Mense Martio exspirante, tempore ad inchoationem præfixo, Legati quamuis Patres paucissimi numero erant, aliquid ex Pontifice & Wormatiæ Conuentus exitu exspectandum decreuerunt. Quæ Wormatiæ in Conuentu acta sunt, neque Pontifici, & Concilio, neque ipsis Hæreticis placuerunt, cum Cæsar Mediator inter illos poni videretur. Nam sicut Pontifici videbatur indignum, quod sibi Cæsar arrogabat in causâ Concilij, ita Hæretici fraudem à Cæsare timebant, & Concilio à Pontifice indicto, penitus aduersabantur.

Porrò mandatum à Pontifice Legati acceperunt, vt quandocunque audirent in Conuentu Wormatiæ de Religione agi statim Concilium aperirent. Legati, quod cognoscerent ex Wormatiæ Actis, ad id se non teneri, imò ex paucissimo Episcoporum numero

ꝛro impediri: verentes tamen, ne Ferdi-
ndus pro Contributione aduersùs Turcas
tinendâ, Proteſtantibus fauens, aliũ Con-
ntum, vbi de Religione ageretur, iam
tea promiſſum ſtatueret: excuſatione ad-
ɔitâ, quod ex Tridentinorum Patrum ne-
gentiâ in Concilio aperiendo hoc euene-
: rem omnẽ cum ſuis circumſtantijs Pon-
cem docuerunt. Præterea Tridentinus
rdinalis & Epiſcopus & Princeps illius
uitatis, poſtulauit à Pontifice aliquem pe-
um numerum pro cuſtodiendâ Ciuitate,
n ſatis tutâ inter aduenarum & præcipuè
oteſtantium turbas, ſibíque ad id ſum-
ıs deeſſe cauſatus eſt.
Pontifex maturè rebus expenſis, reſpondit
onciliũ aperiendum ad diem Feſtũ Sanctæ
ucis; ad Cardinalem autem Tridentinum
ſcripſit armatorum præſentiam Concilij
ertatem ſuſpectam reddere: Conciliũ ac
uitatem Tridentinam ſibi curæ eſſe, séq;
rum incolumitati conſulturum. Idem
ulit Cardinalis Farneſius illac tranſiens,
per Wormatiam ad Cæſarem pergens.
m quo Legati conſultatione initâ, ſtatue-
nt interim Concilij inchoationẽ euulga-
abſque præfixi diei determinatione. Cæ-
um omnia ad Cæſaris mentem fiebant,
plurimas beneuolentiæ voces, quæ ex illo
ebantnr.

 Inte-

Interim Prorex Neapolitanus indixit illilius Regni Episcopis, vt quatuor tantùm ex his ab ipso eligendi, ad Concilium pergerēt, qui cæterorum partes sustinerent. Id satis molestè tulerunt Episcopi Concilium adire cupientes, & Pontifici obtemperare, vt iureiurando promiserant. Quare Pontifex editâ Bullâ sub grauissimis pænis hoc prohibuit, & Legatos monuit, vt tales Episcoporum Procuratores non admittantur. Die 3. Maij, vt sperabatur, non potuit inchoari Concilium, sed tantùm Congregatio habita est, in quâ actum de his, quæ ad ordinem & Concilij Cerimonias spectant. De Inchoatione verò exspectandum Farnesij responsum. Accesserunt eâdem die quàm plurimi Episcopi, & Cardinalis Polus tertius Legatus.

Die 16. Maij Cæsar & Farnesius Wormatiæ conueniunt. Hic Concilij inchoationem proponit, cui, si Protestantes obtemperare nollent, armis coercendos, quâ in re Pontificem Cæsari adiumento fore promisit. Doluit de Neapolitani Proregis decreto, de Episcopis non mittendis, & de alio Conuētu Religionis causâ indicto maximè instante Concilio. Cæsar de Concilio aperiendo satis incerta, & quasi per ambages, respondit; de Proregis decreto dixit, hoc factum se inscio, illum hâc de re percontaturum; de

Conuen-

nuentu nihil. Cęterum licet de bello oc-
ltè admodum actum sit, Protestantes ta-
en varijs argumentis cognouerunt, ad-
rsùs eos arma parari.

Augebatur interim Episcoporum nume-
s, & tamen omnia tabescebant otio; &
ta est occasio dubitandi. Nam Cæsareus
ator ad suum munus Venetias redierat:
certum an sponte, an Cæsaris jussu? cura-
m est interim, vt Protestantes ad Concili-
irent, saltem ad dicendum causam, qua-
à Concilio exempti esse deberent. Prote-
ntes verò Concilium respuebant, eorum
usam à Leone X. iudicatam iam fuisse di-
bant. Episcopos idem semper iudicatu-
s. Se Concilium velle, sed tale, vt in eo,
l & ipsi sententiam ferrent, vel vt ex vnâ
rte esset Pontifex, cum suis: ex alterâ ipsi
putantes inuicem: Iudices verò essent
esar, & alij Principes, qui iuxta Sacras li-
ras judicarent, vt alibi est dictum.

Quam de non accipiendo Concilio deli-
rationem, Protestantes Wormatiâ di-
dentes declarauerunt libello publicè edi-
. Statuitur ergo Ratisbonæ Conuentus,
q; in eo Colloquium de Religione. Quod
erbè Romæ ac Tridenti à Patribus est au-
tum: qui otiosè manentes, & se neglectos
tantes, atque hospitij incommoda mole-

ftè ferentes, vel fictis, vel veris de caufis, nonnulli abfque Legatorum licentiâ, magnâ ex parte difcefferunt. Sed apud Cæfarem fufpenfa omnia erant, qui & à Proteftantibus pecuniam, & à Pontifice auxilia obtinere fperabat: vnde & Proteftantibus Colloquia concedebat, & propter defideratum Concilij exitum Pontifici annuebat. Pontifex verò diuerfimodè angebatur, & libenter ab incepto deftitiffet, fi abfque fcandalo hoc fieri concederetur; etenim apertè nouerat Concilium hoc pro Germanis conuocatum, nihil Proteftantibus omninò profuturum.

Tandē Pontifex, ne Conciliū Tridenti nec apertū nec clausū inutiliter videretur: quia tamen dictis de caufis Cæfari morem gerere cupiebat, miffo ad eum Cafettano Epifcopo poftulauit, vt tandem fuam patefaceret mētem: an aperiendum, an fufpendendum, an transferendum Concilium effet? Sed Cæfar, qui fibi ipfi non conftabat, inftante non femel Epifcopo, refpondit, *Concilium in menfe Octobris aperiendum, vt ibi non de Dogmatibus, fed de Reformatione agatur*; Refponfum hoc, licet multas ob caufas difpliceret Pontifici, ille tamen refcripfit Cæfari, fe Concilium aperiendum mandaturum, in quo Patres fuo iure vterentur. His vniuerfalibus verbis eft vfus Pontifex, vt fi Patres in Concilio

de re-

rebus Fidei agerent, Cæsari indignanti
sponderet: Patres aliorum Conciliorum
sum secutos, quem coarctare consuetum
on sit.

Verùm Tridentinos Patres de Concilij i-
itio gaudentes improuisus dolor inuasit;
iissis enim Epistolis, Galliæ Rex suæ gentis
piscopis indixit reditum. Rei nouitate Pa-
es incerti, tandem Legatis agentibus obti-
uerunt, vt Rhemensis Episcopus tantùm
d Regem rediret, vt illius mentem percon-
aretur. Suspicio enim erat, Regem suis E-
iscopis indixisse reditum, quia audiuerat
os otiosos, ac neglectos Tridenti morari.
nstante apertionis die Legati scripserunt ad
ontificem, vt pro Sedis Apostolicæ deco-
e aliam Bullam mitteret de Concilio ape-
iendo: quæ statim à Pontifice missa est, &
Tridenti in Congregatione lecta. Die igi-
ur 13. Octobris, in quo die Romæ Pontifex
ubilæum euulgauit, vt pro tam graui causa
DEO preces funderentur, Tridenti Concili-
m apertum est, cuius apertionis ordo talis
uit.

Primò, Tridenti omnes ieiunauerunt, &
Pœnitentiæ & SS. Eucharistiæ Sacramentis
irmati diuinam pro Concilio misericordiā
mplorauerunt. Facta est manè solemnis
Processio à Templo SS. Trinitatis ad Cathe-

dralem Ecclesiam præcedentibus Clero, Theologis, Episcopis, &c. postea Legatis Apostolicis, omnibus recto ordine dispositis, & proprijs insignibus, atque Infulis ornatis: comitantibus præterea illos tum pietatis, tum honoris causâ Ciuium, atque aduenarum numerosâ multitudine. Vbi ad Ecclesiam ventum est, Cardinalis à Monte Legatus, Missam celebrauit, & Episcopus Bitontinus Concionem habuit; lecta deinde est Legatorum admonitio, quæ in tomis Conciliorum habetur. Postea indictionis & designationis Legatorum, & tandem de aperiendo Concilio Bullæ sunt etiam lectæ.

Quâ lectione absolutâ Alphonsus Zirolla Cæsarei Oratoris absentis Secretarius, Cæsaris literas, quas ipse Orator attulerat, & Legatis iam præsentatas, denuò induxit & institit, vt Cæsari rescribatur: Oratorem Dominum suum excusando, quod ibi ob valetudinem adesse non possit. Responderunt Legati excusationem accipiendo: literas ipsas denuò inspecturos, vt pro Cæsaris Maiestate matura responsio fiat. Post hæc omnes genu flexi voce submissâ orant. Deinde Antiphonas & Litanias Cardinale à Monte incipiente, & reliquis respondentibus, recitant. Diaconus postea legit Euangeliũ, *si peccauerit in te frater tuus, &c.* & dicto Hymno,

Matthei. Cap. 18.

Veni

Veni Creator Spiritus, omnibus proprijs in locis sedentibus, Cardinalis à Monte Decretum proponit dicens: *Placet ne vobis, &c.* Respondent, *Placet.* Hercules Seruallus Concilij Procurator, iussit tabellionem id ponere in Actis. Postremò cantatur, Te DEVM laudamus. His absolutis Patres Episcoporum insignibus depositis, priuatâ veste, & præuiâ Cruce, Legatos ad sua deduxerunt. Similis fuit ordo in alijs sessionibus, solemni illâ processione exceptâ. *Sessio 1.*

Pontifex Nuncio accepto de Concilij inchoatione, & alijs, de quibus Legati Sedem Apostolicam consulebant, Congregationem instituit ex Cardinalibus, aliisque doctissimis Viris, ex quorum consultatione inposterum monuit Legatos de rebus agendis.

Die 5. Mensis Ianuarij in Congregatione Tridenti habita exempti sunt à decimis Episcopi in Concilio commorantes, & hoc per Apostolicas literas. Sed quia alij & alia petebant, omnia ad Pontificem sunt delata. Consultatum est de modo procedendi in Concilio, & expedire visum est onera inter se diuidere, vt quisque in Congregatione referat. Dubitatum est de inscriptione apponendâ in Decretis; nonnulli enim volebant, vt opponerentur illa, quæ habentur 1546.

in Concilijs Constantiensi & Basileensi, in quibus dicitur, Conciliū vniuersalem Ecclesiam repræsentare. Verùm huic sententiæ quàm plurimi Patres cum Legatis se opposuerunt. Ioannes Salazar, Hispanus Lancianensis Episcopus, antiquissima Concilia imitanda esse dicebat, in quibus nuda Decreta apponuntur. Re autem diligenter considerata: quoniam Concilium hoc contra huius temporis Hæreticos erat, qui præcipuè Apostolicæ Sedis aduersabantur authoritati, visum est opponere in Decretis, *eiusdem Apostolicæ Sedis Legatorum præsidentiam*, & hoc ad confundendam & reprimendam Hæreticorum perfidiam. Quia verò in Decretis positum erat, vt rogaretur DEVS *pro Pontifice, & pro Imperatore, & alijs Regibus, ac Principibus Christianis*, Galliæ Patres volebant, vt in particulari poneretur pro *Galliæ Rege*, sed ad tollendam inuidiam, nihil vltrà est factum.

Sessio 2. Die septimo Ianuarij Sessio celebrata est sine Processione, sed tantùm Patres vulgari habitu, præuiâ Cruce deduxerunt Legatos de propriâ domo ad Ecclesiam, comitante eos, & Sessionis locum tuente trecentorum armatorum cohorte: qui eorum præsidio, & cultu ex Tridentinis agris collecti fuerant. In Sessione hâc interfuerunt præter Legatos

os; & Cardinalem Tridentinum 28. Episco-
i, tres Abbates Caſſinenſes, & quatuor Ge-
erales Ordinum. Inter hos celebris fuit
)laus Magnus Vpſalenſis Archiepiſcopus
1 Gothiâ. Sedit cum Oratoribus Procura-
or Cardinalis Auguſtenſis, inde in eodem
rdine decem nobiles Cardinalis Tridenti-
i.. Adfuerunt viginti Theologi adſtantes.
Iiſſam cantauit Ioannes Fonſeca Caſtrono-
ienſis Archiepiſcopus; concionem habuit
Coriolanus Martianus S. Marci Epiſcopus.
Qua abſoluta Patres Pontificalibus ornati
erſecuti ſunt reliqua, vt in prima Seſſione.
oſthæc celebrans aſcendens ſugeſtum, ſe-
entibus Epiſcopis legit Bullam de non ad-
nittendis ad vota ferenda aliorum Epiſco-
orum Procuratoribus. Deinde lectum eſt
ecretum de modo viuendi in Concilio: ad
uod reſponſum eſt per verbum *Placet*, ab
mnibus præter Gallis, qui voluiſſent ap-
oni verba illa, *Vniuerſalem Eccleſiam, &c.*

Die 13. Ianuarij in Congregatione diſpu-
atum eſt de rerum agendarum ordine; &
uidem qui cum Cæſare ſentiebant, voluiſ-
ent vt primò ageretur de Reformatione,
einde de Dogmatibus; ſed tandem deter-
ninatum eſt, vt in quâlibet Seſſione de vtro-
ue ageretur. Hoc poſito conſideratum
ſt, à quibus rebus incipiendum. Propoſi-

tum

tum fuit, vt initium fieret ab Hæresi Lutheranâ, & signanter â Confessione Augustanâ. Et circa hoc disputatum fuit, an etiam sine determinanda ea, quæ in dictâ Confessione habentur, in quibus Catholici cum recentibus Hæreticis conueniunt, & solum in modo loquendi differunt? Hæc præcipuè erant de Sanctissimæ Trinitatis & Incarnationis Mysterijs: quibus Hæreticorum loquendi formulis assentiri periculosum erat, sed eas reprobare alijs vocibus vtendo, videbatur inutile. Cardinalis Polus, quem omnes secuti sunt, pro his incommodis vitandis, dixit *in futurâ Sessione ponendum Symbolum Nicænum, in quo hæc duo Mysteria rectè & modo in Ecclesiâ semper recepto explicantur*; vt si quà est circa hoc in *verbis Hæreticorum à Catholicâ veritate diuersitas, antiquissimæ Synodi authoritate damnetur.*

Sessio 3. Die igitur quarto Februarij celebrata est Sessio 3. Missam cantauit Petrus Tagliouia Archiepiscopus Panormitanus, concionem habuit Ambrosius Catherinus Ordinis Prædicatorum, Decretum legit Archiepiscopus Turrianus. Ad verbum *Placet ne*, responsum est affirmatiuè, exceptis aliquibus, quò ad leuiora. Hoc tempore Lutherus moritur, cum iam ad multos suæ nationis Principes pertransisset Hæresis. Ratisbonæ Col- *Lutheri mors.*

loquium

oquium de Religione proponitur, ſed ti-
ientibus Catholicis Hæreticorum fraudes,
ab initium euanuit. Et Cæſar Ratisbonam
eniens dolet de Colloquij diſſolutione;ſed
am omnia ad arma tendebant. Poſt cele-
ratam Seſſionem Legati acceſſerunt ad
roponendum de Scripturis Canonicis, &
irca hoc ex Lutheri ſcriptis quatuor erue-
ant errores. I. aduersùs Traditiones. II.
duersùs aliquos libros ex veteri & nouo
'eſtamento. III. aduersùs Verſiones con-
ietas in Eccleſia. IV. aduersùs Gloſſas.
Hæc omnia tradita ſunt Theologis per-
endenda, quibus etiam commiſſum eſt, vt
ideant de abuſibus circa verba Sacræ Scri-
turæ. In quatuor ſequentibus Congrega-
onibus, diſputatum eſt circa duos primos
rticulos, & quidem circa I. Satis longâ
ratione dictum eſt pro Traditionibus, at-
ue probatum eſt, *Chriſtianam Religionem*
rtim ex Sacrâ Scripturâ, partim ex Tradi-
onibus pendere. Imò & ipſam Sacram Scri-
uram ex ſola Traditione haberi. Ita conclu-
m eſt omnium conſenſu, quamuis duo ex
heologis quandam diſtinctionem adiunge-
nt, qui cum ſtomacho ab omnibus auditi
nt. Circa II. dictum eſt, *illos libros, vt*
anonicos accipiendos, qui ab alijs Concilijs re-
iuntur, & quibus Romana Eccleſia vtitur.

Tres

Tres tamen fuerunt loquendi modi. Tertius hic, vt verus & certus recipitur.

In alijs ſequentibus Seſſionibus diſputatum eſt circa III. & IV. & determinatum eſt, quod Eccleſiæ authoritas, & ratio ipſa docebat; adiuncta ſunt, & alia de interpretatione & abuſu Scripturæ? Acceſſit hoc tempore ad Concilium D. Franciſcus Toletus Cæſareus Orator,& D.Didaci Mendoza Collega. Euenit etiam Petri Pauli Vergerij Iuſtinopolitani Epiſcopi caſus, de quo ſupra dictum eſt. Hic ſuſpectus de Hæreſi, & ſuæ plebi inuiſus Concilium adijt, vbi non recipitur,niſi factâ prius relatione ad Pontificem. Ipſe verò aſſertâ ſpe quietis & pacis cum plebe ſua, Venetias reuerſus eſt; ibi ab Apoſtolico Nuncio factus reus, vel indignatione, vel rerum conſcientia motus fugiens, Italiam ac Fidem Catholicam ſimul deſeruit.

Seſſio 4. Rebus igitur vt ſupra bene determinatis, die octauo Aprilis celebrata eſt Seſſio quarta, cantante Miſſam Archiepiſcopo Turriano in Sardiniâ,& concionante GeneraliOrdinis Seruorum,à quo lectum eſt Decretum,

Celebratâ Seſſione,quoniam ad Dogmata tranſeundum erat, Pontifex monuit Legatos, vt in Concilio nihil ſtatuerent, quod eſt controuerſum inter Catholicos. Pro ſe-

quenti

enti Sessione Hispani Patres institerunt, geretur de Reformatione, signanter quo- Concionatores & Lectores: occasione atâ quod in præcedenti Sessione actum le his, quæ pertinent ad Sacram Scriptu- a. Hoc sicut Cæsaris voluntate fiebat, vrgente Cæsaris Oratore alios Cæsari ad- entes Episcopos inuasit. De hoc non se- scriptum est ad Pontificem, à quo re- nsum est: vt vltra procederetur ad Dog- ta, habito tamen respectu; vt simul de formatione ageretur; vt statutum jam rat.

Legati interim pro rerum grauitate in va- Congregationes onera diuiserunt. Pro gmatibus instituta est Congregatio pro formatione; adiuncti sunt Canonistæ, qui nes suas sententias ferrent in scriptis. c Congregatio fiebat coram Legatis, in tamen poterant accedere Episcopi non dem ad vota ferenda, sed ad audiendum. sententiæ traditæ in scriptis ad Episco- um Congregationem transibant, qui ctrinam reducentes ad capita ad aliam ngregationem mittebant, in qua quid- d determinatum fuerat, in Sessione euul- dum seruabatur. Pro tollendis abusibus ad Concionatores, & Lectores summa difficultas, & disputatio, præcipuè pro-

pter Priuilegia Regularium: *opponentibus Episcopis, quod per Priuilegia Regularium sublatum illis fuerit ius, quod semper ab initio Ecclesiæ habuerunt.* Contrà verò Ordinum Generales asserebant, *crescente Ecclesiâ crescere etiam laborum pondus: vnde necesse fuerat, vt Regulares mitterentur in subsidium Episcopis, qui alijs curis intenti, concionandi, & legendi munus obire non poterant.* Scriptum est ad Pontificem, à quo responsum est, *vt cum vtrisque mitius ageretur.*

His absolutis ad Dogmata ventum est, quamuis magnâ cum difficultate. Etenim denuo Hispaniæ Episcopi, duce Petro Paceto Gienensi Episcopo, qui non multò antea Cardinalatus Insulas acceperat, institerunt, sed frustrà, vt de Reformatione tantùm ageretur. Fuerunt igitur quidam Articuli de peccato originali Theologis ad perpendendum propositi, pro quorum resolutione Theologi in varijs Congregationibus referentes statuerunt, Adæ peccatum *simpliciter loquendo fuisse inobedientiam, quamuis in particulari descendentes, alij dixerunt Superbiam fuisse, alij Gulam, alij Infidelitatem; nam Mors, Concupiscentia, diuina indignatio, & similia non sunt peccata, sed pœna peccati:* Et satis circa hoc disputatum est inter Thomistas, & Scotistas.

Peccatum Originale.

Con-

Controuerſum deinde eſt: quomodo A- peccatum transfuſum fuerit in poſteros, tandem ſecundum Scholaſticorum ſen- ntiā reſponſum eſt, fieri ex natura corru- a, ideſt ex carne, quæ etiam afficit animā, æ eſt forma Corporis. Sicut vas malè o- as afficit etiam liquorem, qui illi infundi- r. Et quidem Theologi, licet in his expli- ndis viderentur diſcordes, attamen in da- nandis Hęreticorum erroribus, concordes erunt.

Primò igitur damnatus fuit error dicen- m: *Peccatum Adæ non fuiſſe transfuſum in teros, niſi quo ad pœnas, & in Corpus tantum; ut in Concilio Palæſtino contra Pelagium de- itum fuerat.*

II. Damnati ſunt dicentes, *peccatum A- transiſſe in poſteros non propagatione, ſed imi- tione tantùm.*

III. Circa illam Hæreticorum propoſi- onem, *originale peccatum eſſe inſcitiam, con- mptum Dei, eſſe timorem ſine amore diuino m concupiſcentiâ, & ſimilibus malis deſiderijs,* oc etiam abſolutè damnatum fuit, quia- ęc non poſſunt cadere in pueros ante vſum tionis, neque ſemper in adultos. Quod ad- ebatur, *peccatum originale eſſe Corruptionem luntatis in anima, & corpore, dictum eſt, ſi mine corruptionis intelligitur priuatio rectitu-*

dinis, esse hoc tolerabile, contrà verò, si intelligatur aliquid positiuum.

IV. Aduersùs dicentes in *Infantibus ex naturâ corruptâ esse inclinationem ad malum, quæ accedente vsu rationis efficit auersionem à diuinis, & propensionem ad terrestria, & hoc esse peccatum originale*, dictum est, *hoc esse falsum; quia hoc non est peccatum, sed pœna peccati.*

V. Damnata fuit propositio dicentium, *Infantes ex baptizatis parentibus natos, etiamsi in remissionem peccatorum baptizentur, nullum habuisse peccatum originale.*

VI. Similiter damnati sunt dicentes, *peccatum originale per Baptismum, tantùm radi, non amputari, aut in hâc vitâ solum imminui, & in æternâ vitâ totaliter tolli.*

VII. Damnati etiam sunt asserentes, *hoc quod remanet de peccato originali post Baptismum, impedimentum moliri homini, quoad ingressum in Cælum.*

VIII. Etiam damnati sunt dicentes, *Concupiscentiam, quæ fomes dicitur, & post peccatum remanet, esse peccatum.*

Factâ relatione hâc per Theologos, deputati sunt Patres in Theologiâ versati, qui decreta conderent; remansit tamen dubium, positâ hâc Doctrinâ, quid dicendum de Immaculata Virgine Maria. Ob id scriptum

ad Pontificem, qui ſicut antea monue-
, nihil definiendum, quod controuerſum
inter Catholicos, reſpondit: *Quæſtionem*
nc indeciſam relinquendam eſſe, quod omni-
n conſenſu eſt factum.

Die igitur 13. Menſis Iunij celebrata eſt *Seſſio 5.*
ſſio quinta, in quâ Miſſam cantauit Hie-
nymus Piccolomineus, Placentinus Epi-
opus. Concionem habuit Frater Marinus
aureus Dominicanus; lecta ſunt Decreta
e Dogmatibus, & de Reformatione, fruſtra
opponente Oratore Cæſareo. Antequam
acta fuiſſet futuræ Seſſionis indictio, lectæ
unt Regis Galliæ literæ, qui ad Concilium
Petrum Panetium ſuum Oratorem mittebat.
Hic eleganti oratione ſui Regis, atque An-
eceſſorum obſequium erga Sedem Apoſto-
licam teſtatus eſt. Cui per Herculem Sar-
rauallum Concilij Secretarium, fuit officio-
sè reſponſum. Cæſar interim videns, Pro-
teſtantes nullo modo ad Concilium incli-
natos, imò inſolita petendo eius authorita-
tatem contemnere, miſſo ad Pontificem
Cardinale Tridentino, egit de fœdere ineun-
do, & expeditione parandâ aduersùs illos.

Sed Tridenti prima die poſt celebratam
Seſſionem lectū eſt per Secretarium ſcriptū
quoddam, in quo proponebatur, vt poſt de-
terminationem de peccato originali conſe-

quenter ageretur de diuina gratia, quæ medicina eſt aduersùs peccata. Epiſcopi, qui Cæſaris partes ſectabantur, dixerunt, *rem eſſe grauem, nec tam citò determinandam, expectandum exitum legationis Cardinalis Tridentini ad Pontificem, interim de Reformatione agendum.* Cæteri verò inſtabant, *vt æquâ lance ſicut decretum fuerat, ſimul de Dogmatibus, & de Reformatione ageretur.* Addentes, *Tridentini Cardinalis Legationem, nihil ad eos pertinere, quibus Eccleſiaſtica res, non principum arcana inueſtiganda proponebantur.* Legati inter eos ferè medij, ſtatuerunt, *agendum quidem de Reformatione; interim tamen nihil obſtare, quin Dogmata quædam de Iuſtificatione, & Gratia, Theologis perpendenda tradantur.*

Pro Reformatione propoſitum fuit, de Epiſcoporum aliorúmque Curatorum reſidentiâ. Et quidem Cardinalis à Monte graui oratione Epiſcoporum reſidentiam commendauit, commemorans, *bona, quæ ex Epiſcopi Reſidentia oriuntur, & mala, quæ ex eius abſentiâ contingunt.* Eius Sententia probata fuit à multis per ordinem loquentibus, donec ventum eſt ad Iacobum Corteſium Vaſionenſem Epiſcopum. Hic ſatis liberâ oratione laudauit quidem Epiſcoporum Reſidentiam, vt vtilem & neceſſariam, ſed queſtus eſt, *Reſidentiam hanc impediri exemptiorum*

*um Priuilegijs, qui Episcopalia munia exer-
ntes, & Episcopi authoritatem contemnentes,
aducunt in tale discrimen Episcopos, vt satius illis
videatur cõmissos sibi greges exemptis relinquere,
quàm cùm eis sectari contentiones, & lites. Ex eo-
ũ exemptorũ in concionando libertate, Lutheri
Hæreses aliorúmque esse ortas.* Concludit *Resi-
dentiam quidem restituendam, sed cum restitutio-
ne Episcopalis Dignitatis.* Hanc sententiam se-
cuti sunt omnes, qui posteà locuti sunt; qua-
re Legati omniũ consensu statuerunt, *vt quis-
quis excogitet, & liberè referat, quidquid pro
commodiori Episcoporum Residentia faceret.*

Visum postea est de Dogmatibus, & qui-
dem circa hoc aliqui voluissent, vt ex his,
quæ ad diuinam Gratiam spectant tantùm
quædam vniuersalia, & præcipua examinen-
tur & statuantur: atque ex eorum determi-
natione reliqua etiam determinata intelli-
gantur. Consultius tamen visum est, omnes
Hæreticorum assertiones singillatim exami-
nare, & iuxta propriam cuiúsque qualita-
tem sententiam ferre. Fuerunt igitur vigin-
ti quinque Lutheri assertiones traditæ ad e-
xaminandum, & quadraginta quinque
Theologis distributæ, inter quos antesigna-
ni fuerunt Ambrosius Catherinus, & Domi-
nicus Soto ambo ex Dominicana Familia,
sed satis inter se aduersi.

Dum hæc Tridenti aguntur, Cæſar inito fœdere cum Pontifice, aduersùs Saxonem, & Landgrauium arma conuertit, qui ex Proteſtantibus maximè omnium eius authoritatem ſpernebant. Cæſar verò timens, ne in tanto armorum tumultu Cõcilium diſſoluatur, per literas, & per ſuum Oratorem Pontificem docuit, *ſe pro Concilij ſecuritate ſumma diligentiâ curaturum*. Pontifex autem, vt Cæſari morem gereret, ſcripſit ad Legatos, ne ad Seſſionem celebrandam accederent, niſi poſt eius hâc de re literas, neque vnquam de Concilio diſſoluendo ageretur. His literis acceptis Legati, quoniã iam ſatis de Iuſtificatione, & Gratiâ diſputatum fuerat, propoſuerunt Theologis interim examinandos Articulos ſex, *de Libero hominis* arbitrio, quibus poſteà additi ſunt alij octo *de Prædeſtinatione*.

De examinatis verò definitiones ſeu Canones per Epiſcopos condebantur. Quâ in re, vt Canones iſti clariores euaderent, ac ſimpliciori ſtylo formarentur, ex Concilio Iacobi Coccei Corcyrenſis Epiſcopi, prius poſita fuit Doctrina de rebus determinandis, longâ oratione explicata per varia capita, & deinde ex illâ facti ſunt Canones ſub breui & ſimplici formâ; vt hoc modo Canones per propoſitam Doctrinam explicarentur ſublatis limitationibus, aut clauſulis,

quæ

quæ non ſine aliquâ perturbatione pro illorum explicatione opponendæ eſſent. Qui ordo ſeruatus ferè in omnibus alijs Decretis de rebus Fidei. In his autem definitionibus condendis ſatis enituit Cardinalis Cencini diligentia ac pietas. Facta fuerunt prætereà Decreta aliqua pro Epiſcoporum ac Parochorum Reſidentiâ, & Epiſcoporum authoritate ſuper exemptos.

Sed iam deuictis hoſtibus à Cæſare, & in deditionem acceptis, cum omnia quieſcerent, Pontifex reſcripſit ad Legatos, vt de iam determinatis Seſſio celebraretur. Quare die quarto Ianuarij 1547. in Congregatione indicta eſt Seſſio ſexta ad diem 13. eiuſdem menſis; in eâ Miſſam cantauit Archiepiſcopus Spalatrenſis, & Concionem habuit Thomas Stella Epiſcopus Salpienſis. Pro Seſſione futurâ propoſitum fuit agendum *de Sacramentis in genere*, atque etiam *de Baptiſmo & Confirmatione*. Et quidem pro tollendis contentionibus inter Theologos, diſtributi ſunt per ſingulos eorum quidam Articuli in ſcriptis, vt in eodem folio eorum cenſuram apponerent. Articuli verò eruti ex Hæreticorum libris fuerunt *de Sacramentis in genere* 14. *de Baptiſmo* 17. *& de Confirmatione quatuor*. Pro Reformatione etiam viſum eſt de Epiſcoporum quiete, & commodiori Reſidentia.

1547.

Seſſio 6.

 Omni-

Sessio 7. Omnibus autem his ritè consideratis, atque perpensis formata fuerunt Decreta, euulgata die 3. Martij in Sessione, quæ fuit in Ordine septima; in qua Missam cantauit Iacobus Coccæius Episcopus Corcyrensis, & concionatus est Hieronymus Diui Marci Episcopus. Post hæc ex aëris intemperie, &

Sessio 8. pestilentiali morbo visum est Patribus Concilium transferre Bononiam; factâ igitur Medicorum consultatione, & omnibus ad id necessarijs conditum est Decretum de Translatione. Lectum in Sessione octaua die 13. Mensis Martij. Cui Decreto omnes responderunt, Placet, præter 17. Episcopos cum Cardinale Paceco. Quo facto Patres cum Legatis, præuia Cruce perrexerunt Bononiam, remanentibus Patribus illis cum Cardinali prædicto in Tridentinâ Vrbe ad nutum Cæsaris. Et licet per literas á Legatis ad Cōcilium inuitarentur, Galeatio Floremonte Aquilano Episcopo excepto, Bononiam accedere, vel Tridento discedere noluerunt. Bononiæ per Concilium ob multorum Theologorum assensum nihil determinatum, sed tantùm de prorogatione Sessiones aliquæ sunt celebratæ.

Sed Cæsar, qui frustra interim laborabat, vt Protestantes Concilio se submitterent, & incommodam ad sua vota iudicabat hanc

Concilij

Concilij ad Bononiam translationem, Tridentinum Cardinalem ad Pontificem mittit, vt cum eo agat de restituendo Concilio apud Tridentum. Protestantes enim Cæsaris victoris arma timentes, tandem quamuis fictè, & ambiguè, se Concilio obtemperaturos dicebant. Pontifex Cardinali Tridentino respondit *de Restitutione hàc in Consistorio agendum cum Cardinalibus.* Quare post aliquot dies idem Cardinalis Tridentinus in Consistorio tria proposuisse fertur, Primum, *de Concilio restituendo Tridentum.* Secundum, *vt Pontifex vnum vel plures Legatos cum plenitudine potestatis ad Cæsarem mittat, quò quies aliqua in Germania statuatur vsque ad absolutionem Concilij.* Tertium, *vt Pontifex quæstionem determinet, an si casus tulerit, vt manente Concilio vacaret Apostolica Sedes, ad Cardinales potius, an ad Concilium pertineret noui Pontificis electio?* hoc vltimum proposuisse dicitur, vt Pontifex de suà decrepità admoneretur ætate. Pontifex maturo Concilio se responsurum dixit. Quare Cardinalis Tridentinus relicto apud Pontificem D. Didaco Mendoza, ipse Augustam ad Cæsarem reuersus est.

Sed Mendoza post aliquot dies in publico Consistorio, in quo omnibus interesse licebat, Pontificem allocutus est idem petendo: addens,

addens, *si Pontifex in Concilio restituendo moram, aut excusationem interponeret, se etiam protestationem interpositurum de illegitimo Concilio apud Bononiam.* Respondit Pontifex, *se prius velle à Patribus Bononiæ commorantibus responsum accipere, ac iura perpendere, & rem omnem cum alijs Regibus & Principibus Christianis communicare.*

Aderat ibi nouus Cardinalis ex Guisianâ Familiâ summæ nobilitatis apud Gallos, pro cuius Cardinalitijs infulis conferendis publicus ille Cardinalium Conuentus fuerat institutus. Hic auditis Mendozæ verbis, Pontificísque responso (dubium est, an oblatâ, an meditatâ occasione?) satis ingenuè atque audacter de sui Regis Henrici (qui paulò antè mortuo Francisco patre in Regno successerat) animo, & integrâ in Pontificem fide locutus est, atque illi omnes eius vires pollicitus, vt Apostolica Sedes cuius authoritatem eo tempore homines impij opprimere, & euertere nitebantur, in suo robore & firmitate permaneat.

De omnibus his Pontifex monuit Cardinalem à Monte, indicens illi, vt habitâ cum Patribus consultatione respondeat, quid sentiat de reuertendo Tridentum? Cardinalis conuocatis Patribus rem omnem exponit, atque omnium consensu Concilij nomine respon-

reſponſum Pontifici eſt redditum: *ſe cum decore Tridentum redire non poſſe; eo quòd nonnulli ex Epiſcopis ſpernentes eius de Translatione Decretum, communi omnium ſcandalo remanſerint Tridenti; quaſi ipſi Concilium facere voluiſſent. Patres ergo illi prius Bononiam veniant, ac ſe Concilio congregent; & deinde agendum de repetendo Tridentum.* Addebatur præterea; *quod cum pro Germanis ſit Concilium hoc inſtitutum, par eſſe, vt gens iſta Concilij Decretis factis & faciendis ſe ſubmittat: periculum fore, ne ſi Concilium hiſce de cauſis reuertatur Tridentum, contentioſum & populare fiat, & iuxta proteſtantium voluntatem. Quare diligenter curandum, vt Concilium celebretur iuxta ordinem & ritum obſeruatum ab Apoſtolorum temporibus, vſque ad hunc diem: vt Patres liberè conuenire, & diſcedere valeant, & iuxta ſuum placitum Concilium vel transferre, vel abſoluere poſſint.*

His literis acceptis Pontifex, & re cum Cardinalibus communicata, Mendozæ ad ſe vocato Concilij ſenſum aperuit; addens, hoc etiam reſpondere Cæſaris & Ferdinandi petitionibus, ipſi enim reuerſionem hanc pro Nationum commoditate, atque Eccleſię libertate faciendam volunt. Mendoza his auditis, licet iratus, proteſtationem tamen, quam paratam habebat, non propoſuit: ali-

quibus

quibus Cardinalibus hortantibus, vt prius hâc de re ſcribatur ad Cæſarem.

Cæſar his literis acceptis Franciſcum Vargam, & Martinum Velaſcum Bononiam mittit, vt ſi quâ viâ poſſet, Concilium Tridentū reduceretur: obtulerunt iſti Patribus ſuæ Legationis literas, quarum inſcriptio erat, *Conuentui Patrum Bononiæ.* Poſt literas traditas Vargas ipſe locutus eſt ad Patres. Verùm ſub ipſius ſermonis initio à Cardinale à Monte Legato interpellatus eſt, dicente, quod licet literæ illæ non ſpectent ad Patres, neque enim hunc eſſe qualemcunque Conuentum, ſed Concilium Generale: ſe tamen conſentire, vt ſine præiudicio à Patribus Legati audiantur. Vargas proteſtatione in ſcriptis poſtulatâ blandis verbis Patres ad Cæſaris voluntatem pollicere eſt orſus. Verùm indignatus Cardinalis à Monte eius denuò interrupit orationem dicens: *Adſum ego iſtius Sacroſancti Concilij Præſes, & Legatus Pauli Papæ Tertij, qui Succeſſor eſt Petri, & Chriſti Domini in terris Vicarius, ſimul cum his Sanctiſſimis Patribus: ad proſequendum pro DEI Gloria Concilium Bononiam translatum, ſimúlque Cæſarem rogamus, vt conſilium ſuum mutet.*

Inde Vargas legit Cæſaris proteſtationem de nullitate Concilij, Velaſcus poſtulauit, vt illud proteſtationis ſcriptum poneretur

in Con-

in Concilij actis, sed Cardinalis à Monte ex Patrum Consensum negauit, dicens *secularia scripta cum Ecclesiasticis non esse ponenda, Cæsarem Ecclesiæ Filium, non Magistrum, aut Dominum esse.* His Romæ auditis, Mendoza Cæsaris Legatus, genuflexus ante Pontificem protestationem suam legit, de nullitate translationis, & præsentes etiam Cardinales monuit.

In his angustijs Pontifex temporum calamitate coactus: pro repellendâ iniuriâ, ad aliud Consistorium vocatum Mendozam monuit de *inobedientiâ eorum, qui tales protestationes emittunt, ipsúmque vltra Cæsaris voluntatem in protestatione dixisse*; memorans ea, *quæ ipse pro Concilio & Religionis statu restituendo fecisset. Si quæstio sit de Translatione Concilij, an legitima fuerit? se statuisse quatuor Cardinales iudices, qui causâ cognitâ sententiam ferant.*

Hâc de causâ Pontifex ad Patres Bononiam scripsit, vt Romam suos Procuratores mitterent; misit & literas per modum Breuis ad Cardinalem Pacecum, & ad Patres, qui erant Tridenti, quibus suam voluntatem, & omnia, quæ ad id pertinebant significauit. Ipsi verò re cum Cæsare communicatâ rescripserunt Pontifici, suas excusationes addendo, simul & rogando, vt pro Religionis

vtilitate, Patres cæteros ſimul, & Legatos remitteret Tridentum ad proſequendum Concilium. His literis acceptis auditi fuerunt Bononienſium Patrum Procuratores, ſed quia ſententiæ excuſatio aduersùs Patres, qui Tridenti morabantur, ob Cæſaris autoritatem fieri non poterat, cauſa indeciſa remanſit.

Interim. Incidit hoc tempore Cæſaris Decretum, quod *Interim* dicitur. Videns enim Cæſar Proteſtantes ſatis longo interuallo à Catholicâ veritate abijſſe, ita vt impoſſibile crederet de vno extremo ad aliud pertranſire: excogitauit hoc medium inter vtrumque, in quo ſiſterent vſque ad ſolutionem Concilij, quo tempore fortaſſe bene diſpoſiti, tandem ad Catholicam veritatem redirent. Verum humana prudentia ſtultitia eſt apud Deum. Decretum hoc, ſiue *Interim* non ſolùm Pontifici, ac toti Eccleſiæ innumeris de cauſis diſplicuit, verum fuit etiam exoſum, atque inuiſum Proteſtantibus: neque minus Catholici quàm Hæretici ſimul aduersùs hoc *Interim* ſcripſerunt. Saxo Elector etiam in captiuitate conſtitutus acceptare illud negauit, & Magdeburgenſes tali contumelia libellum affecerunt, vt Cæſar Ciuitatem obſidione cingere coactus fuerit, quæ per triennium bellici incēdij ignem nutriuit, & ſuo tempore in ingentes flammas erupit. Edi-

Edidit præterea Cæſar quidem pro Clero Germanico Reformationis formam, in quâ cum multa eſſent, quæ Concilio Baſileenſi fauebant, & Pontificis autoritati opponebantur: Cardinalis ab Auguſta & alij Germaniæ Eccleſiaſtici hâc de re Pontificem edocuerunt, & rogauerunt, vt Legatum aliquem aut Nuntium ad eos mitteret, qui huic malo mederetur: idem ſcripſit Cæſar. Quare Pontifex primò Fanenſem Epiſcopum de re totâ percôntatũm miſit, deinde addidit Fauentinum & Veronenſem Epiſcopos cum aliquibus gratijs, & abſolutionibus, prout temporum conditiô poſtulabat.

Tandem Pontifex & ſenectute, & publicis & domeſticis curis afflictus occubuit. Eius loco ipſe Cardinalis à Monte vniuerſalis Eccleſiæ regimini præficitur, ac Iulius Tertius appellatur. Cæſar, qui eo tempore in inferiori Germaniâ morabatur, vt ibi patrimoniales Prouincias in Catholicâ veritate firmandas curaret, Iulij Tertij aſſumptione auditâ Aloyſium de Auilâ ad gratulandum miſit, ſimúlque petendum, vt Concilium reuocaret Tridentum: quod ille, & cum Cardinali Paceco, & alijs Cæſaris Miniſtris efficaciter egit. Pontifex pro rei grauitate aliquãtulum immoratus, tandem magis magíſque Cæſaris nomine inſtantibus illis Congrega-

1549. *Iulius III.*

tionem instituit ex Cardinalibus, aliisque Præsulibus, quibus rem omnem commisit.

Congregatio hæc rebus per ordinem considerati, Pontifici respondit Tridentinum Concilium restituendum, tum quia ita in Conclaui ante Assumptionem iuratum ab eo fuerat, tum etiam quia nec Bononiæ cum aliqua Ecclesiæ vtilitate celebrari poterat Cęsare, aliisq; Germaniæ Ecclesiasticis contradicentibus, nec sine scandalo iam inchoatum omitti. Verum circa Concilij celebrationem prius perpendenda proponebantur hæc quatuor. Primùm, *vt negotium communicetur cum Galliæ Rege, qui ob simultates cum Cæsare non sine aliquâ difficultate suarum Prouinciarum Episcopos ad Concilium mitteret, cum Tridentum sit Ciuitas Romano Imperio obediens.* Dubitabatur præterea, ne in ipsis de Reformatione Decretis, aliquid Ecclesiæ Gallicanę contrarium statueretur. Secundùm erat, *quid agendum pro Episcopis pauperibus diu otiosè, vt antea euenerat, in Concilio morantibus?* Tertium erat, *quid dicendum de Decretis iam factis? etenim inconueniens videbatur denuo illa in examen vocare.* Vltimum erat, *quid si Patres in Concilio Basileensium audaciam imitarentur, maximè, si principum commoda, & multorum ambitio cum Hæreticorum perfidiâ coniungerentur.*

Adhæc

Adhæc Cardinalis Crescentius primus omnium dixit, *non ob id Concilium prætermittendum, cum necessarium omnino sit, perficere quod fuit semel inceptum.* Cæterum quoad tria prima non erit difficile prouidere. Quo ad vltimum id significandum Cæsari, & vbi humanæ vires non valebunt, causam Deo relinquendam. His ita constitutis Pontifex misit Episcopum Sipontinum ad Cæsarem, & Tolonensem ad Galliæ Regem, vt ambos de Concilio Tridentum reuocando edocerent. Cæsar Nuncium lætus audiuit, qui in mandatis habebat, vt quatuor illa iam dicta capita Cæsari proponeret. Is ad primum respondit, *se pro Gallicorum Episcoporum securitate quocunque Fidem publicam promissurum.* Ad secundum dixit, *omnia parata esse: Episcopos nunquam otiosè commoraturos.* Ad tertium, *de hoc Patres in Concilio consultaturos.* Ad vltimum, *omnem suam autoritatem & vires pro Sedis Apostolicæ dignitate pollicitus est, atque operam daturum, ne quid insolens in Concilio agatur.*

Cæsar in Conuentu Augustæ rem proponit, quæ sicut fuit Catholicis gratissima, ita Protestantibus odiosa, dicebant enim, *se illi Concilio obtemperaturos, in quo Pontifex, neque per se, neque per suos præsideret, imò & se illi submitteret, & Episcopos iureiurando absolue-*

 ret,

ret, in quo etiam Augustanæ Confessionis Ministri votum definitiuum haberent, cum Fide publicâ de non accipienda iniuriâ. His auditis per Nuntij literas, Pontifex licet moleste ferret, ea quæ in tertio Capite suspensa relinquebantur, tamen reassumptionis Bullam pro Concilio edidit, *in quâ Decreta illa, quæ sub Paulo Tertio facta iam fuerant, vt certa, & acceptata supponebantur.*

Fuit Bulla hæc ad Cæsarem Missa in Augustæ Conuentum; nam si Bulla hæc Germanis placuisset, iam Pontifex voti campos fuisset, sin minus, melius hęc in Conuentu, quam in Concilio disputarentur. Illi qui Romæ Cæsaris partes agebant, vt consuetum est Ministris vltra Dominorum suorum mentem satagere, dixerunt Bullam *istam nimis imperiosam esse, cum deceret calamitosis hisce temporibus mitioribus dicendi formulis vti, quibus Protestantes ad Concilium inuitarentur.* Orator Cæsareus Pontificem allocutus nihil profecit; nam Pontifex in sententiâ firmus, vt omnes cognoscerēt, nec iota vnicum ex Bullâ esse amouendum: per aliud Breue Metropolitanis indixit, vt illius Breuis, & Bullæ exempla Typis data ad suos Suffraganeos mitterent, ne ignorantia excusarentur, quo minus ad Concilium properarent.

Sed Cæsar iam rerum certus, vt Protestan-

tium

tium leniret animos dixit, *Bullam istam ad omnes Christianas nationes pertinere, super quas Pontifex habet imperium; verùm, non ob id Protestantes à Concilio alienos esse debere*, quare in ipsius Conuentus recessu conclusum est, vt omnes Protestantes ad Concilium irent, ibique liberè suam causam agerent. Elegit Pontifex, vt Concilio eius nomine præsiderent, Cardinalem Crescentium Legatum, & duos Nuntios, Sebastianum Pighium Archiepiscopum Sipontinū, & Aloysium Lippomannum Veronensem Episcopum, quos statim ad iter faciendum Tridentum versus paratos esse voluit.

Verùm inter Cæsarem & Galliæ Regem orta dissidia: & Octauius Farnesius, qui Parmam habebat Ecclesiæ nomine à Pontifice, timens ne à Cæsare expelleretur qui Ciuitatem illam, vt Mediolanensi Ducatui adhærentem habere vellet: ad Gallicas partes se conuertit; sed Cæsare instante Pontifex Octauium in iudicium vocauit, eo quod in Ecclesiasticum feudum induxerit extraneos. Hâc de re Galliæ Rex questus est cum Pontifice, suisque indixit Episcopis etiam illis, qui Romæ erant, vt ad suas Ecclesias redirent, ibique ad Nationale Concilium pararentur.

Factæ sunt hinc inde Legationes, quæ cum

nihil proficerent, facta est à Galliæ Rege per suum Oratorem Romæ aduersùs Tridentinum Concilium Protestatio. Sperabat siquidem Rex, ne Concilium impediretur, Pontificem omnia ad sua vota facturum.

His tamen non obstantibus inceptum est Concilium Calendis Maij, cum iam antea Legatus ac Nuntius peruenissent Tridentum.

Sessio 11. Celebrata est igitur Sessio in Ordine vndecima Archiepiscopo Turriano celebrante Missam. Lecta est à Secretario Bulla reassumptionis Concili; post hæc celebrans interrogauit Patres per verbum *Placet?* qui responderunt *Placet.* Interim Mauritius Saxoniæ Elector, & Christophorus Wirtenbergensis Dux, vt Cæsari morem gererent, suos Pseudoctores conuocant, ac monent vt ea colligant, quæ in Concilio proponenda essent. Scripsit Saxo ad Cæsarem, vt obtineret à Concilio Fidem publicam, seu Saluum conductum pro accedentium securitate. Misit Cæsar ad Concilium suos Oratores, Hugonem Comitem à Montfort, D. Franciscum Toletum, & Guilielmum Campaniæ Archidiaconum; primùm pro Germaniâ, secundùm pro Hispaniâ, tertium pro alijs Regnis & Principatibus.

Venerunt ad Concilium hinc inde, varij Præsules, & quidem ex Germaniâ Tres Ecclesiastici

clesiastici Electores, & alij quinque insignes Episcopi, sed diuersis temporibus. Cum verò indies Patrum numerus augeretur, celebrata est Sessio in ordine duodecima die primâ Septembris, in quâ fuit Patrum consessus hoc ordine dispositus. Primo loco sedebat Cardinalis Legatus, deinde Cardinalis Mauritius, post hos duo Nuntij, inde Electores Moguntinus, & Treuerensis, nam Coloniensis nondum aduenerat; sequebantur Cæsaris Oratores; deinde suo ordine Archi-Episcopi: Episcopi, & alij. Celebratâ Missâ Secretarius legit hortationem ad Patres nomine Præsidentium. Posthæc celebrans legit Decretum de prorogatione Sessionis. *Sessio 12.*

Lectum inde est Cæsaris Mandatum pro suis Oratoribus: deinde aliud Ferdinandi Regis Mandatum pro Oratoribus suis, Paulo Gregoriano Zagabriensi, & Friderico Nauseâ Viennensi Episcopis: qui verba fecit ad Patres, cui Concilij nomine responsum est à Ioanne Baptistâ Castello Promotore.

Apparuit postea Bellosanius Abbas, qui protestationem aduersùs Concilium & Regis Galliæ literas Patribus obtulit. Erat literarum inscriptio, *Sanctissimis in Christo Patribus Conuentus Tridentini.* Patres tali inscriptione indignati dubitauerunt literas illas accipere; sed Legatus & Nuntij seorsim cum

Cæſaris Oratoribus conſultatione initâ ſtatuerunt literas accipiendas, ſed cum præuiá proteſtatione dicentes, *cum nomen Conuentus ſit vniuerſale, & hoc tempore ferè æquiuocum, ſi nomen hoc ſignificet, quod illa Epiſcoporum Vnio non ſit legitimum, & verum Concilium, literas illas, vt illis non directas, non accipi à Patribus.* Literarum verba ſatis erant mellita, quibus lectis Abbas proteſtationem ſuam in ſcriptis recitauit. Reſponſum eſt à Legato laudando Regis modeſtiam, ipſum Abbatem non recipi, niſi quatenus legitimè agat: ipsíque indici, vt die vndecimâ Octobris in eodem loco, ad audiendam reſponſionem accedat.

Immediatè poſt Seſſionem traditi ſunt decem Hæreticorum Articuli, de Sanctiſſimâ Euchariſtia Theologis examinandi. Ipſi verò poſt debitum examen hac ordine reſponderunt. Primò locuti ſunt Theologi miſſi à Pontifice; ſecundo loco, qui à Cæſare; tertio reliqui iuxta propriam cuiuſque dignitatem. Factâ conſultatione ventum eſt ad Decreta formanda: quâ in re Cæſaris Oratores rogauerunt Legatos & Nuntios, ne in illis Decretis poneretur aliquid, quod pertineat ad Communionem ſub vtrâque ſpecie. Si enim talis definitio fieret, nulla remaneret ſpes, vt Proteſtantes accederent ad Concilium: ſimúlque de Saluo conductu concedendo egerunt.

Facta

Facta est Sessio, in quâ celebrauit Missam Episcopus Maioricensis, concionatus est Archiepiscopus Turrianus. Lecta sunt Decreta de Dogmatibus, & de Reformatione; postea lectum est Mandatum Electoris Brandeburgensis pro suis Oratoribus ad Concilium missis. Hi satis officiosis verbis locuti sunt ad Patres, nihil aliud addendo pro Legato, & Nuntijs; erat enim de Augustanâ Confessione. Miserat autem hos Oratores Elector iste, ne impediretur institutio eius Filij in Brandeburgensi Episcopatu, ad quem à Canonicis electus iam fuerat. *Sessio 13.*

Tandem visum est de Abbate illo, qui Regis Galliæ nomine protestationem attulerat, qui cum nō adesset sicut fuerat illi indictum, conclamatum est ad fores Ecclesiæ, vt vel ille, vel aliquis pro ipso accederet ad audiendum responsum, sed nemo comparuit. Dictum post absolutam Sessionem fuit, vt perpenderent Theologi, quæ pertinent ad Pœnitentiæ & Extremæ Vnctionis Sacramenta, de quibus nihil in particulari in Historiâ habetur. Interim Pontifex obnixè curabat, vt Heluetiæ Præsules ad Concilium properarent; sed Vergerius, de quo supra dictum est, illis in locis Protestantium Principum nomine Pontificis vota impediebat, quod & cum Grisonibus fecit.

Sessio 14. Verùm rebus maturè determinatis celebrata est Sessio in ordine 14. Sancta deinde Synodus agere intendens de SacroSancto Missæ Sacrificio rem doctissimis quibusdam Viris commisit, quibus Elector Coloniensis, & duo Episcopi Regis Ferdinandi Oratores, præerant. Sed in hoc licet multùm fuerit laboratum, nihil tamen conclusum ob Concilij suspensionem, quæ inde secuta est.

Accesserant ad Concilium ante celebratam Sessionem, Oratores Ducis Wirtembergensis, suam de Religione doctrinam proponere petentes, simúlque vt alius Saluus conductus concederetur iuxta formam illius, quem Patres Basileenses concesserant Bohemis: quo obtento dicebant suos Doctores, qui non longè aberant venturos ad prædictam doctrinam declarandam, atque tuendā. Egerant de hoc cum Comite de Montfort, Oratore Cæsareo, sed quia ad Legatum Præsidem se conferre noluerunt, nihil actum est: vnde Oratores suum Principem consuluerunt per literas, sicut Legatus hisce de rebus ad Pontificem scripsit.

Post aliquot dies iam celebratâ Sessione, rescripsit Dux Wirtembergensis ad suos, vt quocunque meliori modo potuerint, vltra procederent. Wirtembergenses hoc accepto responso absente Comite de Montfort egerunt

runt cum Cardinale Tridentino, vt eorum petitiones proponantur Legato. At Legatus, qui à Pontifice Mandatum acceperat, vt pro rerum conditione prudenter se gereret, vlterius semper procederet, nec res iam decisas iterum in examen vocari permitteret: respondit, *neque Hæreticorum doctrinam audiendam, neque disputationes interponendas: ipsorum doctrinam iam ex eorum Scriptis erui, & in dies ad examinandum proponi: disputationes cum Hæreticis in infinitum protrahi periculosâ contentione, & tumultu: Saluum conductum iam datum, & indignum esse illum innouare.*

Venerunt postea Oratores Argentini, aliarúmque Ciuitatum idem petentes, qui eâdem de causâ inauditi discessum parabant; sed hortante Comite de Montfort exspectauerunt Oratores Saxones, qui die septima Ianuarij 1552. accesserunt Tridentum. Isti 1552. sui Principes Mandato se venisse dixerunt pro Pace, & quiete Religionis: & à Cæsare humaniter accepti, Tridentinum Cardinalem allocuti sunt, sed Cardinalem Legatum adire noluerunt Quia verò Legatus & Nũtij eorum petitionibus aduersabantur, & omnia debito ordine fieri volebant, scriptum est ad Cæsarem, qui Oeniponti erat, quæ Ciuitas triduo à Tridento abest. Rescripsit Cæsar suis Oratoribus, & Cardinali Tridentino,

tino, vt obnixè agant, quo Saxones, ac reliqui aliquid ex ſuis petitionibus obtineant.

Sed quoniam inter Legatum, & Proteſtantes maxima erat diſtantia; ille enim neque alium ſaluum conductum concedere volebat, neque illos audire, niſi prius eum & Nuntios, vt Romani Pontificis nomine Præſides Concilij venerarentur, quod iſti facere recuſabant, imò & alia in oppoſitum inſolentiſſima petebant: Cæſareis Miniſtris pro rebus juxta eorum vota obtinendis, artificio viſum eſt vti. Acceſſerunt ergo ad Legatum petentes obnixè, vt alius Saluus conductus concedatur, iuxta illum, qui in Baſileenſi Concilio conceſſus eſt Bohemis. Hoc autem quamuis ſummâ cum difficultate tandem obtentum eſt; quo conceſſo poſtulauerunt, vt Proteſtantes in Concilio audirentur, ſicut & Brandenburgenſes iam obtinuerant. Et quoniam ipſi Legatum prius adire, illúmque venerari nolebant, viſum eſt expediens, vt ipſi non in Seſſione, ſed in Generali Congregatione ad audientiam veniant. Cum enim Congregatio fieret in domo Legati, vtriſque hâc ratione ſatisfieri videbatur.

Poſthæc petierunt Seſſionis dilationem circa Dogmatum definitionem vſque ad Aduentum Miniſtrorum Proteſtantium. Quo audito, & cognitâ eorũ fraude Legatus mag-

no

no animi motu ad omnia diſſentire parabat. Illi verò teſtati ſunt ſe nihil vltra poſtulaturos. Hæc igitur quoniam determinari ſine Patrum conſenſu non poterant, facta eſt Generalis Congregatio: in quâ licet magna cum difficultate & diſcrepantia, conceſſa denique fuerunt à Patribus. Et quoad audiendos Proteſtantes ex conſultatione Petri Tagliauia Archiepiſcopi Panormitani, edita eſt Proteſtatio â Patribus.

Concluſum eſt igitur, vt die 24. Ianuarij in Generali Congregatione Proteſtantes excipiantur, & ſequenti die fieret Seſſio, in quâ fieret prorogationis Decretum, & Saluus conductus legeretur; & electi ſunt aliqui ex Patribus, à quibus ſimul cum Nuncio Sipôtino iſta componerentur. Breui peracta hæc ſunt, & Salui conductus formula Cæſareis Oratoribus tradita, quam ipſi Proteſtantibus oſtendentes eos de omnibus actis edocuerunt. Erat inter eos quidam Picta cognomine, qui fucato, atque audaci dicendi genere, ſeorſim à Cęſareis allocutus eſt ſuos, & Patrum benignitatem atque libertatem extollens, dixit, *ſatis eſſe conceſſum: grato & prompto animo eorum beneficijs reſpondendum: pro nunc nihil vltra petendum, reliqua poſt ſuorum Doctorum aduentum agenda.*

Sed hæc & maiora, quæ à Pictâ Cæſareo-

rum nomine addebantur parum profuerunt: nam Protestantes circa Salui conductus formulam indignati sunt cum Cæsareis, asserentes eam non esse iuxta Concilij Basileensis formam, vt petebatur. Siquidem quamplurima, atque insolentissima volebant addi. Sed Præsides & Patres nihil vltra immutandum dixerunt, & quidem Toletus Orator Cæsareus aduersùs Protestantes iratus, dixit, *Saluum conductum pro eorum securitate fieri, non autem vt per illum leges imponantur Concilio, sicut ipsi petebant, quæ nec in Basileensi inueniuntur.*

Rebus ità indeterminatis die 24. Ianuarij Legatus breuibus & grauibus verbis dixit ad Patres, *illâ die agenda esse, quæ maximè ad vniuersalem Ecclesiam spectant; ob id rogandum DEVM, vt suis fidelibus faueat.* Et inuocato Spiritus Sancti auxilio lecta est Protestatio. Deinde introducti sunt Saxones, quorum vnus Patrum consessum veneratus dixit, quæ in Mandatis habebat *de Saluo conductu iuxta Basileensium formam, de prorogatione Sessionis, de examinandis denuò Dogmatibus iam determinatis; ne Pontifex in Concilio præsideat, immò potius se illi submittat, & Episcopos iureiurando absoluat.* His dictis rerum seriem, quam in scriptis habebat, obtulit Patribus, quâ acceptâ per Secretarium responsum est à

Promo-

Promotore, nomine Concilij: *Patres omnia inſpecturos, & ſuo tempore reſponſuros.*

Deinde introducti ſunt Wirtembergenſes, & alij: iſti dixerunt, *ſe afferre ſuam Confeſſionem, ad eam explicandam & probandam eorum Doctores venturos.* Addiderunt, *cum ſit diſſenſio inter ipſos, & Pontificem, & eius Sectatores, par eſſe, vt Concilium inſtituatur hoc modo: ſit ex vnâ parte Pontifex cum ſuis, & ex alterâ ipſi cum ſuis Doctoribus: eligantur Iudices; diſputetur hinc inde, & quidquid ſtatuatur per Iudices, fiat:* & obtulerunt ſuam Confeſſionem à Secretario acceptam.

Dimiſſis Proteſtantibus Patres ſtatuerunt, de prorogatione, quæſitum deinde eſt, *an aliquid addendum ſit in Saluo conductu?* & reſponſum eſt negatiuè. Sequenti die facta eſt Seſſio, in quâ Catanenſis Epiſcopus Miſſam cantauit, & Archiepiſcopus Maioricenſis concionatus eſt. Lectum eſt Decretum prorogationis, & Saluus conductus. Cuius Exemplaria Cæſaris Oratores tradiderunt Proteſtantibus, qui dixerunt, *eum ſe, vt non acceptum, recipere: ſed ad ſuos Principes mittendum eſſe.* Rebus ita ſtantibus, dum impij aduersùs Catholicam veritatem, & Apoſtolicam Sedem ſpecie Concilij machinas parabant, adfuit DEVS, qui ſuis hoſtibus, ſuos hoſtes fudit, & perdit. *Seſſio 15.*

Fama

Fama tulit Galliæ Regem cum Protestantibus fœdere iunctum aduersùs Cæsarem arma parare, totámque Germaniam in arma ruere: & iam Treuerensis Elector aliquot diebus anteà discesserat, occasione tumultus inter Protestantes exorti ob quandam sui Theologi contra Hæreticos concionem. Postea Moguntinus & Coloniensis ad propria tuenda Tridentum relinquunt. Saxones pauidi occultè fugam arripiunt. Venerunt interim Pseudo-Theologi Wirtembergenses, qui per Oratores Cæsareos postulauerunt audiri, vt prædictam suorum Confessionem tuerentur, sed quia disputari cum Hæreticis vanum & inutile erat, responsum fuit, *disputandi locum non esse: Sessionem instare*, quæ tamen ob rerum grauitatem à Calendis Maij prorogata fuit in Congregatione Generali, in qua Regis Lusitani Orator honorificè acceptus est

VVirtembergenses, & alij. Instant Wirtemberges, vt eorum Confessio in Generali Congregatione exhibita in publicum afferatur, atque ab eorum Doctoribus defendatur; sed quoniam Legatus apud se illam habebat, & hanc ostendere recusabat, Wirtembergenses varia eius exemplaria Typis data, per Ciuitatem euulgauerunt. Quo audito Præsides indignati, multis assentientibus, eos capitalis pœnæ reos esse dicebant,

bant, ac Saluum conductum quo abutebantur, nihil illis prodesse. Instabant tamen Oratores Cæsarei, vt propter aduentum Ministrorum Wirtembergensium, Synodalium actionum initium fieret.

Sed Legatus graui morbo laborabat; Nũtij dubij erant, simul & Patres; præterquã, quod Germaniæ Episcopi vel discesserant, vel discessum parabant. Siquidem Saxo Augustâ tridui obsidione captâ, Oenipontum contra Cæsarem tendebat. Ferebatur præterea milites circa Alpes dispositos, ne ex Italia venirent auxilia. Quo Nuntio allato, & Patres ipsi, & Protestantes promiscuè fugam arripuerunt, paucissimis Patribus pro Concilio remanentibus cum Legato grauissimè laborante. Nuntij in tanto discrimine pro Sessione habenda ad Calendas Maij, immorari se non posse cognoscentes, de his admonuerunt Pontificem. Qui statim ad suos misit suspensionis Bullam: quâ acceptâ Nũtij de hoc egerunt cum Cæsaris Oratoribus, ac præcipuis Hispaniæ Episcopis, qui dixerũt exspectandũ responsum à Cæsare; alijs tamen Patribus agentibus, pro suspensione faciendâ indicta est Sessio ad diem 28. Aprilis, in qua definita est suspensio.

Suspensionis Decretum est ab omnibus approbatum, præterquã à 12. Hispaniæ Epi- *Sessio 16.*

ſcopis, qui etiam ex aduerſo Proteſtationem dederunt. Ijs tamen non obſtantibus diſceſſerunt Patres cum ægroto Cardinale Legato, qui morbo, & curis confectus Veronæ mortuus eſt. Paulò poſt etiam Patres Hiſpani cum Cæſaris Oratoribus diſceſſerunt.

Suſpenſio. Conc. Quæ à ſuſpenſione hâc vſque ad aliam Concilij conuocationem factam à Pio IV. Pontifice Maximo circa Religionem in Germaniâ euenerunt, & pauca feruntur, & quæ parum ad Concilium pertinent, quæ breuiter hic perſtringemus.

1555. Auguſtæ Conuentus habetur pro Concordiâ Religionis, in quo Ferdinandus Cæſaris nomine, eleganti hâc de re eſt vſus oratione, cuius exemplaria Typis data Romam vſque miſſa ſunt. Ob id Pontifex Cardinalem Moronum Legatum ſuum illuc miſit; ſed interim mortuo Pontifice, Cardinalis Romam reuertitur. Succeſſor eius Marcellus Ceruinus paucos dies vixit. Poſt quem Ioannes Baptiſta Carrafa nobilis Neopolitanus Theatinorum auctor, in Pontificem eligitur, qui Paulus IV vocatus eſt.

Marcellus II. Pontifex.

Paulus IV.

Auguſtæ in Conuentu nihil ſtatuitur niſi, vt quiſque in ſuâ Religione permaneat vſque ad futurum Concilium, & Religionis compoſitionem: cum aliquibus tamen circumſtantijs & conditionibus pro temporum

cala-

calamitate extortis, sed Religioni noxijs. His de causis nouus Pontifex, qui non nisi Romæ Concilium habendum dicebat, misit Cardinalem nepotem suum ad Cæsarem, & Cardinalem Rabibam ad Galliæ Regem pro fædere inter eos componendo: sed iam Cæsar Sceptra fastidiens, Regnis, atque Imperio cesserat. Wormatiæ habetur de Religione 1556.
Colloquium: duodecim Catholicis & totidem Hæreticis disputantibus, cuius Præses erat aliquis Episcopus; sed discordantibus inter se sub initium Lutheranis & Zvvinglianis, nihil conficitur; proposuerat enim Episcopus, vt Hęretici prius inter se cōcordarēt, & deinde cum Catholicis agerent.

In Angliâ Maria Henrici filia Catholica, ex Catharinæ legitimo Matrimonio nata, & Eduardo fratri in regno succedens, Philippo Hispaniæ Regi nupserat; sed sine filijs mortua est, succedente Elisabethâ sorore ex illegitimis nuptijs ortâ. Quare in eâ Regione Catholica Fides iacturam denuò patitur, sicut & in Galliâ mortuo Henrico II. ob Regis filij pueritiam inualuit Hæresis: magnâ cum spiritualium simul, & temporalium bonorum ruina & naufragio. Sed in Hispania adueniente Philippo Rege Catholico, qui mirabiliter est persecutus Hæreticos, omnia circa Religionem optimè habebant.

1559. Pius IV. Tandem Paulus IV. Pontifex moritur, & Pius IV. Mediolanensis eius loco sufficitur; hic electus statim egit de resumendo Concilio cum Ministris Ferdinandi, qui Carolo fratri successerat in Imperio. Augebatur interim Hæreticorum numerus, quibus etiam laborabat Sabaudia; quare illius Prouinciæ Dux postulauit à Pontifice Colloquium ad sedandas de Religione lites, sicut & in Gallia postulauerat Rex Concilium Nationale. Vtrumque negatum est à Pontifice, vt inutile, & perniciosum: ad Generale potius Cõcilium Principes hortatus est. Quâ de re misit Nuntium ad Galliæ Regem Viterbiensem Episcopum, imponens illi, vt in transitu ageret cum Duce Sabaudo, *de expugnandâ Geneuâ, vti illorum malorum origine ac fonte.* Scripsit etiam Pontifex ad Hispaniæ Regem, vt *& Galliæ Regi suadeat hanc Geneuæ expugnationem, simúlque vt à Nationalis Concilij petitione abstineat.* Etenim Sabaudus suas vires, & operam pollicebatur, si ab alijs Principibus adiuuaretur.

Respondit Hispaniæ Rex *intempestiuè aduersùs Geneuam cogitari*; sed pro impediendo Nationali Concilio mittit in Galliam D. Antonium Toletum magnum Leonis priorem, qui Regi significauit mala quam plurima, quæ ex hoc Nationali Concilio oriri possent

cum

cum euidentissimo periculo maioris in Ecclesiâ diuisionis. Sed Galliæ Rex vti de expugnandâ Geneuâ non laudauit consilium, ne Hugenotti, qui sunt Galliæ Hæretici, ne Heluetij, ne vniuersa Germania aduersùs eum in arma ruerent, ita in petendo Concilio Nationali constans permansit. Quare missus est in Galliam à Pontifice Cardinalis Turonius, non vt Legatus pro Nationali Concilio, sed vt tali sub specie, petentium leniret animum.

Interim Pontifex omnem curam ad Concilium direxit. Et quidem quoad locum nulla Ciuitas Tridento commodior visa est, nam & situs, & praxis admodum tali electioni fauebant. Quare Pontifex de reuocando apud Tridentum Concilio Principum Oratoribus proponit, & per suos Nuntios Principes ipsos edocet. Responsum est *ab Hispaniæ Rege, Concilium vtile, atque optabile esse.* Cæterum hortatus est Pontificem, ne aliquid agat sine Cæsaris, & Galliæ Regis expresso consensu. Respondit Galliæ Rex, *laudando Concilium sed non celebrandum Tridenti, tum quia eò iter difficile esset Gallis Episcopis, tum quia hoc modo videbatur continuatio prioris Concilij, suos verò nouum Concilium optare, & independens ab illo.* Cæsar verò rescripsit Pontifici, *se pro inuitandis Protestantibus ad Concilium*

cilium Conuentum instituturum, sed non Concilij intuitu: addidit *de suis Regnis nihil sperandum, nisi concedatur Calicis vsus, & coiugium Presbyterorum. Praeterea Tridentum putari nomen infaustum, & Protestantibus odiosum, aptiorem pro Concilio Ratisbonam videri.*

Sed Pontifex eligebat potius Tridentum, quàm quamcunque aliam Germaniæ Ciuitatem, ob Patrum securitatem, & de hâc rescripsit ad Principes. Verùm crescentibus de Religione laboribus, Rex Galliæ conuocato apud Fontem Bellaquam procerum Conuentu, statuit ad tertium Ianuarij fore Concilium Nationale; interim omnia quiescerent. Hoc audito Pontifex conuocatis Principum Oratoribus, egit de Concilio quam primùm celebrando, sperans per Generale Concilium, Nationale impediendum.

Allatæ sunt deinde Regis Hispaniæ, & Cardinalis Turonij ad Pontificem literæ, quibus Pontifex edocebatur, *eorum operam nihil pro impediendo Nationali Concilio profuisse, præterea Gallos Generali Concilio non adhæsuros, nisi Protestantes accedant, ac se illi submittant: vnde ex hoc capite Nationale Concilium impediri non posse.*

Ferebatur insuper *nonnullos egisse cum Cardinali Tridentino, ne Ciuitatem concedat Pontifici, quæ de Cæsaris iurisdictione erat.* Ad hæc

addeba-

addebatur ex D. Antonij Toleti literis, *in Gallia Principes, atque ipsos Episcopos nouis illis opinionibus fauere, atque aliquid ex ambitione moliri.* Attamen in Consistorio omnibus his expositis, petente Pontifice Cardinales omnes (vno Ferrariensi excepto) *Generale Concilium celebrandum* dixerunt. Quorum Decreto adhærens Pontifex Tridenti Concilium celebrandum proponit: séque omnes difficultates emoliturum promisit.

Deinde ex alijs Cæsaris literis auditum est, *ipsum quidem Cæsarem iuxta Pontificis Decreta semper facturum, illi tamen denuò significare, Tridenti Concilium nihil profuturum Germanis; Tridenti nomen Protestantibus inuisum, fixúmque esse Protestantibus, etiam armis illi obsistere.* Re Cardinalibus in examen proposita Campensis, Cæsius, & Pisanus, qui primi locuti sunt, dixerunt, *his non obstantibus celebrandum Tridenti Concilium.* Post hos Tridentinus dixit, *cum de rerum Summâ ageretur, negotium maturius esse considerandum*; cuius Sententiam secuti sunt reliqui. Sequenti die literæ allatæ sunt Galliæ Regis summa diligentia missæ; Rex in illis significabat, *Nationale Concilium impediri non posse, nisi Generale Concilium conuocetur. Cæterum Tridentum Ciuitatem ad hoc malè aptam videri* (ex causis iā dictis) *meliùs Constantiæ, aut in aliquâ Galliæ Ciuitate id haberi posse.*

 Hoc

Hoc allato Pontifex nihil immorandum ſtatuit in conuocando Concilio Tridentum, ſed deliberandum prius, in vnum collectis Patribus, vt ſi Concilium *alio transferendum videretur, id fiat*, pollicitúſque eſt Pontifex, *ſi res ita exegerit, ſe ad Concilium venturum.* Poſtulauerunt Germani, & Galli, *vt hæc non vocaretur Concilij continuatio, ſed noua indictio; præterea, vt Decreta iam facta iterum in Examen venirent, vel ſaltem ius relinqueretur Patribus, vel illa confirmandi, vel denuò examinandi.* Contrà verò Hiſpani atque Itali inſtiterunt, *vt hæc diceretur Continuatio, non autem noua indictio.* Pontifex oppoſitis partibus volens ſatisfacere, in Bullâ indifferenter locutus eſt, eâque editâ varios Nuntios miſit ad Principes, etiam ad illos, qui iam inde à Sede Apoſtolicâ diuiſi erant, non indignum eſſe dicens, *gratum ſe præſtare impijs pro animabus Chriſto lucrandis.*

Mortuus eſt interim Franciſcus Galliæ Rex, ſuccedente Carolo IX. annorum decem, eius fratre; cuius cura in minore ætate Regi Nauarræ committitur, vt ſanguine propinquiori. Sed cum hic Hugonottis faueret, omnia in peius vertuntur. Ob id factus eſt Conuentus à Principibus, vt malo huic præberetur Antidotum. Statuitur vt Epiſcopi ad Concilium mittantur, & interim

rim Hæreticorum audacia coerceatur. D. Ioannes Manriques agente Pontifice ab Hispaniæ Rege in Galliam mittitur ad suadendum Reginæ Matri, vt acriter curet, ne Hæreticorum licentia inualescat, illos supplicio afficiendo. Cui petitioni cum Nauarrensis se opponeret, Manriques cum Guisianis egit, proponendum Nauarrensi, vt repudiatâ vxore hæreticâ, Mariæ Scotiæ Reginæ coniugium peteret. Hâc enim viâ potuisset Angliæ Regno potiri, eiectâ Elisabetha, & Pontificis autoritate, & Hispaniæ Regis viribus. Qua spe vsque ad mortem Nauarrensis persuasus fuisse dicitur.

Sed in Germania Protestantes Naumburgi conuenientes duo examinanda proposuerunt, primò, *quomodo concordare possent circa varias de Religione suâ Sententias, etenim ob discordiam se fortius à Catholicis argui cognoscebant*. Secundò, *quid dicendum de Concilio indicto?* Ad primum, cum nullo modo conuenire possent, visum est, *se ad Confessionem Augustanam referre, rebus alijs indeterminatis persistentibus*; sed neque in hoc concordare potuerunt; nam Confessionis Augustanę variæ formulæ ferebantur, & inter se diuersæ, & contrariæ. Ob id visum est in primâ illa Confessione persistere Carolo Cæsari oblata Anno 1530. sed neque in hoc concor-

des fuerunt. Nam Palatinus, qui Confeſſioni huic non aſſentiebatur, dixit: *addendam illi Præfationem, in quâ diceretur Confeſſionem iſtam ab alijs non differre.* Tunc Saxo ſubridens reſpondit, *& quis cæcus non videret Præfationem ab ipſo opere diſſentire?* Ad ſecundum concorditer dictum eſt, *ſpernendum eſſe Concilium à Pontifice indictum, aliúdque petendum à Cæſare.* Nuntijs à Pontifice miſſis varius fuit legationis exitus; nam qui ad Cæſarem miſſi ſunt, vt pro Germanis aliquid agerent: Cæſaris hortatu cum illius Oratoribus Naũburgum venerunt ad Proteſtantes, qui Apoſtolicæ Sedis Nuntijs reſponderunt, nihil ſibi cum Romano Pontifice; Cæſareis verò Oratoribus dixerunt, *ſe à Cæſare Concilium velle, in quo verbum Dei ſit iudex, & ſimilia,* vt ſupra non diſſimilia reſponderunt reliquæ Proteſtantium Ciuitates. Nuntius qui in Angliam miſſus fuerat, præceptum in Belgio habuit à Reginâ ne vltra progrederetur. Fruſtra agentibus Hiſpaniæ Regis Miniſtris, vt ſaltem ab illâ audiretur. Neq; Daniæ Rex Nuntium ad ſe venire permiſit; neq; Nuntius ad Polonos miſſus, potuit propter bella contra Moſcouitas adire.

Catholici verò in Germaniâ Nuncijs per humaniter acceptis, reſponderunt, *ſe quidem Concilium velle, ſed de illo cum Cæſare agendũ: ſe nu-*

se nihil ex propriâ sententiâ posse, Protestantium metu. Heluetij Catholici *suos Episcopos se ad Concilium missuros*, dixerunt, Hæretici verò neutiquam. Cæsar respondit, *quantum in se est, se Pontifici obtemperaturum, pro imperio autem & regnis nihil certi polliceri posse.* Non dissimilis fuit Galliæ Regis responsio, inidxit tamen sui Regni Episcopis, vt ad Concilium se pararent.

Sed Cæsar & Galliæ Rex voluissent, vt in Bullâ apertissimis verbis diceretur, *conuocationem illam non esse præteriti Concilij continuationem, sed nouam indictionem Concilij independentem à primâ.* Contrà verò Hispaniæ Rex volebat oppositum, atque vt hoc etiam apertissimis verbis declararetur in Bullâ, cum addito, *quod Decreta iam facta denuo in Examen venire non debeant.* Indignabatur præterea Hispaniæ Rex, quod Pontifex in aula Regia Oratores Regis Nauarræ excepisset, qui obsequij causâ ad Pontificem venerant. Etenim Hispaniæ Rex non alium Regem Nauarræ, præter se ipsum à Pontifice volebat agnosci. His de causis Pontifex misso in Hispania Tarraconensi Episcopo factum excusauit, simúlque sensum suum de Concilio aperuit; sicut etiam ad Galliæ Regem suas legitimas excusationes misit, & questus est præterea de multis, quæ Rex edixisset, quæ non ad

Prin-

Principem laicum, sed ad summum Pontificem spectant.

Rebus igitur meliori, vt potuit modo cōpositis, Christianis Principibus se ad Concilium conuertentibus, facta est à Pontifice ad Concilium Legatorum electio, quæ nec semel, nec vna fuit. Hi autem fuerunt *Hercules Conzaga Cardinalis Mantuanus, Hieronymus Seripandus ex Eremitanis Sancti Augustini, Stanislaus Hosius Polonus, Ludouicus Simoneta; & Marcus de Altemps Pontificis nepos* S. R. E. Cardinalis, qui sicut non simul electi, ita non omnes simul venerunt ad Cōcilium. In quorum primo aduentu memoriâ dignum traditur: quoddam lumen, siue exhalationem magnam & insuetam, ex terrâ in aerem eleuatam apparuisse, summâ omnium admiratione, & extasi. Confluentibus interim Episcopis vndique, ac simul iunctis Legatis, ad rerum Synodalium inchoationem denique ventum est.

1562. Die igitur 15. Ianuarij Anno 1562. pro aperiendo Concilio facta est Congregatio. Lectæ sunt Apostolicæ literæ, tum pro Legatis, tum pro rebus ad vsum Concilij. Postulauerunt Hispani, vt fiat declaratio *de Concilij continuatione, & de Decretis iam factis, non amplius examinandis*. Cui petitioni se opposuit Episcopus *Zacynthius*, qui olim Nun-

tius

tius in Germaniâ fuerat, dicens: *sicut verum est, Decreta iam facta, nunquam in Examen reuocanda: ità declarationem hanc non parum detrimenti allaturam Christianæ Reipublicæ; hâc enim declaratione claudetur aditus ad Concilium Germanis, & Gallis, qui absolutè illud nouum Concilium esse desiderant.* Fauebant huic Sententiæ Legati; verùm Hispanis obstrepentibus promiserunt Legati Pontificis nomine: Decreta iam facta pro certis, ac ratis à Pontifice habenda, & sedulò curaturos, vt in Decreto de aperiendo, Concilio nihil in præiudicium dicatur, aut fiat. Electus deinde est omnium consensu Ægidius Foscararius Mutinensis Episcopus, vt videret conciones, & similia publicè in Concilio dicenda: sine cuius censura nihil in publicum proferendum.

Die 18. Ianuarij celebrata est Sessio in ordine decima septima, de aperiendo Concilio; Missam cantauit Cardinalis Mantuanus, concionatus est Caspar Fosso Archiepiscopus Rheginus. Lecta est à Secretario Pontificis Bulla de celebratione Concilij: deinde interrogati sunt Patres de inchoatione Concilij. Ad verbum *Placet?* responderunt omnes affirmatiuè; exceptis quatuor, qui dixerunt interrogationem factam esse per verba ambigua. *Sessio 17.*

Die

Die 24. Ianuarij tria proposita in Congregatione à Legatis. Primum, *de componendo Indice Librorum prohibitorum.* Secundum, *an citandi sint Haeretici, quorum errores damnantur?* Tertium, *de Saluo conductu Haereticis concedendo.* Ad primum datum est munus hoc *quibusdam ex Patribus.* Ad secundum dictum est, *sufficere euulgationem de audiendis his; ad quos pertinet.* Tertium, *ad alιud tempus dilatum.* Dum hæc agerentur, venit ad Concilium Cardinalis de Altemps quintus Legatus, & Archiepiscopus Pragensis, Cæsaris Orator. Hic breui ad Patres oratione est vsus, nam reliqua, quæ in mandatis habebantur alteri Oratori Collegæ venturo, proponenda reliquit. Die 9. Februarij venit ad Concilium Ferdinandus Martinez Lusitanus Orator. Vndecimo verò die venit Sigismundus à Tunn alter Orator Cæsareus.

Decimo tertio verò die Oratores Cæsarei obtulerunt sui Principis nomine, quinque Capita. Primum, vt *declaretur noua Concilij indictio, & non incepta Continuatio,* contra id, quod cupiebant Hispani. Secundum, vt *Sessio prorogetur, vel in ea agantur leuiora.* Tertium, vt *in Indice Librorum prohibitorum cautè procedatur, ne Protestantes excitentur in iram.* Quartum fuit *pro Saluo conductu, cum amplâ formâ.* Quintum, vt ea, *quæ in Concilio aguntur, tegantur silentio.* Die

Die 22. Februarij ad propoſita reſponſum eſt à Legatis. Ad primum, *neceſſe eſſe omnibus ſatisfieri, etenim Hiſpani oppoſitum poſtulabant.* Ad ſecundum *conceſſum eſt, vt petebatur.* Ad tertium dictum eſt, *Indicem ſeruandum ad finem Concilij.* Ad quartum dictum eſt, prius eſſe ſtatuendum, *an Germanis tantùm, an alijs etiam Nationibus,* Saluus conductus ſit dandus? Ad quintum *faciendum, vt Cæſar monet.* Quare in fine Congregationis Cardinalis Mantuanus graui Oratione locutus eſt de ſilentio ad Patres, ne res tam magni ponderis efferantur in vulgus, & ſimul propoſitum fuit de Saluo conductu.

Die 26. Februarij facta eſt Seſſio in Ordine decima octaua, cantante Miſſam Patriarchâ Hieroſol. & concionante Archiepiſcopo Corcyrenſi: in quâ etiam lectum Breue Apoſtolicum de Indice formando, & Decretum de Saluo conductu concedendo, qui die quarta Martij in Congregatione conceſſus fuit. Inſtiterunt Oratores Cæſarei, vt de Reformatione ageretur, & per literas Proteſtantes inuitarentur. Ad primum reſponſum fuit, *Reformationem peti quidem à Principibus, ipſos tamen Reformationi obſtare. Præterea Reformationem pro Clero Germanico inprimis faciendam, ſed abſentibus Germaniæ Epiſcopis nihil poſſe ſtatui, niſi vniuerſalia.* Ad ſecundum *Seſſio 18.*

cundum

cundum dictum est, *Protestantibus non scribendum, cum satis indignè Nuntios Apostolicos exceperint, qui hac de causa ad eos missi erant.*

Die 11. Martij proposuerunt Legati duodecim articulos de Reformatione Canonistis examinandos; simúlque perpendendum dederunt Theologis, an sicut sub Euaristo Pontifice, & in Concilio Lateranensi declaratum fuit, *Matrimonia Clandestina in foro externo pro irritis habenda; ità posset fieri, vt & in foro conscientiæ pro irritis habeantur?* Deinde venerunt Cæsaris literæ ad Patres, quibus significabatur in Germaniâ arma consurgere, cogitandum de Concilij suspensione. Exceptus deinde est in Congregatione Ferdinandus Aualos Marchio Pescariæ, Hispani Regis Orator: sicut & alijs temporibus excepti fuerunt varij Oratores Principum, omnes ferè Episcopi, pro Vngarico Clero, pro Heluetijs Catholicis, pro Cosmâ Medices Florentiæ, & Senarum Duce. Post hæc accesserunt Oratores Veneti, deinde Bauarus Orator, qui cum Venetis contendit de præcedentiâ, tandémque cessit protestatione factâ. Sed hoc multò post euenit.

Facta interim propositorum Articulorum consultatione, remansit dubitatio *de modo, quo Episcopi in proprijs Ecclesijs possint, & debeant residere.* Prima Sententia fuit, vt *hoc statueretur*

tueretur per pœnas constitutas in Iure. Secunda fuit, asserentium declarandum, *quod Residentia sit de Iure diuino*; & quoniam circa hoc magna erat controuersia, inter partes Legati, vt per ordinem hæc fierent, statuerunt interrogare illos per verbum *Placet*? Factâ igitur interrogatione, *an declarandum, quod Episcoporum Residentia sit de Iure diuino?* sexaginta & octo ex Patribus responderunt *Placet*; triginta tres responderunt, *non Placet*; tredecim responderunt, *Placet Consulto prius sanctissimo*, decem & septem, *non placet, nisi prius consulto Sanctissimo*; Cardinalis Madrutius votum Congregationi dedit. Baduacensis Episcopus dixit, *iam anteà hoc definitum fuisse.* De his omnibus scriptum est ad Pontificem.

Ferebatur interim in Hispaniâ non benè audire verba illa: *Proponentibus Legatis.* Quasi per ea Patrum libertas in proponendo impediretur. Quare Pontifex ad Regem scripsit, *verba illa se inconsulto fuisse apposita: cæterum necesse esse, vt in Concilio ordine procedatur, nam si cuilibet quidlibet dicere liceret, omnia in Babylonicam abirent Confessionem.* Formata sunt deinde Decreta de rebus examinatis circa Reformationem: sed quoniam quoad Residentiam, omnia sub perplexitate erant, & præterea Hispanus Orator declara-

tionem de continuatione petebat, Oratores verò Cæsarei oppositum volebant, imo se discessuros dicebant, si talis declaratio fieret,
Sessio 19. in Sessione 19. decretum de prorogatione tantum est positum. Quâ Sessione habitâ, Hispanus Orator ad Mediolanensis Ducatus regimen discessit.

In Congregatione Generali, quæ prima post Sessionem fuit, excepti fuerunt Oratores Galli, quorum primus erat Ludouicus Landsac, qui per aliquot antea tempus Orator apud Pontificem fuerat. Galli habitâ prius consultatione cum Cæsareis, in Congregatione suam Legationem exposuerunt, loquente omnium nomine Vibio Fabro, qui satis liberâ, & prolixâ oratione est vsus: quare Promotor, qui Concilij nomine respondere solebat, nihil dixit: sed absolutâ Gallici Oratoris oratione, Congregatio est dimissa. Sequenti die Galli proposuerunt Legatis nonnulla, quæ ad duo capita reduci possunt. Primum, *vt Gallici Episcopi excusarentur, quod adhuc non venerint ob bella, & tumultus Hæreticorum.* Secundum fuit, *vt expressis verbis declararetur hoc Concilium separatum esse, & independens ab omni alio: atque iterum in Examen vocanda, quæ sub Paulo, & Iulio determinata iam fuerant.*

Legati in scriptis responderunt ad primũ, se ex-

se excusationem acceptare. Ad secundum dixerunt, *se præsidere Concilio iuxta Sedis Apostolicæ literas, talem verò declarationem ad illos simpliciter non pertinere, sed ad Concilium.* Instant Cæsarei, *vt de Residentiâ fiat declaratio.* Galli, *vt de Dogmatibus non agatur ob spem de Hereticorum aduentu: interim de Reformatione.* Augebantur præterea turbæ pro continuatione declarandâ aduersùs instantias Cæsareorum, atque Gallorum, ita vt timeretur Concilij dissolutio; sed tandem cessantibus hâc in parte Hispanis, pro imminente Sessione, factum est prorogationis decretum die quarto Iunij, in quâ Sessione lectum est Archiepiscopi Salisburgensis & Galliæ Regis Mandatum, & facta est ad Gallos satis acris responsio. *Sessio 20.*

Die 16. Iunij in Congregatione Generali propositum est *de Communione sub vtrâque specie,* & sex Articuli Theologis examinandi traditi sunt. De Residentiâ declaratio translata est ad tractationem de Sacramento Ordinis. Proposuerunt Legatis Oratores Cæsarei viginti capita de Reformatione. Responsum est à Legatis, capita esse multa, & satis graui ac maturo examine indigere. His igitur atque alijs prædictis de causis missus est ad Pōtificem Lonicanensis Præsul, carus Pontifici, qui eum de omnibus edocuit, & Pontificis

animũ leniuit. Ferebatur enim multa aliquos in Cõcilio moliri aduersùs Pontificis autoritatem, & Lanſac potius Proteſtantium agere, quàm Regis Galliæ partes: quæ omnia falſa ipſe Lancianenſis varijs rationibus oſtendit.

Interim Tridenti de propoſitis Articulis facta eſt à Theologis relatio. Primus Articulus erat, *an ſit diuinum præceptum Communio ſub vtrâque ſpecie?* Secundùs, *an Eccleſia iuſtis de cauſis potuerit ſtatuere Laicos & alios non celebrantes ſub panis ſpecie tantum communicandos?* Tertius, *an totum id, quod habetur ſub vnâ ſpecie, ſit etiam in alia?* Quartus, *an ratio, per quam Eccleſia inducta eſt, vt Calicis vſus tollatur Laicis, ſit talis, vt neque nunc concedi debeat?* Quintus, *an poſito, quod Calix ſit concedendus ſub aliquibus conditionibus, quænam illæ ſint?* Sextus, *an pueri ante vſum rationis ſint communicandi?*

Relatio ſatis concorditer eſt facta; ſolùm fuit diſcrepantia de concedendo Calice, præcipuè in cõtrarium agentibus Hiſpanis, quorum caput erat Archiepiſcopus Granatenſis. Legati difficultatem videntes, nihil amplius de concedendo Calice proponere ſtatuerũt: ſed tantum Articulos illos ſex Patribus perpendendos, & determinandos dederunt. At Cæſarei, & Galli Oratores fortiter inſtite-

runt

runt apud Legatos pro Calice concedendo, quibus Galli scriptum quoddam hâc de re obtulerunt.

Sed quoniam in illo pro Calice concedendo assumebatur, prohibitionem hanc Calicis non esse de iure diuino, sed humano, in quo facilis vrgente causâ potest esse dispensatio: Legati verebantur, ne concesso Calice sub hoc titulo aperiretur via *ad coniugium Presbyterorum*, *ad Missam linguâ vulgari*, *imò ad tollenda omnia*, *quæ sunt de iure Ecclesiasticô*, cum periculo, ne pertingeretur etiam ad ea, quæ sunt iuris diuini: & sic tota Ecclesia rueret. Quare principijs obstare volentes, Legati Oratoribus instantibus dixerunt, *negotium hoc ob difficultatē ad aliud tempus transferendum.* Oratores verò petitione exclusi conati sunt efficere, ne in sequenti Sessione de Dogmatibus ageretur, vel in prorogatione sisteretur.

Sed omnia frustra; nam die 16. Iulij cum Dogmatum definitione facta est Sessio 21. in quâ omnes prædicti Articuli fuerunt determinati exceptis his, qui ad Calicis concessionem pertinebant. Reuerso Româ Lancianensi turbis omnibus cessantibus, Cardinalis Mantuanus Patres admonuit de breuitate, & modestiâ in Congregationibus. Factæ sunt etiam aliquæ leges pro Theologis, in *Sessio 21.*

examinando, & respondendo Articulis proponendis. Propositi deinde sunt ad examinandum Theologis nonnulli Hæreticorum Articuli aduersùs SacroSanctum Missæ Sacrificium, qui per Principum Theologos diuisi sunt. Quare Galli, qui neque Episcopos, neque Theologos apud se habebant, scripserunt ad Regem, vt saltem Theologos mitteret, qui Gallorum causas agerent: ne ipsi otiosi, ac suo Principi inutiles in Concilio viderentur.

Interim clarè apparebat, Hæreticos per Concilium nihil proficere. Pontifex igitur determinatis his, quæ ad Sacramenta, & ad similia pertinent, Concilium citò absoluendum statuerat: sed Galli, qui ad propria studia intenti, rem in longum protrahere cupiebant, in scriptis postulauerunt à Legatis, vt ad Dogmata definienda vlterius non procederent vsque ad Gallorum Episcoporum aduentum, quos breui adfuturos dicebant. Legati in scriptis responderunt Gallicos Episcopos diu exspectatos, & ante, & post Concilij inchoationem; res conuenienter examinatas; Sessionem imminere, hanc transferre ipsos nec debere, nec posse. Hæc iterum petentibus eadem est data Responsio.

Reuersus est hoc tempore ad Concilium Archiepiscopus Pragensis, qui mensibus præteri-

præteritis ad Cæſarem iuerat. Hic quandam Reformationis formulam, & Calicis petitionem Legatis obtulit. Ad primum Legati reſponderunt, *hoc intempeſtiuum eſſe imminente Seſſione*. Ad ſecundum, *poſt examen de Sacrificio Miſſæ, conſultaturos*. Quo examine facto ſummâ Theologorum, & Patrum concordiâ, pro Calice concedendo prima ſententia fuit *negatiua*. Secunda *affirmatiua ſub aliquibus conditionibus*. Tertia fuit dicentium, *negotium relinquendum Pontificis arbitrio*. Hæc vltima placuit tum Legatis, tum etiam Oratoribus Cæſaris, qui putabant hoc facilius à Pontifice, quàm à Concilio obtineri poſſe. Sed Cæſarei, quamuis hâc in re ſibi ſatisfactum eſſe viderent, inſtiterunt, ne in Seſſione futurâ de Dogmatibus ageretur. Et licet pro eorum petitione, etiam Pontificis literæ adeſſent: Legato perorante, quod literæ iſtæ extortæ præter Pontificis mentem viderentur, Legati vltrà procedendum ſtatuerunt. Quare Cæſarei indignati, conuocauerunt alios Principum Oratores ad agendum de causâ communi. Adfuerunt omnes in domo Cæſareorum exceptis Venetis, & Florentinis, qui dicebant, *non habere ſe hoc in Mandatis à ſuis Principibus*.

In Conuentu hoc determinatum eſt, vt peteretur â Legatis aliqua ſuſpenſio, quoad

Dogmata, & vt tantum de Reformatione ageretur; nam de Dogmatibus nulla erat inter Catholicos dubitatio, & iam absentes erant illi, cum quibus vigebat controuersia. Huic determinationi assentiri noluerunt Agens Hispanus, & Lusitanus Orator, Heluetius etiam Venetorum, & Florentinorum exemplum secutus, nihil respondit. His exceptis pro tali petitione reliqui Legatos adeunt loquente pro omnibus Landsac. Responderunt Legati, *res Fidei à Reformatione separari non posse, vt iam sub initio determinatum fuit; Decreta iam absoluta esse, omnem moram inutilem fore; si Galli Reformationem petunt, Articulos mittant.* Respondit Lansac, *Episcopos venturos, qui Articulos & alia afferrent.* Tunc Legati; *veniant, quia bene excipientur, atque audientur: Sessio tamen, vt determinatum est, fiet, sicut & alia post duos menses.*

Sessio 22. Die 17. Septembris celebrata est Sessio, in quâ post Missam lectæ sunt literæ Cardinalis Amadei, de aduentu Patriarchæ Orientalium, eiúsque Fidei professio recitata est. Hic ob Euphrate vsque ad Indiam Christi fidelibus præest, qui partim viuunt sub Turcâ, partim sub Persâ, & partim sub Lusitano Rege. Ipse etiam siue eius prædecessores, sub Paulo & sub Iulio III. Romam venerunt ad præstandum Romano Pontifici debitum

tum obedientiæ obſequium. Luſitanus Orator in ipsâ Seſſione proteſtatus eſt, ſi Patriarcha hic, vt ferebatur, ad Concilium veniret, nulli alteri loco cedere debere. Reſponſum eſt à Promotore, *hâc de re in Congregatione agendum*.

Poſt Seſſionem allatæ ſunt ad ſuos Oratores Regis Galliæ literæ, vt agerent cum Legatis de prorogandâ Seſſione, vel vt ſolùm in illâ de Reformatione, & non de Dogmatibus ageretur. Gallicos Epiſcopos breui adfuturos: ſi verò vlterius ad Dogmata procederetur, eorum aduentum inutilem fore. Eadem petitio facta fuit ab Imperialibus. Reſponſum eſt à Legatis, *ſe pro viribus facturos, vt Principum petitionibus ſatisfiat. Hæc tamen maturâ conſideratione indigere.* Propoſiti ſunt deinde à Legatis quidam Articuli de Sacramento Ordinis ad examinandum Theologis; quod autem Tridenti fiebat à Gallicis Oratoribus apud Legatos, etiam fiebat à Gallico Oratore apud Pontificem. Qui Regis Galliæ petitione auditâ, reſpondit: *Gallos ſummâ cum patientiâ viginti octo menſium ſpatio fuiſſe exſpectatos; Cardinalem à Lotharingiâ cum Epiſcopis nunquam diſceſſiſſe ex Galliâ, ob varia apud Regem obſequia; Gallos nolle Concilio adeſſe, Dilationem petere varijs de cauſis; Patres in Concilio ſumptibus, atque incommodis eſſe*

 feſſos;

fessos; Gallicos Oratores asserere Tridenti, Concilium non esse liberum, ipsos tamen Patribus libertatem adimere. Ad Galliæ Regem nihil spectare determinationem de Dogmatibus, cum ipse Catholicè sentiat: sed potius de Reformatione eorum, qui ad beneficia præsertim pinguia, in ipsius Prouincijs promouentur. Quare, *si exspectandi sint ex Galliâ Episcopi, pro Reformatione certè exspectandos esse; Gallos sub terminis vniuersalibus Reformationem petere, si quid desiderent in particulari, proponant.*

Responsũ fuit per varia tempora à Theologis circa Articulos de Sacramento Ordinis, qui referuntur octo. Primus, *an Ordo sit Sacramentum?* Secundus, *de numero Ordinũ.* Tertius, *de Hierarchiâ Ecclesiasticâ.* Quartus, *an in nouo Testamento sit Sacerdotium visibile?* Quintus, *an in Ordinatione accipiatur Spiritus Sanctus?* Sextus, *an manuum impositio, & cæteræ Cerimoniæ sint aspernandæ?* Septimus, *an Episcopi sint Presbyteris Superiores?* Octauus, *an Episcopi assumpti authoritate Romani Pontificis sint veri Episcopi?*

De Reformatione nihil adhuc propositũ fuerat; etenim Legati verebantur, ne quidquid proponeretur vel Episcopis, vel Principibus, odiosum foret; quare expedito tabellario, rem omnem Pontificem edocuerunt. Sed iam fama tulerat Cardinalem à Lo-

tharingia

tharingia aduentare Tridentum ; & Galliæ Rex Abbatem Mande hâc de re ad Pontificem Nuntium miserat, qui benignè acceptus est. Venit hoc tempore ad Concilium Valerianus Herbutus Præmissiensis Episcopus, Poloniæ Regis Orator, & honorificè exceptus est. Præterea Cæsar per literas à Legatis postulauit, vt in Dogmatibus determinandis immorarentur; spem esse, vt post Cõuentum Francofurti Protestantes ad Concilium veniant, sèque illi submittant. Responsum est à Legatis Protestantium, aduentum aut nullum, aut inutilem fore; Concilium pro hâc re immorari non posse.

Accessit tandem ad Concilium Cardinalis Lotharingus, & Pontificis literis Sessio ad 26. Nouembris prorogata est, sicut etiam postea, ad beneplacitum pro Episcopis Gallicis iam præsentibus. Legati interim, quoniam Pontifex eorum petitionibus non tam expresè respondit, Vintimilliensem Episcopum ad illum miserunt: vt oretenus eum de omnibus edoceret, & ab eo certiores determinationes acciperet. Post eius discessum sub initium Anni 1563. quoniam Legati significauerant Gallicis Oratoribus, vt de Reformatione, quam petebant aliquid proponerent: ipsi habitâ consultatione cum aliquibus suæ Nationis Episcopis, obtulerunt Legatis

Cardinalis Lotharingus Gallici Episc.

1563.

gatis 34. Reformationis capita. Quorum plurima, cum satis ardua essent & noua, placuit Legatis assentiente etiam Cardinali Lotharingo, de istis consulere Pontificem per Viterbiensem Episcopum, qui etiam in mandatis habuit, vt de nonnullis pro Lotharingo alloqueretur Pontificem. Quo audito Cæsarei instit erunt, vt viginti illa Reformationis capita ab illis iam tradita proponerentur die primo.

Die primo Ianuarij Vintimilliensis Romam venit, statímque reddidit sui aduentus rationem Pontifici, qui cognitis Legatorum petitionibus sufficienter illis rescripsit. Expedito tabellario (nam Vintimilliensis Romæ apud Pontificem remansit) accessit postea Viterbiensis Episcopus, Gallicam Reformationem afferens, quâ cum turbaretur Pontifex Viterbiensis eius mentem sedauit per ea, quæ à Lotharingo acceperat: significans Reformationem eiusmodi, *neque ipsis Gallicis Episcopis placere, & suo tempore oppositum petituros. Cæterum certam esse Spem* (quod & Lotharingus ipsi dixisse fertur,) *si Pontifex concederet Gallis Calicis vsum, Missam linguâ vulgari, & Presbyterorum coniugium, facilè omnia alia prætermittenda.* Pontifex Gallicæ Reformationis capita Theologis examinanda tradidit, quorum Censuram cum diligenti instructione ad Legatos misit.

Scripsit

Scripsit præterea Pontifex ad Galliæ Regem, significans illi, *in Capitibus de Reformatione propositis multa quidem contineri vtilia, ac necessaria: aliqua tamen obesse Regiæ, ne dum Pontificiæ authoritati: & Vniuersalis Ecclesiæ regimini perniciosa esse*, quod optimis rationibus declarauit. Reuersus est deinde ex suâ legatione Tridentum Vintimilliensis Episcopus, qui Pontificis nomine consolatus est Patres, & de prosequendo vsque ad finem Cõcilio illius mentem aperuit. Quare Legati proposuerunt Theologis examinandos, vt suo tempore definirentur, quosdam Articulos, de *Sacramento Matrimonij*, Gallicis Oratoribus frustra instantibus, vt Reformationis Capita ab eis proposita, potius in examen vocentur.

Fuit hoc tempore in Generali Congregatione honorificè exceptus Episcopus Hastensis Ducis Sabaudiæ Orator. Venit deinde Tridentum Rhemensis, Episcopus Regis Galliæ Orator ad Cæsarem, tunc Oeniponte morantem; cum eo profectus est Lotharingus. Varius cuiusque sensus de hoc itinere. Accessit præterea Tridentum Salisburgensis Archiepiscopi Procurator, petens, *vt Germanorum Episcoporum Procuratores possint in Concilio decisiuam ferre sententiam: hinc spem fore, vt quam plurimi hâc conditione vtantur.*

Res

Res delata est ad Pontificẽ. Die 11. Februarij allatæ sunt Synodo Regis Galliæ literæ de rebus pro Religione feliciter gestis; & Ferresius Orator Gallus, concinnâ oratione est vsus ad Patres, vt rebus Gallicis in Decretis consulerent. Multa interim, & incerta ferebantur, & de Cæsaris mente Reformationem petentis, & de Bellicis protestantium motibus, quare Cardinalis Altemps vocatus est à Pontifice ad colligendas copias.

Reuersus est Cardinalis Lotharingus ad Concilium die vltimo Februarij; & paucos post dies Cardinalis Mantuanus primus Legatus moritur: & non multò post Cardinalis Seripandus, qui moriens magnam in Sanctissimam Eucharistiam testatus est pietatem ac reuerentiam. Quare Pontifex ante istius mortem auditam, Ioannem Moronum, & Bernardum Nauagerum Cardinales Legatos ad Concilium elegerat. Accidit hoc tempore Guisiani Ducis mors à quodam Hugonotto sicario illata; & paulò post mortuus est alter eius frater, qui fuerat magnus Prior in Gallia; quare Lotharingus duorum fratrum interitu est satis animo fractus.

Venit deinde Quinque Ecclesiarum Episcopus cum Cæsaris literis ad Legatos, quibus etiam tradidit exemplar eorum, quæ ad Pontificem à Cæsare mittebantur. Cæsaris literæ ad

ræ ad Legatos nihil aliud continebant, nisi eius desiderium, *vt in Concilio statuatur aliquid, quod Ecclesia Catholica prosit, simúlque, vt de Reformatione agatur.* Cæsaris verò literæ ad Pontificem aspera quædam ac dura perstringebant, quorum sensus erat, *Concilium Cæsaris diligentia ac labore inchoatum, non bene procedere; esse discordijs plenum, eiúsque dissolutionem timeri non sine omnium scandalo, & Protestantium risu; hoc malum ipsi Pontifici tribui; Concilium illud non esse liberum. Primò quia nihil Tridenti statueretur, quod Romæ non placuisset. Secundo, quia nihil proponebatur nisi à Legatis. Tertio, quia si qui Pontificis mentem sequuntur, suasionibus & artificijs vtuntur in eos, qui oppositum sentiunt: Reformationis causam in nihilum abijsse.*

Pontifex his literis acceptis indoluit, quod Cæsar plus sibi vendicet, quam fas esset: tantóque magis, quia harum literarum exempla ad alios Principes missa fuisse ferebantur. Responsum Pontificis ad Cæsarem fuit: *Concilium à se conuocatum fuisse annuente Cæsare, aliísque Regibus, ac Principibus Christianis; non quod Pontifex in his pro tuendâ Ecclesiâ illorum nutu, ac consensu indigeret; Concilij dissolutionem, aut suspensionem nunquam ex parte Pontificis esse timendam; Concilium liberum esse, non tamen certo ordine carere; illa enim non*

libertas

libertas foret, sed error. Concilium Tridentinũ aliorum legitimorum Conciliorum normam ac methodum sequi : in quibus præsente Pontifice Patrum erat approbare ea, quæ à Pontifice proponebantur : absente eo idem fieret per ipsius Legatos. Si enim cuilibet quidlibet in Concilio proponendi ius esset, omnia in confusionem abirent; neque Concilij libertatem ideo tolli, si nihil in Concilio statuatur, quod Romæ determinatum non sit; hoc enim ipsum, cætera antiqua Concilia factâsse, quæ in suis Decretis à Romanis Pontificibus acceperunt instructionem. Ephesinum à Cælestino, Chalcedonense à Leone, Trullense ab Agathone, Nicænum secundum ab Adriano Primo, Constantinopolitanum vltimum ab Adriano Secundo. Se dolere, quod excogitentur Decreta contra Pontificis authoritatem, quam ipse accepit à Christo Domino. Quæ Principes per suos Oratores petunt de Reformatione, loco suo & tempore fient; non esse illorum imponere leges Concilio, sed ab illo accipere; qui quidem si Constantini, & Theodosij pietatem imitentur, omnia benè euentura. Harum literarum exempla, quæ ad Cæsarem mittebantur, Pontifex & ad alios Principes misit, vt & ipsi ad quos Cæsaris propositiones peruenerant, etiam responsionem reciperent.

Instlterunt interim Galli apud Legatos pro suis petitionibus, quibus sicut, & Cæsareis

teis dictum eſt: *exſpectandos eſſe alios duos Legatos Moronum, & Nauagerum. Idem factum eſt à Caſareis Romæ, ſimul cum Oratore Hiſpano, eadem petentibus. Verum Hiſpanus Orator ſeorſim à Caſareis, ſui Regis mentem Pontifici aperuit.* Rex enim Hiſpanus nullo modo voluit, vt Calicis vſus, & Presbyterorum coniugium concederetur, vt Cæſarei, & Galli petebant: & hoc expreſsè ipſe Rex ad ſuos ſcripſerat in Concilio, & Hiſpani Præſules hoc obnixè curabant, quod Pontificis voluntati mirificè concordabat.

A die 9. Februarij, vſque ad 18. Martij Theologi reſponderunt, Articulis propoſitis de Sacramento Matrimonij. Viſum eſt primo, *an Matrimonium ſit Sacramentum?* Secundo, *an parentes poſſint filiorum Matrimonia irrita facere,* præſertim *occulta? &, an hac vera ſint Matrimonia, & an poſſint ab Eccleſia irritari?* Tertio, *an poſſit repudiari vxor ex cauſa fornicationis, & viuente repudiatâ aliam ducere?* Quarto, *an ſit admittenda Digamia? & an Eccleſiæ preceptum de non celebrando Matrimonio certis temporibus ſit Ethnicorum ſuperſtitio?* Quinto, *an Matrimonium ſit anteponendum Calibatui?* Sexto, *de Matrimonio Presbyterorum.* Septimo, *de Gradibus Matrimonium dirimentibus.* Octauo, an vt quidam falsò aſſerebant, *inhabilitas, & error tan-*

tùm sint impedimenta Matrimonum dirimentia? Et, *an causæ Matrimonij ad sæcularem iudicem pertineant, & non ad Ecclesiasticum?*

Quâ Censurâ factâ, exspectabantur alij duo Legati pro Decretis absoluendis, & Sessione celebrandâ Sed Pontifex pro componendis his, quæ à Cæsareis & à Gallis de Reformatione ferebantur, voluit vt Cardinalis Moronus primus Legatus ad Synodalia non accedat, nisi prius ad Cæsarem transeat, qui illum de omnibus edoceat. Die 13. Aprilis Cardinalis Moronus Tridentum venit, & de suâ legatione literis in Congregatione exhibitis, paucos post dies ad Cæsarem profectus est. Post cuius discessum Cardinalis Lotharingus, qui cum Morono simultates habuerat, & Venetijs morabatur, Tridentum reuersus est, & expedito quodam Aulico ad Cæsarem monuit eum, vt venienti Morono instaret pro Reformatione.

Instabat hoc tempore Princeps Condeus in Gallia, vt Concilium in aliquam interiorem Germaniæ Ciuitatem transferretur, confidens hâc arte Catholicis, & vim & insidias se posse moliri. Quo audito Catholicus Hispaniæ Rex iratus, literis in Galliam missis, item ad Pontificem suum sensum aperuit de non amouendo pedem à Tridentinâ Ciuitate. Contrà verò Galli, quia videbant apertè

in Tridentino se nunquam sui voti compotes fore, suis Theologis consueta subsidia sustulerunt; quare ipsorum quàm plurimi Tridento discedere coacti sunt.

Die 23. Aprilis Cardinalis Nauagerus vespere, & secretò vt iactantiam fugeret, Tridentum ingressus est; & paulò post Cardinalis Moronus à Cæsare ad Concilium reuersus est ad Synodalia prosequenda, postquam Cæsaris mentem aliorum ambitione malè persuasam informauit, atque leniuit. Post cuius aduentum pro determinando futuræ Sessionis die, ad 10. Iunij tempus dilatum est. Hoc tempore Comes Lunensis Hispanus Orator, qui diu propter præcedentiam in sedendo, Concilium adire moratus fuerat, tandem die 21. Maij, Congregationem ingressus est separatim sedens, præuiâ protestatione.

Sed Cardinalis Moronus, vt cum Lotharingo rediret in gratiam, ad illum iam reuersum ex Hostiâ (quod est Castellum inter Venetos, & Mantuam, quo ipse Cardinalis Ferrariensis ex Galliâ redeunti in occursum venerat) visendum accessit: Pontificalibus insignibus indutus, & præuiâ Cruce, vt Apostolicus Legatus. Obtulit illi 42. Reformationis Capita à Pôtifice tradita, addens se nihil sine eius Consilio facturû, quem in suæ Legationis partẽ vocabat. H 2 Ve-

Venit deinde Tridentum Renatus Biragus cum Regis Galliæ literis, in Congregatione expositis: significans Regem ex Concilio illo in suis Regnis quietem Religionis exspectare. Petere voluit Biragus, vt Concilium in aliquam interioris Germaniæ partem trãsferretur, sed monitus à Gallicis Oratoribus tacuit. Responsum à Synodo, tam citò non habuit, quia respondendi forma Lotharingo non placuit. Quare post multa Biragus perrexit ad Cæsarem, ad quem mittebatur; fuit tamen responsum Gallicis Oratoribus traditum, qui ad illum miserunt.

Sessio 23. Tandem in varijs Congregationibus visis & examinatis, quæ spectant ad Sacramentum Ordinis, Die 15. Iulij celebrata est Sessio in ordine 23. cantante Missam Episcopo Parisiensi, & concionante Alifiensi Episcopo. Lectæ sunt literæ Scotorum Reginæ, & excepti sunt varij Principum Oratores. Absolutâ Sessione Legati ad Concilij finem tendentes, cum iam de Matrimonio à Theologis satis consideratum fuisset, dederunt illis examinanda aliqua alia Capita, scilicet de Indulgentijs, de Veneratione Sanctorum, & de Purgatorio.

Proposita præterea fuerunt quàm plurima Reformationis Capita, inter quæ erant aliqua, quæ ad Reges attinebant, nam & ipsi

Reges

Reges etiam Reformationem se subituros dicebant Verùm Orator Hispanus dubitans de sui Regis mente circà hoc, siue alijs de causis: Concilium in longum protrahere studuit. Et quidem huius rei varia ferebantur principia, siue propria Hispanorum in negotijs peragendis mora, siue Regis voluntas, vt interim per Concilium aliqua inueniretur via ad sedandos de Religione tumultus in Belgio crescentes; siue ex Gallorum instantiâ; siue ex alijs occultioribus, quæ prudentis relinquuntur coniecturæ.

Cum igitur de Concilij absolutione ageretur. Hispanus Orator proposuit, denuò antè absolutionem vocandos esse Protestantes, pro quibus Concilium hoc fuerat institutũ: simul voluisset, vt Theologi in perpendendis Articulis propositis immorarentur. Hac de re certior factus Pontifex, apud Hispanos Ministros questus est de Lunensi, quod tam insolentia ac vana proponeret, & his de rebus ad suum Nuntium in Hispaniam scripsit. Die 22. Iulij facta est Congregatio, in quâ visis Decretis de Matrimonio, duo propositi fuerunt Articuli. Primus, *an deceat coniugatos promoueri ad Ordines Sacros?* Secundus, *an Matrimonia clandestina irrita esse in posterum statuendum sit?* Ad primum responsum fuit *negatiuè*, frustrà in contrarium loquenti-

bus Pragensi, & quinque Ecclesiarum Episcopis. Ad secundum 136. Patres responderunt *affirmatiuè*, 57. *negatiuè*, decem *noluerunt ferre sententiam*. Inter ipsos Legatos etiam aliqua fuit disparitas, disputatum est etiam de Matrimonij abusibus & impedimentis.

Proposita deinde sunt 30. Reformationis Capita. Conatus est Orator Hispanus cum alijs Oratoribus persuadere, vt vota ferantur per Nationes, vt in Constantiensi, & Basileensi Concilijs; verùm petitioni huic se opposuit Lotharingus cum Gallis & Lusitanis. Dum hæc agerentur, Lotharingus cupiens, vt citò Concilio finis imponatur, proposuit Legatis, vt Capita illa de Reformatione amouerent, quæ longas fortasse contentiones excitarent; simul & Hispanum Oratorem rogauit, vt difficultatibus mouendis abstineret. Oratores Cæsarei in Capitibus propositis aliqua omittenda, aliqua distinguenda dixerunt: addentes exspectandum, quid determinandum sit in Viennensi Conuentu, quod Legatis satis displicuit.

Postulauerunt præterea Cæsarei Oratores, vt *in Indice Librorum prohibitorum non ponantur Decreta fieri consueta in recessu Conuentuum Imperialium.* Responderunt Legati, *Pragensem Archiepiscopum eorum Collegam, esse i-*

stius

stius Congregationis Caput, quare ad illum hæc referenda esse. Galli Oratores curiosa Reformationis Capita obtulerunt. Veneti Sabaudi, Florentini non nihil in illis Capitibus circa ius patronatus emendandum dixerunt. Orator Hispanus, licet omnia bene stare dixisset, aliquid tamen addendum, vel minuendum significauit. Legati habitâ consultatione cum Lotharingo, & Madrutio, statuerũt proponere Patribus Capita illa, quæ magis vacarent difficultatibus, neque omnia simul, sed partim, & successiuè, vt facilius examinentur.

Die 11. Augusti inceperunt fieri variæ Congregationes pro Canonibus condendis de Matrimonio, & in determinando de nuptijs filiorum familias. Vbi oblatâ occasione definitum est de Matrimonijs clandestinis, *vt in posterum illa tantum Matrimonia sint valida, etiam in foro conscientiæ, quæ fiunt coram Parocho, & testibus.* Venerunt deinde Cæsaris literæ ad Legatos, quibus petebatur, *vt de Principum Reformatione non ageretur, nisi post eius rescriptum*; paulo post venerunt literæ à Galliæ Rege satis acres aduersùs Capita illa, & præcipuè aduersùs ea, *in quibus erat de Principum Reformatione*, iubente Rege suis Oratoribus, vt statim atq; his de rebus in Cõcilio agi cognoscerent, Tridento discederent, & Venetias pergerent. H 4 Nun-

Nuntius iste turbauit admodum Patres, vnde centum ex illis fædus inierunt, se nunquam Reformationi assensuros, nisi de Principum Reformatione ageretur. Præterea Hispanus Orator Synodales res in longum protrahere studens, suscitauit quæstionem de declaratione apponendâ ad verba illa: *proponentibus Legatis.* His de causis prorogatus est Sessionis dies ad 11. Nouembris, quod etiam Pontifici placuit, vt Lotharingus ab ipso iam diu exspectatus, hoc temporis interuallo Romam accedere, & inde Tridentum redire posset. Romam veniens Lotharingus in proprio Pontificis Palatio per benignè exceptus est; & multa ambos de Concilio collocutos, atque etiam multa à Pontifice eius consilio facta fuisse, narratur.

Interim Legati in Concilio post disputationes in oppositas partes de clandestinis Matrimonijs, pro maiori veritatis euidētiâ: ad Reformationis negotium cōuersi sunt. Et quoniam centum illi Patres prædicti, pro Principum Reformatione immobiles erant, statim ac primum verbum hâc de re propositum fuit, Ferrerius Orator Gallus, longâ oratione est vsus pro suo Rege huic Reformationi non assentiente. Quæ oratio omnibus displicuit, etiam ipsis Gallicis Episcopis, erat enim vel hæretica vel suspecta de hæresi, & satis

arrogans

arrogans: quod cum de Principum Reformatione in communi ageretur, solus vnus reformari nollet.

Orationis exemplar Legatorum opera per eos, qui interfuerunt, vt fieri potuit cõpositum est: sed Galli asserentes illud ab eorum dictis diuersum esse, emendatam orationem in publicum obtulerunt, quæ ad Lotharingum missa est Romam. Anonymus quidam Concilij nomine huic orationi respondit; aduersùs quem facta est à Gallis Apologia. De quâ oratione indoluit Lotharingus, & dixit, *ob suam absentiam hæc euenisse*. Putabatur factum Hæreticorum fraude ad turbandum Concilium; & Lotharingus hac de re per literas questus est apud Regem, & apud Oratores.

Cogitabat Pontifex, *Principum Reformationem fieri posse non imperando, sed consulendo*: & mirabatur, quod hi, qui Concilij libertatis fautores videri vellent, omnium maximè eius libertati obstarent. Scripsit verò ad Legatos, *vt ad vlteriora Patres procederent; Galli discedant, si velint, ipsis tamen discedendi causa ne præbeatur*. Verùm Principum Reformationi Oratores omnes postea obstiterunt. Quare die 7. Octobris in Generali Congregatione determinatum est, in futurâ Sessione statuendum *de Matrimonio, & de* 21.

Reformationis Capitibus iam examinatis. Sequenti die Galli Oratores, qui per aliquot dies in propriâ domo cum reliquis suæ Nationis Episcopis (multi enim discesserant) otiosi manebant, relicto Tridento Venetias discesserunt.

Inde, quoniam Hispanus Orator instabat pro declaratione verborum *Proponentibus Legatis*, tribus Canonistis commissa est causa, vt simul cum ipso Oratore declaratio fieret. Sed præstò fuit Lotharingus, qui à Pōtifice optimè instructus Tridentum venit. Hic summa prudentia egit cum Oratore Hispano, & controuersiam sedauit. Ipse etiam curauit, cum esset Venetijs cum Gallis Oratoribus, vt saltem in fine Concilij Tridenti adessent. Die igitur 11. Nouembris celebrata est Sessio, in quâ lectæ sunt literæ Margaritæ Parmensis ex Belgio, & exceptus est ex Melitâ Militum Sancti Ioannis Orator. In Decreto de Matrimonio Clandestino eadem ferè fuit discrepantia, de quâ supra dictum est.

Sessio 24.

Pro absoluendo Concilio facta est priuata Congregatio in domo Cardinalis Moroni, constans ex Legatis, duobus alijs Cardinalibus, Lotharingo, & Madrutio Oratoribus Principum, & 25. Episcopis, delectis ex notioribus. In ipsâ omnium consensu (excepto

pto Oratore Hiſpano, cum ſuis, qui dixit reſcribendum Regi) determinatum eſt, finem imponendum eſſe Concilio. Rebus igitur ad exitum tendentibus, & ſufficienter examinatis his, quæ ſpectant *ad Indulgentias, Venerationem Sanctorum, & Purgatorium*, atque definitis illis, quæ attinent ad Reformationem: & quidem quo ad Principes tantùm quędam communia, & antiqua in Decretis ponenda: cum de Concilij abſolutione ageretur, determinatum eſt, *petendam eſſe à Romano Pontifice omnium Decretorum confirmationem, tam eorum, quæ ſub Paulo Tertio & Iulio Tertio, quam ſub Pio Quarto Pontificibus, facta fuerunt.*

In Capite vbi agebatur de Epiſcopi authoritate ſupra Capitulum, quoniam Hiſpani Epiſcopi communem cum Rege hâc in re cauſam haberent, ſcripſit Hiſpanus Orator ad eum, qui Romæ apud Pontificem erat, vt Regis cauſam ageret. Quo audito reſpondit Pontifex, *de hoc agendum in Concilio*; addidit Orator: *Patres in dies mutari*, ſubiunxit Pōtifex, *mutantur quia liberi ſunt*, arguens Lunenſem, quod tam obnixe inſtaret aduersùs verba illa: *proponentibus Legatis*. Poſtulatum præterea fuerat à Pontifice per ipſum Oratorem Hiſpanum, vt imperaret Patribus, ne tam cito Concilio finem imponerent. Reſpondit

spondit Pontifex *hoc petendum à Patribus in Concilio. quorum libertati ipse Rex maximè fauet*; & dicente Hispano : *totum mundum optare, vt Concilium apertum diu permaneat*; respondit Pontifex, *inquire Ptolomaicas tabulas, & cognosces, an Hispania sit totus mundus?*

Scripsit Lotharingus ad Ferrerium Oratorem Gallicum, vt ad Concilium rediret, *eò quod in Decretis nihil esset aduersùs Principes.* Ille autem redire noluit, asserens in Decretis illis multa esse aduersùs Gallicanam Ecclesiam. Laborabat Lotharingus, & Oratores Cæsarei, vt Lunensem à sententia de non absoluendo Concilio amouerent. At Legati audito Nuntio de aduersâ Pontificis valetudine, nihil amplius immorandum dixerunt; sed coarctantes futuræ Sessionis diem, ab Hispano Oratore petierunt, vt *communi omnium voto de claudendo Concilio* assensum præberet. Ipse verò contrà habito cum suis Colloquio protestationem parabat. Sed Legati dispositis omnibus ad Sessionem, & in Congregatione præscripto omnium consensu (exceptis Hispanis) Sessionis die, statuerunt etiam inuito Lunensi Concilium claudere. Quare Lotharingus & Cæsarei denuò Lunensem adeuntes, tandem coegerunt eum, vt suum assensum præstaret.

Quare die tertio Decembris celebrata eſt Seſſio, in quâ orationem habuit, Hieronymus Ragozonius, Nazianzenus Epiſcopus; lecta ſunt Decreta in illo, & ſequenti die impoſitus eſt Concilio finis. Additæ ſunt Patrum acclamationes in fine Concilij præloquente Lotharingo, & alijs ſequentibus. Altero autem die factum eſt Patrum Subſcriptio ex Legatorum mandato. Fuerunt ſubſcribentes Cardinales Legati quatuor, & alij duo Cardinales; Patriarchæ ſeptem; Archiepiſcopi viginti quinque; Epiſcopi 268.; Abbates ſeptem; Generales Ordinum ſeptem; Abſentium Procuratores 39. *Seſſio 25.*

Conualuit Pontifex, & allato Nuntio de Concilij abſolutione eſt lætata vrbs vniuerſa. Pro Concilij confirmatione inſtituta eſt Congregatio ex octo Cardinalibus, deinde illis additi ſunt alij Præſules, & Miniſtri in Romanâ Curiâ. Tandem ex ſententia Hugonis Boncompagni Daſirenſis Epiſcopi definita eſt, *omnium Decretorum Confirmatio, tam eorum, quæ ad Fidem, quàm etiam eorum, quæ ad Reformationem ſpectant.* Monuit idem Hugo Pontificem, vt mandet, *ne cuiquam liceat paſſim Concilij Tridentini Decreta ad libitum explicare, aut illi Gloſſas & declarationes apponere; ſed omnis declaratio à Sede Apoſtolicâ pendeat, & hoc, vt Concilij Decreta illibata, & incorrupta permaneant.*

Die

1564. Die igitur 26. Ianuarij 1364. oblatum est Pontifici in Consistorio *Decretum de petendâ Confirmatione, in vltimâ Sessione editum*, qui viso Decreto, & habitis affirmatiuis Cardinalium votis (exceptis duobus à Sancto Clemente, & Alexandrino, *qui dixerunt per Concilium hoc multùm tribui Episcopis*) Confirmationis sententiam protulit. Bullam prætereа de eiusdem Confirmatione edidit, & per Christianum Orbem pro illius executione Nuntios misit.

SECVNDA PARS CENSVRÆ.

Aduersùs ea, quæ falsa, quæ impia, quæ Hæretica in Petri Soaue Polani Pseudo Historia inueniuntur.

TANTA sunt, & falsa, & emendatione, & confutatione indigentia, quæ in volumine illo dispersa sunt: vt nisi sub aliquo ordine in Sectiones, & Capita disponantur, pro confutatione confusionem adducant. Primò igitur quandam Præfationis partem considerabimus, quæ in se habet

omnis

omnis impietatis & falsitatis compendium. Secundò obseruabimus mendacia & contradictiones. Tertiò perpendemus ea, quæ spectant ad Concilia in vniuersali. Quartò cōsiderabimus ea, quæ ad ipsud Tridentinum Concilium in particulari attinent. Quintò respondebimus argumentis, quæ aduersùs Pontificis Bullas, & Concilij Decreta adducuntur.

SECTIO PRIMA.

De his quæ impiè ac stultè in secunda Præfationis Parte apponuntur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Delectus eorum, quæ hoc loco sub Censura ponuntur.

AVctoris præfatio in suam Historiam commodè in duas partes diuidi potest. In primâ proponit, *quâ de re scribendum, quo labore & industria vsus sit in cōpilandâ Historia, ac vnde hauserit illam.* De hâc parte hoc loco nihil ad nos, de illa enim fortasse aliquid attingemus in Sectione sequenti, cum agemus de illius mendacijs.

In secundâ Parte Auctor erumpit in Blasphemias, declarans *pessimum huius Concilij exitum*

xitum ex libidine eorum, qui fuerunt huius Celebrationis Ministri. Postquam enim dixerat, *omnia in celebrando Concilio artificiosè, & proprijs studijs ab vnoquoque facta* prorumpit in hæc verba:

Etenim Concilium hoc, Quod pij viri ardentibus votis flagrantes institerunt, ad vniendam & conglutinandam Ecclesiam, quæ iam cæperat fatiscere, ac diuidi: contrà tantâ partium obstinatione schisma firmauit, vt reconciliationis Spes omninò decoxerit. Quod Principes ad Ordinis Ecclesiastici Reformationem celebrandum curauerunt: maiorem, quàm aliàs vnquam, ex quo nomen Christianum fuit, in Ecclesiam induxit deformitatem. Quod Episcopi Antistitum authoritatem illis in integrum restituturum sperabant: (quam penè vniuersam ipsis ademptam Romanus Pontifex ad se traxerat,) eandem totam, & integram abstulit, eósque in maiorem seruitutem redegit. Quod denique Romana Curia, vt odiosum, & formidabile effugere cõcupierat, tanquam vnicum, & in speciem efficax remedium modum imponendi immensæ illi potentiæ: quæ ex paucis initiis lapsu temporum excreuerat in infinitum: eam sibi subditis tam validè fixit, vt nunquam ipsa tam firmis radicibus innixa esse videatur. Hæc ille.

Qui etiam nescio quâ ratione, Concilio huic Iliadis nomen imponendum censet.

Verba

Verba, quæ retulimus, vt impia sunt, & stulta, ita illorum confutatio maximè prodest ad redarguendam Hæreticorum iactantiam, qui his maximè assertionibus, & mendacijs suas blasphemias firmare conantur; & est quidem in his verbis omnium Hæreticorum iniquitatum compendium. Diuiditur hæc semipræfatiuncula (vt planè apparet) in quatuor Partes. Prima attinet *ad viros pios cupientes Concilium*. Secunda *ad Principes*. Tertia *ad Episcopos*. Quarta *ad Romanam Curiam, siue ad Romanos Pontifices*. De his omnibus breuiter, ac separatim agendum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Viris pijs Concilium cupientibus.

PRima particula, quæ ad Viros pios pertinet, his verbis concluditur. *Etenim Concilium hoc, quod Viri pij ardentibus votis flagrantes celebrandum instituerunt ad vniendam & conglutinandam Ecclesiam, quæ iam ceperat fatiscere, & diuidi: è contrà tantâ Partium obstinatione Schisma firmauit, vt reconciliationis spes omnino decoxerit.*

Enimuerò in his verbis consistere videtur vniuersa Tridentini Concilij causa, si enim Conciliũ hoc optatum fuit, *vt discordantes in Religione sententiæ in Concordiam venirent, &*

hoc modo Ecclesia quæ diuidi incipiebat, ad Vnionem rediret : cum per Concilium hoc, vt asseritur oppositum factum fuerit, certè dicendum erit fuisse frustratorium, inutile, ac perniciosum. Hic est sensus blasphemantis Hæretici, qui summâ vtitur æquiuocatione, ac fraude, iuxta Hæreticorũ mendaciũ, qui falso æquales, imò maiores in Ecclesiâ Partes cũ Catholicis habere contendunt : quasi Concilium instituendum fuerit, non ad damnandas eorum hæreses, sed ad concordandas opiniones. Quare, simpliciter loquendo, est hæretica propositio, asserere: *Concilium hoc, vel institutum vel instituendum fuisse, vt discordantes de Religione sententias conciliaret*, sed potiùs Catholica sententia est, *Concilium Tridentinum institutum fuisse ad declarandas falsas atque hæreticas opiniones illas, quæ Catholicæ Veritati aduersantur*, quod per Concilium hoc sedulò ac diligenter est factum.

Quapropter Viri pij hoc loco secundum Historici sensum non sunt homines verè Catholici & Sancti : sed vel homines nutantes in Fide Catholicâ, vel decepti ab Hæreticis, vel Hæretici ipsi : qui non semel varijs artibus conati sunt agere, vt per Concilium suæ Blasphemiæ confirmentur. Verum tota vis, & fraus Historici, consistit in accipiendo æquiuocè nomen Schismatis. Asserendo *Ec-*

Conci-

clesiam fuisse diuisam, & ad vniendam illam Concilium fuisse oppositum, quod tamen magis auxit, atque firmauit diuisionem, quæ alio nomine Schisma dicitur. Non inficior Schisma etiam Hæresin vocari posse, vtrumque enim nomen diuisionem significat: verùm si considerentur hæc duo nomina, vt hoc tempore accipiũtur, præcipuè apud Latinos, cognoscetur profectò Histrici æquiuocatio & fraus.

Aduertendum est ergo, quod Schisma dupliciter sumi potest, scilicet formaliter, & materialiter. Primo modo sumptum, *Schisma nihil aliud est, nisi quædam species Hæresis*, & de hoc loquitur S. Thom. 2. 2. quæstio. 39. Art. 1. ac dicit esse, *quando homo se diuidit ab Ecclesia, cuius caput est Romanus Pontifex, nolens obedire illi.* Secundo modo, *Schisma est quædam diuisio in Ecclesiâ, quando sunt ex aliquo errore plures sedentes in Apostolica Sede, vt euenit seculis elapsis. Primum Schisma non est, nisi inter Catholicos ex vnâ, & Hæreticos ex alterâ parte: illud enim Schisma, vt diximus Hæresis quædam est. Secundum Schisma potest esse etiam inter Catholicos.*

Sed Historicus summo artificio, & fraude confundens nomina, & nominum significationes, ponit Hæresin sub nomine Schismatis; & non quidem Schismatis primo modo sumpti, sed secundo modo, quod potest esse

inter Catholicos: vt summa impietate insinuet pares in Ecclesiâ partes, & Catholicos, & Lutheranos habere: &, vt sicut per Concilium Constantiense facta fuit reconciliatio fidelium inter se sub vno Romano Pontifice: ita & per Tridentinum facienda esset quædam turpis, & impia reconciliatio inter Catholicos & Lutheranos.

Sed absit. Etenim licet Constantiense præcipuè fuerit institutum ad tollendum illud materiale Schisma de pluribus sedentibus in Apostolicâ Sede, & conciliandis inter se fidelibus: at Tridentinum fuit celebratum ad damnandas Hæreses, & ad expellendos extra Ecclesiam eos, qui aberrant à Catholicâ Fide. Quæ enim conciliatio potest esse inter veritatem, & mendacium, inter Christum & Diabolum?

Quod igitur Historicus vitio tribuit Concilio, *non extinxisse Schisma*, *non attulisse Ecclesiæ veritatem*: imò firmauisse Schisma, *vt nulla amplius spes sit reconciliationis*: stultum omnino est, & planè ridiculum. Si autem Historicus iste carpit Concilium Tridentinum, quod per illud Hæreses extinctæ non sint, absque dubio falsâ vtitur ratione. Hoc enim modo, & Nicænum Concilium reprehendi posset, quod damnata per illud Arij Hæresis multis temporibus varijs in locis perdu-

perdurauerit, & vſque ad tempora noſtra perueneſit. Hoc enim certè non euenit ex defectu Concilij, ſed ex obſtinatione Hæreticorum.

Verum in cachinnos erumpere eum neceſſe eſt, qui rectè obſeruet extrema Hiſtorici verba dicentis, *quod per Tridentinum Concilium reconciliationis ſpes omninò decoxerit.* Quæ enim reconciliationis ſpes vnquam fuit aut eſſe poterit, cum huius temporis Hæretici; neque vnquam inter ſe conciliari valeant? Teſtis eſt ipſe Hiſtoricus, qui Lutheri & Zvvinglij congreſſus inutiles circa Confeſſionem Auguſtanam, qui in Colloquijs varias, & inextricabiles Hæreticorum diſcordias, & contentiones commemorat. Et certiſſimum ſanè eſt, nullum Concilium quodcunque ſibi fingant Hæretici, poſſe vnquam induratas eorum ceruices emollire, & Satanicæ ambitionis faſtigium, ad vllam moderationis metam redigere.

Legitimum & verum Concilium reſpuunt, conciliabulum petunt; ſed neque in iſto concordes ſunt, nam alij vnam, alij aliam Concilij formam ſibi adſtruunt: in quâ etiamſi conueniant, certè in Dogmatibus, imò in ſuis ipſis Hæreſibus concordare non poſſunt, vt viſum eſt Naumburgi in Conuentu ob Hæreticis inſtituto, Anno 1562 vbi in

ipsis Hæresibus nullo pacto concordare potuerunt.

ARTICVLVS TERTIVS.

De Principibus Concilium petentibus.

SEcunda Pars huius Præfatiunculæ, quæ ad Principes spectat, talis est. *Quod Principes ad Ecclesiastici Ordinis Reformationem celebrandum curauerunt: maiorem quàm alias vnquam, ex quo nomen Christianum fuit, in Ecclesiam induxit deformitatem.*

Hęc verba falsissima esse ex eo patet, quod contraria luce ipsa sint clariora; nam veram ac necessariam per Concilium in Ecclesiâ Reformationem factam esse, ex ipsis Concilij Decretis apparet. Et quod per illud Ecclesiasticus Ordo in meliorem frugem redierit, à maioribus nostris accepimus, qui & ante, & post Concilium viuentes de vtroque Ecclesiæ statu testes esse potuerunt. Quare apertissima Blasphemia est, & iniquissimum mendacium, *per Concilium hoc maiorem deformitatem euenisse in Ecclesiâ, quam fuerit, ex quo nomen Christianum fuit.* Nisi fortè ab Historico deformitas Hæreticorum more vocetur Catholicæ Religionis cultus & obseruantia, & obsequium in Apostolicam Sedem, vnde & ipsi Hæretici, qui oppositas partes sectan-

ſectantus, Reformatæ Religionis nomen ſibi vendicare præſumunt. Quod certè apparet ex ipsâ Hiſtoriâ; etenim Reformatio vnicè & principaliter petebatur à Principibus Subditorum Hæreticorum, fraude deceptis: non autem ità ab illis, qui quo ad ſe, & ſuos Subditos profitebantur Catholicam veritatem.

ARTICVLVS QVARTVS.

De Epiſcopis Concilium cupientibus.

TErtia pars pertinet ad Epiſcopos cuius hæc ſunt verba. *Quod Epiſcopi Antiſtitum Authoritatem illis in integrum reſtituturũ ſperabant, (quam penè vniuerſam ipſis ademptam, Romanus Pontifex ad ſe traxerat,) eandem totam, & integram abſtulit, eóſque in maiorem ſeruitutem redegit.*

Quæ hoc loco ab Hiſtorico aſſeruntur duo ſunt: primum de Romano Pontifice, ſecundum de Concilio in Ordine ad Epiſcopos. Primum ſumma blaſphemia eſt, & Hæreſis. Secundum apertum mendacium, vt ex Concilij Decretis, & ex ipsâ Hiſtoriâ apparet. Carpit primò Hiſtoricus ius illud, quod Romanus Pontifex habet ſuper Epiſcopos, quatenus ipſe eſt vniuerſalis Eccleſiæ caput: vnde prout Eccleſiæ neceſſitas, & commodum ſuadet multa ſibi reſeruat, multa Epi-

ſcopis imperat, atque alia facit, vt totius Dominici Gregis Rector & Cuſtos. Verùm per hoc Hiſtoricus iſte ex eorum numero ſe eſſe declarat, apud quos Papæ nomen eſt odioſum,& deteſtabile. Sed eſt antiquiſſima Vniuerſalis Eccleſiæ praxis, ſunt Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, ſunt piorum, & doctiſſimorum Virorum volumina quibus Romani Pontificis authoritas, vt ipſe Petri Succeſſor eſt, Sole clarius demonſtratur. Hæc videant, qui Hiſtorici huius, & Hæreticorum inſaniam cognoſcere ſtudent; non enim meum eſt hoc loco volumina voluminibus coaceruare.

Quo ad ſecundum,extant, vt diximus SacroSancti Concilij Decreta, quibus mendacium hoc apertiſſimè improbatur, & paſſim ex ipsâ Hiſtoriâ Epiſcoporum Ius auctum eſſe inuenitur. Vnde ipſemet Hiſtoricus refert, *quod cum Romæ ageretur de confirmandis Concilij Decretis, duo ex Cardinalibus Decreta ipſa non confirmanda dixerint, quia per illa plus quàm par eſſet, Epiſcopis tribuatur.*

ARTICVLVS QVINTVS.
De Concilio in Ordine ad Romanum Pontificem.

VLtima illorum verborum pars ad Romanum Pontificem ſpectat, quæ talia ſunt:

ſunt: *Quod deniq; Romana Curia, vt odioſum, & formidabile effugere concupierat, tanquam vnicum, & in ſpeciem efficax remedium modum imponendi immenſæ illi potentiæ: quæ ex paruis initijs lapſu temporum excreuerat in infinitum, eam in ſibi ſubditis, tam validè fixit, vt nunquam ipſa tam firmis radicibus innixa eſſe videatur.* Hæc illius ſunt verba, quorum falſitatem diligentius perpendemus. Aſſerit primò, *Romanæ Curiæ Concilij nomen formidabile, & odioſum fuiſſe, & ob id illud effugere concupiſſet:* ſi Romanæ Curiæ nomine Hiſtoricus intelligit Cardinalium Collegium, qui ſunt nobilior, & præcipua Pars Romanæ Curiæ, imò in quibus conſiſtere Romana Curia abſolutè videtur, ipſe Hiſtoricus ſibi contra dicit. Ipſe enim in ſuâ Hiſtoriâ ſcribit, *quod ortâ Lutheri Hæreſi Cardinales Sede vacante, ante Pontificis electionem iurare conſueuerint, ſi electio in quemlibet eorum ceciderit, curaturos, vt aduersùs præſentes Hæreſes Concilium conuocetur.*

Si autem Romanæ Curiæ nomine venit ipſe Romanus Pontifex, etiam mentitur Hiſtoricus. Nam ſub Hæreſis initium Leo decimus de Concilio cogitauit. Adrianus eius Succeſſor promiſit illud Germanis: nec promiſſum fuiſſet irritum, niſi mors fuiſſet impedimento. Clemens verò Septimus non

obſtitit Concilio, *ſed illud Hæreticorum obſtinationi inutile fore* prædixit, illúmque Prophetico ore locutum fuiſſe, rerum exitus declarauit. Cæterum verum, ac legitimum Concilium optatum ab illo ſemper fuiſſe, nec Hiſtoricus ipſe negabit. Paulus Tertius, etiam ſi propter præpoperam electionem nullo iureiurando teneretur, ſtatim de Concilio cogitauit: & quamuis varijs humanis accidentibus, præcipuè Hæreticorum artibus impediretur, Concilium celebrandum curauit; quem Iulius Tertius ſecutus eſt, & tandem Pius Quartus SacroSanctum opus inceptum perfecit. Marcellus Secundus, & Paulus Quartus, qui ante hunc fuerunt non refugerunt Concilium : ſed primus initio Pontificatus fuit morte præuentus. Secundus verò quamuis ſatis turbatum acceſſiſſet Pontificatum, Legatos tamen ad Principes miſit pro Concilio proſequendo, quod & effeciſſet, niſi mors impedimento fuiſſet.

Sed verè, vt Hiſtoricus inquit, *Concilium, de quo ipſe loquitur Hæreticorum ſenſu fuit odioſum, & formidabile Romanis Pontificibus, & Romana Curia.* Hæretici enim voluiſſent non Concilium, ſed Conciliabulum, impijs, & blaſphemis legibus, vt ex ipſa Hiſtoria nos retulimus: at Concilio legitimo, & vero, ſicut Romani Pontifices adhæſerunt, ita Hæ-

retici & vi, & contentionibus, & artificio, & fraude ſemper aduerſati ſunt. Quod verò Hiſtoricus dicit, *Concilium eſſe vnicum, & efficax remedium modum imponendi Romani Pontificis authoritati*, hoc falſiſſimum eſt, & Hæreticorum iactantia, de quo propria infrà inſtituetur diſputatio. Dolet poſtea Hiſtoricus, dicens, *Pontificiam poteſtatem ex paruis initiis, lapſu temporum in infinitum excreuiſſe.* At verba hæc, ſi mente & ore Catholico proferrentur, veriſſima eſſent, ſed quia ex animo impio, atque Hæretico oriuntur, horrendæ blaſphemiæ ſunt.

Etenim ſi ex paucis Paſtoribus, & Piſcatoribus parua initia habuit Eccleſia Chriſti, quæ nunc Regibus, & ſummis Principibus imperat: *Si grano Synapis*, à Chriſto Domino comparatur, *quod minimum eſt omnium ſeminum, cum autem creuerit: maius eſt omnibus oleribus: & fit arbor, ita vt volucres Cæli veniant, & habitent in ramis eius:* quid mirum, ſi etiam Eccleſiæ Caput, qui eſt Romanus Pontifex ex paruis initijs lapſu temporum, creſcente Eccleſia, etiam creuerit? in infinitum quidem, ſicut infinita eſt Chriſti poteſtas, cuius ipſe eſt Vicarius. Sed creuit Romani Pontificis poteſtas, non per nouam acquiſitionem, vel per vſurpationem, vt Hæretici ſuis ſeducti phantaſmatibus hallucinantur,

ſed

ſed quia antiquitus minor fuit vſus iuxta minorem fidelium numerum, & maiorem eorum innocentiam. Eadem tamen ſemper fuit in Petro, & Succeſſoribus eius ab initio Eccleſiæ, quæ nunc eſt, & in poſterum erit. Verùm de his, vt diximus, plena ſunt doctiſſimorum virorum volumina.

Quod tandem quartò dicit per Conciliũ hoc Pontificiam poteſtatem *firmas in ſibi Subditos poſuiſſe radices*, hæc eſt ſumma Concilij Tridentini laus; cum enim Concilium hoc inſtitutum fuerit aduersùs huius temporis Hæreticos, qui maximè omnium Romani Pontificis authoritatem adſpernabantur, eámq; euertere totis viribus conabantur: eximius fuit huius Concilij effectus, firmare in Romano Pontifice ſummo Eccleſiæ Capite Catholicæ Fidei vnitatem, & Hæreticorum audaciam, atque impias cogitationes opprimere.

ARTICVLVS SEXTVS.

An Concilium Tridentinum dicendum ſit Ilias?

VVlt Hiſtoricus noſter in Præfatione ſuâ haberi Poëta, cum tamen Poëta non ſit, niſi quatenus perſepe mentitur. Poëtarum igitur ſales Scriptor iſte imitari cupiens, ſa-

tis

tis ſtulte & inſipide irridet Tridentinum Cōcilium, dicens illud *vocandum eſſe Iliadem*. Verum, quanta ſint in figmento hoc potius riſu, quam confutatione digna, antequam ad grauiora accedamus, animi cauſa libet perpendere. Et certè ex hac vanâ & ineptâ aſſertione ſatis conijcitur, Auctorem hunc, nec Poëtam fuiſſe, nec Iliadem vnquam legiſſe, aut illam vnquam præ oculis habuiſſe. Etenim ſi Auctor iſte ſciret, quid Concilij, & Iliadis nomine intelligi poſſit, erubeſceret ſe in iſtas ineptias eſſe prolapſum.

Et quidem vel Hiſtoricus iſte hoc loco intelligit Concilij nomine Patres, qui Concilium conſtituerunt: additis etiam Principum Oratoribus, & Theologis, & Canoniſtis ac reliquis, qui huius rei cauſa conuenerunt Tridentum, & nullo modo poteſt Iliadi ęquiparari. Ilias enim Poëma, ac liber eſt, Concilium vero hominum conuentus ac cætus. Vel Concilij nomine intelligit Hiſtoricus noſter libellum Decretorum, qui vulgo Concilium Tridentinum appellari ſolet, & reſpondet quidem libellus ille cuiuis alteri libello, ideóque & illi, qui Ilias dicitur. Sed Hiſtorici verba, quæ inde leguntur, non bene reſpondent: cum Hiſtoricus dicat ſe in illius explicatione veritati adhæſurum. Non enim in hac ſua Hiſtoria Tridentini Conci-

lij

ipſis Hæreſibus nullo pacto concordare potuerunt.

ARTICVLVS TERTIVS.

De Principibus Concilium petentibus.

SEcunda Pars huius Præfatiunculæ, quæ ad Principes ſpectat, talis eſt. *Quod Principes ad Eccleſiaſtici Ordinis Reformationem celebrandum curauerunt: maiorem quàm aliàs vnquam, ex quo nomen Chriſtianum fuit, in Eccleſiam induxit deformitatem.*

Hęc verba falſiſſima eſſe ex eo patet, quod contraria luce ipſa ſint clariora; nam veram ac neceſſariam per Concilium in Eccleſiâ Reformationem factam eſſe, ex ipſis Concilij Decretis apparet. Et quod per illud Eccleſiaſticus Ordo in meliorem frugem redierit, à maioribus noſtris accepimus, qui & ante, & poſt Concilium viuentes de vtroque Eccleſiæ ſtatu teſtes eſſe potuerunt. Quare apertiſſima Blaſphemia eſt, & iniquiſſimum mendacium, *per Concilium hoc maiorem deformitatem euenisse in Eccleſiâ, quam fuerit, ex quo nomen Chriſtianum fuit.* Niſi fortè ab Hiſtorico deformitas Hæreticorum more vocetur Catholicæ Religionis cultus & obſeruantia, & obſequium in Apoſtolicam Sedem: vnde & ipſi Hæretici, qui oppoſitas partes ſectan-

sectantus, Reformatæ Religionis nomen sibi vendicare præsumunt. Quod certè apparet ex ipsâ Historiâ; etenim Reformatio vnicè & principaliter petebatur à Principibus Subditorum Hæreticorum, fraude deceptis: non autem ità ab illis, qui quo ad se, & suos Subditos profitebantur Catholicam veritatem.

ARTICVLVS QVARTVS.

De Episcopis Concilium cupientibus.

TErtia pars pertinet ad Episcopos cuius hæc sunt verba. *Quod Episcopi Antistitum Authoritatem illis in integrum restituturũ sperabant, (quam penè vniuersam ipsis ademptam, Romanus Pontifex ad se traxerat,) eandem totam, & integram abstulit, eósque in maiorem seruitutem redegit.*

Quæ hoc loco ab Historico asseruntur duo sunt: primum de Romano Pontifice, secundum de Concilio in Ordine ad Episcopos. Primum summa blasphemia est, & Hæresis. Secundum apertum mendacium, vt ex Concilij Decretis, & ex ipsâ Historiâ apparet. Carpit primò Historicus ius illud, quod Romanus Pontifex habet super Episcopos, quatenus ipse est vniuersalis Ecclesiæ caput: vnde prout Ecclesiæ necessitas, & commodum suadet multa sibi reseruat, multa Epi-

ſcopis imperat, atque alia facit, vt totius Dominici Gregis Rector & Cuſtos. Verùm per hoc Hiſtoricus iſte ex eorum numero ſe eſſe declarat, apud quos Papæ nomen eſt odioſum,& deteſtabile. Sed eſt antiquiſſima Vniuerſalis Eccleſiæ praxis, ſunt Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ, ſunt piorum, & doctiſſimorum Virorum volumina. quibus Romani Pontificis authoritas, vt ipſe Petri Succeſſor eſt, Sole clarius demonſtratur. Hæc videant, qui Hiſtorici huius, & Hæreticorum inſaniam cognoſcere ſtudent; non enim meum eſt hoc loco volumina voluminibus coaceruare.

Quo ad ſecundum,extant, vt diximus SacroSancti Concilij Decreta, quibus mendacium hoc apertiſſimè improbatur, & paſſim ex ipsâ Hiſtoriâ Epiſcoporum Ius auctum eſſe inuenitur. Vnde ipſemet Hiſtoricus refert, *quod cum Romæ ageretur de confirmandis Concilij Decretis, duo ex Cardinalibus Decreta ipſa non confirmanda dixerint, quia per illa plus quàm par eſſet, Epiſcopis tribuatur.*

ARTICVLVS QVINTVS.

De Concilio in Ordine ad Romanum Pontificem.

VLtima illorum verborum pars ad Romanum Pontificem ſpectat, quæ talia ſunt:

sunt: *Quod deniq, Romana Curia, vt odiosum, & formidabile effugere concupierat, tanquam vnicum, & in speciem efficax remedium modum imponendi immensæ illi potentiæ: quæ ex paruis initijs lapsu temporum excreuerat in infinitum, eam in sibi subditis, tam validè fixit, vt nunquam ipsa tam firmis radicibus innixa esse videatur.* Hæc illius sunt verba, quorum falsitatem diligentius perpendemus. Asserit primò, *Romanæ Curiæ Concilij nomen formidabile, & odiosum fuisse, & ob id illud effugere concupisset:* si Romanæ Curiæ nomine Historicus intelligit Cardinalium Collegium, qui sunt nobilior, & præcipua Pars Romanæ Curiæ, imò in quibus consistere Romana Curia absolutè videtur, ipse Historicus sibi contra dicit. Ipse enim in suâ Historiâ scribit, *quod ortâ Lutheri Hæresi Cardinales Sede vacante, ante Pontificis electionem iurare consueuerint, si electio in quemlibet eorum ciderit, curaturos, vt aduersùs præsentes Hæreses Concilium conuocetur.*

Si autem Romanæ Curiæ nomine venit ipse Romanus Pontifex, etiam mentitur Historicus. Nam sub Hæresis initium Leo decimus de Concilio cogitauit. Adrianus eius Successor promisit illud Germanis: nec promissum fuisset irritum, nisi mors fuisset impedimento. Clemens verò Septimus non

obſtitit Concilio, *ſed illud Hæreticorum obſtinationi inutile fore* prædixit, illúmque Prophetico ore locutum fuiſſe, rerum exitus declarauit. Cæterum verum, ac legitimum Concilium optatum ab illo ſemper fuiſſe, nec Hiſtoricus ipſe negabit. Paulus Tertius, etiam ſi propter præpoperam electionem nullo iureiurando teneretur, ſtatim de Concilio cogitauit: & quamuis varijs humanis accidentibus, præcipuè Hæreticorum artibus impediretur, Concilium celebrandum curauit; quem Iulius Tertius ſecutus eſt, & tandem Pius Quartus SacroSanctum opus inceptum perfecit. Marcellus Secundus, & Paulus Quartus, qui ante hunc fuerunt non refugerunt Concilium: ſed primus initio Pontificatus fuit morte præuentus. Secundus verò quamuis ſatis turbatum acceſſiſſet Pontificatum, Legatos tamen ad Principes miſit pro Concilio proſequendo, quod & effeciſſet, niſi mors impedimento fuiſſet.

Sed verè, vt Hiſtoricus inquit, *Concilium, de quo ipſe loquitur Hæreticorum ſenſu fuit odioſum, & formidabile Romanis Pontificibus, & Romanæ Curiæ.* Hæretici enim voluiſſent non Concilium, ſed Conciliabulum, impijs, & blaſphemis legibus, vt ex ipſa Hiſtoria nos retulimus: at Concilio legitimo, & vero, ſicut Romani Pontifices adhæſerunt, ita Hæ-

reticі & vi, & contentionibus, & artificio, & fraude ſemper aduerſati ſunt. Quod verò Hiſtoricus dicit, *Concilium eſſe vnicum, & efficax remedium modum imponendi Romani Pontificis authoritati*, hoc falſiſſimum eſt, & Hæreticorum iactantia, de quo propria infrà inſtituetur diſputatio. Dolet poſtea Hiſtoricus, dicens, *Pontificiam poteſtatem ex paruis initiis, lapſu temporum in infinitum excreuiſſe*. At verba hæc, ſi mente & ore Catholico proferrentur, veriſſima eſſent, ſed quia ex animo impio, atque Hæretico oriuntur, horrendæ blaſphemiæ ſunt.

Etenim ſi ex paucis Paſtoribus, & Piſcatoribus parua initia habuit Eccleſia Chriſti, quæ nunc Regibus, & ſummis Principibus imperat: *Si grano Synapis*, à Chriſto Domino comparatur, *quod minimum eſt omnium ſeminum, cum autem creuerit: maius eſt omnibus oleribus: & fit arbor, ita vt volucres Cæli veniant, & habitent in ramis eius*: quid mirum, ſi etiam Eccleſiæ Caput, qui eſt Romanus Pontifex ex paruis initijs lapſu temporum, creſcente Eccleſia, etiam creuerit? in infinitum quidem, ſicut infinita eſt Chriſti poteſtas, cuius ipſe eſt Vicarius. Sed creuit Romani Pontificis poteſtas, non per nouam acquiſitionem, vel per vſurpationem, vt Hæretici ſuis ſeducti phantaſmatibus hallucinantur,

ſed

ſed quia antiquitus minor fuit vſus iuxta minorem fidelium numerum, & maiorem eorum innocentiam. Eadem tamen ſemper fuit in Petro, & Succeſſoribus eius ab initio Eccleſiæ, quæ nunc eſt, & in poſterum erit. Verùm de his, vt diximus, plena ſunt doctiſſimorum virorum volumina.

Quod tandem quartò dicit per Conciliũ hoc Pontificiam poteſtatem *firmas in ſibi Subditos poſuiſſe radices*, hæc eſt ſumma Concilij Tridentini laus; cum enim Concilium hoc inſtitutum fuerit aduersùs huius temporis Hæreticos, qui maximè omnium Romani Pontificis authoritatem adſpernabantur, eámq; euertere totis viribus conabantur: eximius fuit huius Concilij effectus, firmare in Romano Pontifice ſummo Eccleſiæ Capite Catholicæ Fidei vnitatem, & Hæreticorum audaciam, atque impias cogitationes opprimere.

ARTICVLVS SEXTVS.

An Concilium Tridentinum dicendum ſit Ilias?

VVlt Hiſtoricus noſter in Præfatione ſuâ haberi Poëta, cum tamen Poëta non ſit, niſi quatenus perſepe mentitur. Poëtarum igitur ſales Scriptor iſte imitari cupiens, ſatis

tis ſtulte & inſipide irridet Tridentinum Cō-cilium, dicens illud *vocandum eſſe Iliadem*. Verum, quanta ſint in figmento hoc potius riſu, quam confutatione digna, antequam ad grauiora accedamus, animi cauſa libet perpendere. Et certè ex hac vanâ & ineptâ aſſertione ſatis conijcitur, Auctorem hunc, nec Poëtam fuiſſe, nec Iliadem vnquam legiſſe, aut illam vnquam præ oculis habuiſſe. Etenim ſi Auctor iſte ſciret, quid Concilij, & Iliadis nomine intelligi poſſit, erubeſceret ſe in iſtas ineptias eſſe prolapſum.

Et quidem vel Hiſtoricus iſte hoc loco intelligit Concilij nomine Patres, qui Concilium conſtituerunt: additis etiam Principum Oratoribus, & Theologis, & Canoniſtis ac reliquis, qui huius rei cauſa conuenerunt Tridentum, & nullo modo poteſt Iliadi ęquiparari. Ilias enim Poëma, ac liber eſt, Concilium vero hominum conuentus ac cætus. Vel Concilij nomine intelligit Hiſtoricus noſter libellum Decretorum, qui vulgo Concilium Tridentinum appellari ſolet, & reſpondet quidem libellus ille cuiuis alteri libello, ideóque & illi, qui Ilias dicitur. Sed Hiſtorici verba, quæ inde leguntur, non bene reſpondent: cum Hiſtoricus dicat ſe in illius explicatione veritati adhæſurum. Non enim in hac ſua Hiſtoria Tridentini Conci-

lij Decreta explicantur, sed nonnunquam leuiter oppugnantur.

Verum si libellus iste Tridentini Concilij Ilias vocari debet, quia ad instar Iliadis sit plenus figmentis: hoc & apertum mendacium est, & non sale, & facetijs, sed liuore, & odio expressum. At certè Ilias est Tridentini Concilij Decretorum libellus iste vocandus, quia sicut Ilias summæ venerationi fuit apud Ethnicos, & nunc est etiam apud Poëtas: ita Concilium hoc Tridentinum apud Catholicos, & Viros doctos, ac pios, est oraculum veritatis, & pietatis: & sicut *Ilias* ab Alexandro, qui dictus fuit cognomento Magnus *Viaticum* ad bellum vocabatur: ita Concilium hoc, *Viaticum aduersùs Hæreticorum nequitiam, eorúmque deliramenta*, procul dubio est appellandum.

SECTIO SECVNDA.

De Mendacijs.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Mendacijs in Generali.

QVamuis tota, & integra Historia hæc nihil aliud sit, nisi continuum mendacium: quæ enim Catholicæ veritati aduersantur mendacia esse necesse est: sunt tamen

in hâc Historiâ quam plurima obseruatu digna, quæ non Theologicè, sed tantum Historicè loquendo, mendacia esse cognoscuntur: de quibus hoc loco agendum est, vt ex eorum euidentiâ quisque intelligat, quæ Fides huic Historiæ tribuenda sit. Vnde ex hoc Capite facillimum erit totam Historiam improbare.

Et quidem, vt vniuersaliter obseruemus: qui totius Historiæ seriem considerabit, si mentis oculis captus non erit, profectò cognoscet, quam plurima falsa in ipso opere inueniri, ad libellum ipsius Scriptoris admixta. Proponit Auctor iste, *se Concilij Tridentini scripturum Historiam, quam nullus Historicus hucusque scripserit: etenim Ioannes Sleidanus in sua Historia tantum Concilij causas antecedentes literis mandauit: reliqui vero Scriptores leuia, ac breuiter de Concilio attigerunt, quæ omnia simul collecta ferè minimam partem constant huius Historiæ; quare necesse fuit ex varijs manu scriptis hinc inde collectis summo labore, & diligentiâ Historiam texere.* Hæc & similia Historicus in suâ Præfatione.

Quæ ergo Fides huic Historiæ tribui potest, quæ à Ioanne Sleidano Auctore Hæretico initium habuit? sed de Sleidano parum ad nos: ipse enim tantum prima, & remota Concilij initia scripsit. Verum cum totius

Historiæ

Historiæ series satis magno volumine comprehensa, ab Anno Domini 1517, vsque ad Annum 1564. quæ ad Concilium spectant acta contineat, quæ quidem aut in Sleidano ipso, aut in alijs Scriptoribus nullatenus inueniuntur: debuisset Auctor iste, qui neque actis interfuit, neque interesse potuit, neque illis temporibus vixit, debuisset inquam: vt Fidem apud legentes inueniat explicare, vnde hæc collegerit, & ex quibus Bibliothecis, vel Archiuis hæc manu scripta habuerit. Alioquin Historiam hanc demptis his, quæ têporibus Principum eorúmque gestis, & Concilij actis responderunt, non minus à fabulis illis differre putandum erit, quæ vulgo *Zomanza* vocari solent.

Verùm, vt subtiliùs hæc omnia inuestigentur, quæ à Scriptore potuerunt esse conficta, vtpote quod in nulla alia Historiâ extant, ad tria Capita reducuntur. Vel enim fuerunt ea, quæ in actis poni, & monumentis inseri necesse fuit; vel fuerunt, quæ scribi quidem potuerunt, sed vt scribantur necesse non fuit; vel tandem ea, quæ nullatenus ab aliquo potuerunt scribi. Quæ ad primum Caput spectant, sunt ipsa Acta Concilij: verùm cum hæc apud Legatos remanserint, necesse est, vt Scriptor iste declaret, quomodo, & à quo ea acceperit.

Quæ

Quoad ſecundum Caput eorum ſcilicet, quæ fortaſſe potuerunt ſcribi, ſed vt ſcriberentur neceſſe, aut opportunum non fuit, cum in hac Hiſtoria inueniantur, falſitatem oſtendunt ex eo: quia hæc vel ſunt contentiones inter Patres, vel inter Theologos, vel ſunt dicta, vel facta in contemptum, aut in præiudicium Concilij, aut Hæreſin & errores continentia; & his ſimilia. Iſta certè vel à nemine ſcripta ſunt, vel ſcripta fuerunt ab his, qui Catholicam veritatem odio ſunt proſecuti, & Romano Pontifici, & Concilio ſunt aduerſati; quare vt plurimum conficta ab illis, nullam Fidem apud ſanæ mentis lectores inuenire debent Vnde ſatius credendum eſt,cum nullus harum rerum reperiatur Auctor, omnia inuenta fuiſſe ab Hiſtorico hoc, qui primus hæc literis commiſiſſe cognoſcitur. Diſputationes etiam inter Theologos ab Hiſtorico hoc conſictas eſſe ſuadetur. Primo, quia, vt plurimum in his quaſi per ambages Hæreſum, & falſæ Doctrinæ ſemina immittuntur. Secundo, quia in his diſputationibus aliquando falſa, & dictu impoſſibilia, eo tempore inter Theologos temere admixta ſunt; qua de re infra.

Illa verò, quæ ad tertium Caput ſpectant, eorum ſcilicet, quæ impoſſibilia fuerunt, vt ab Hiſtorico vllo referantur ſine euidenti fi-

ctionis, & falſitatis notâ, vel periculo, illa inquam ſunt ſecretiſſima colloquia de rebus maximis inter ſummos Principes, quæ impoſſibile eſt, vt ad huius Hiſtorici aures peruenire potuerint; talia præterea ſunt cogitationes hominum, quas ſolus Deus cognoſcere poteſt, qui ſolus ſcrutator eſt cordium, & cogitationum. Hæc tamen omnia paſſim, & ſummâ temeritate ab Hiſtorico iſthoc ſcripta inueniuntur. Ex his principijs, quæ improbari nullo modo poſſunt, varia deducere eſt falſitatis Corollaria eorum, quæ in toto illo Hiſtorici volumine aduersùs Romanos Pontifices, & Concilium Tridentinum videre eſt.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Mendacijs in Particulari.

Et Primo de nonnullis circa Dogmata in Seſſione ſexta.

QVæ mendaciter dicta ab Hiſtorico fuiſſe, probari apertè poteſt, præcipuè ſunt quædam circa eorum examen, quæ Theologis in Concilio proponebantur, cum enim multa fuerint à diſputantibus oretenus dicta, nec poſita in actis: Hiſtoricus pro libidine ſibi omnia finxit, hinc inde diuerſimode diſputantes inducendo, ac referendo ea,

quæ

quæ verè Theologi fortaſſis non dixerunt: ſed tantum quæ fortaſſe probabile eſt illos dixiſſe. At fuiſſet quidem hoc tolerabile, niſi & falſa adiunxiſſet. Etenim ipſe hâc oblatâ occaſione multa incerta, & vana etiam Hæreticis fauendo, non ſemel immiſcuit.

Præterea falſitatis arguitur Hiſtoria hæc, quia Articuli propoſiti, qui referuntur commiſſi ad perpendendum Theologis, Concilij Decretis non rectè reſpondent. Inſuper, quia vt diximus, nonnulla etiam referuntur dicta à Theologis, quæ impoſſibile eſt eo tempore illos dixiſſe. Vt igitur mendacia hæc detegantur, à Seſſione ſexta initium fiat. Nam eorùm, quæ ad præcedentes pertinent, tam ſeuerus Cenſor eſſe nolo.

Pro ſextâ igitur Seſſione ſcribit Hiſtoricus, propoſitos fuiſſe Theologis examinandos quam plurimos Hæreticorum Articulos, *Primo 25. de Iuſtificatione, & Gratia. Secundo, ſex de libero arbitrio; tertio octo de Prædeſtinatione.* Et circa hæc tria cognoſcuntur mendaciorum Capita.

Primum eſt, quia Hiſtoricus in referendo examen eorum, quæ ad iuſtificationem ſpectant, & ad liberum arbitrium: inducit Theologos potius explicantes, & quodammodo comprobantes, quam confutantes, & damnantes Hæreticorum errores, præcipuè in

rebus tam claris, vt est, *quod impij iustificatio non est tantum per Fidem, sed per bona opera: quod verum liberum arbitrium insit in homine, & similia.* Quod si circa hæc in disputationibus ferè nihil in Historiâ sufficienter apparet determinatum: cur nulla etiam narratur cõtentio in Historia, vel in formandis Canonibus, vel nulla refertur in Sessione diuersitas in respondendo ad verbum *Placet?* sicut in aliquibus Sessionibus euenisse narrat Historicus.

Secundum mendaciorum Caput est, quia Articuli propositi Concilij decisionibus non respondent; nam Canone 21. leguntur hæc verba: *si quis dixerit Christum Iesum à Deo hominibus datum fuisse, vt Redemptorem, cui fidant: non etiam, vt Legislatorem, cui obediant Anathema sit*, & tamen in Historiâ Articulus iste non apparet vocatus in examen, cum impossibile sit, vt damnatum fuerit aliquid sine hoc præuio examine.

Tertium mendaciorum Caput est, quia inducitur disputans quidam Theologus nomine Aloysius Cataneus assignando *distinctionem gratiæ in sufficientem, & efficacem*, quam asserit *se referre ex D. Thoma*, qua de re etiam ibi disputasse narratur Dominicus Soto, celebris Doctor Ordinis Prędicatorum; & quidem circa hoc tria possunt obseruari

menda-

mendacia. Primum quo ad Sanctum Thomam. Secundum, quo ad Theologum istum. Tertium, quo ad Dominicum Soto.

Nam primo apud S. Thomã nullibi inuenitur hæc Gratiæ distinctio, neque termini isti, sed tantum *distinctio Gratiæ præuenientis, excitantis, adiuuantis, cooperantis*; de Gratia sufficienti, & efficaci nulla vnquam fit mentio. Imo & Aluarez de auxilijs lib. 8. disputatione 71. frustra laborat terminos istos ex D. Thoma deducere. Secundò Theologum illum verisimile non est terminos illos retulisse: cum termini illi non ante Ludouicum Molinam apud Theologos auditi fuerint, inter quem & illum Theologum fere quadraginta Annorum spatium intercessit. Tertio Dominicus Soto frustra ab Historico hoc inducitur disputans de *Gratiâ sufficienti, & efficaci*. Etenim in huius Theologi scriptis horum terminorum nulla fit mentio, imò & in libro, quem ipse scripsit *de Naturâ & Gratiâ* (quem Historicus etiam narrat compositum fuisse, vt vere fuit, in eodem Concilij tempore, & loco) quamuis multas Gratiæ distinctiones afferat, de sufficienti tamen, & efficaci nihil meminit: sed meminisse necesse erat, si in Concilio de his ipse disputauisset. Quare falsum apparet, quod idem Sotus in eodem loco, & tempore, & sub occasione eâ-

dem, aliud verbis protulerit, & aliud in scriptis reliquerit.

ARTICVLVS TERTIVS.

De Mendacijs.

Circa Sessionem septimam & decimam tertiam.

NOn minora insunt mendacia in his, quæ ab Historico referuntur pro definitionibus in Sessione septima: & quidem, vt missa faciamus ea, quæ spectant ad determinationes de Sacramentis in communi, certe clarè videre est Historicum quam plurima mentitum fuisse circa ea, quæ ab ipso narrantur pro Sacramento Baptismatis. Etenim Hæreticorum Articuli, qui in Historiâ leguntur traditi fuisse ad examinandũ Theologis, in multis discordant ab his, quæ apparent determinata in Tridentino Concilio: impossibile autem est, vt supra diximus, vt Concilium determinet ea, quæ nullatenus sint ab Hæreticis in contrarium dicta: aut si dicta fuerint, non prius pro eorum damnatione proposita fuerint ad examinandum Theologis. In secundo Canone prædictæ Sessionis septimæ damnantur ij, *qui asserunt aquam veram, & naturalem non esse de necessitate Baptismi.* In sexto damnantur *asserentes Baptizatum*

tum non posse gratiam amittere, etiamsi peccet, dummodo credat. In septimo damnantur *dicentes Baptizatos per Baptismum teneri solum ad Fidem, non ad vniuersalem Christi legem.* In octauo damnantur *dicentes Baptizatos liberos esse ab omnibus Sanctæ Ecclesiæ præceptis.* De his, nec propositum aliquid fuisse in Historia legitur, nec examen vllum accomodatum.

Præterea fraude, ac falsitate vtitur in his, quæ pertinent ad Sessionem decimam tertiam circa Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Etenim in secundo Articulo, vbi dicebatur, *Christum non manducari Sacramentaliter, sed spiritualiter* tantùm, refert Theologos alios dixisse, *id prætermittendum*; alios, *suspectum habendum*, alios tandem *declarandum, neminem tamen damnandum.* Contra vero in Concilio apparet talis erroris damnatio Canone octauo sub eisdem terminis. Tertiùs Articulus sicut falsò refertur, ita falsa censura illi adhibetur, Assertio enim Lutheri erat, *Corpus, & Sanguis Christi sunt in Eucharistia simul cum pane & vino.* Quare Lutherus negabat transsubstantiationem.

Historicus vero refert Articulum dicens, *in Eucharistia inueniri Corpus, & Sanguinem Christi, hypostatice vnita cum substantia panis & vini.* In Censurâ verò dicit, *errorem hunc in-*

uentum fuisse à quodam Ruperto, qui vixit quatuor ante seculis. Qui quidem error, cum neminem postea sectatorem habuerit, remansit in suis terminis. Quare statuerunt Theologi, Articulum hunc prætermittendum, ne suscitetur lis de errore iam quiescente. Hæc Historicus. Et tamen in Decretis Concilij Sessione decima tertia, Canone secundo *vtrumque siue Ruperti, siue Lutheri errorem promiscuè damnatum videmus.* Articulo decimo, vbi asserebatur ab Hæreticis: *neminem teneri semel in anno saltem tempore Paschatis accipere Eucharistiam*, Historicus dicit, *Theologos statuisse prætermittendum*; & tamen per Concilium Canone nono, *errorem hunc damnatum* videmus. Item Canone vndecimo inuenitur damnata Hæresis dicentium, *quod Sacerdoti non licet seipsum communicare*, de quâ tamen re nullum legitur in Historiâ propositum examen. Ex hoc patet, quam mendaciter hæc scripta sint ab Historico.

ARTICVLVS QVARTVS.

De Mendacijs circa ea, quæ pertinent ad Sessionem vigesimam tertiam.

De Institutione & Residentia Episcoporum.

S*Vmma dissidia, & contentiones sub Pio IV. ortas*

ortas esse in Concilio, narrat Historicus, *pro determinando, quod tum Residentia, tum Institutio Episcoporum sit de Iure diuino.* Etenim ex hoc inferebatur maxima iactura Pontificiæ authoritatis, super Episcopos, vnde per totam illam Historiæ partem *summopere laboratum fuisse*, narratur, *ne talis determinatio fieret.* Et vtrumque determinatum fuisse ex ipsis Concilij Decretis apparet, quod Historicus negat. Quare vanum, & ridiculum est, imò & figmentum mentientis Historici, si declaretur Episcoporum Residentiam, siue institutionem esse de Iure diuino: nullam amplius Romanum Pontificem, Authoritatem super Episcopos habiturum.

Et quidem, quod ad Residentiam spectat, certum est, quod Ius residendi, nihil aliud efficit, nisi, vt Episcopus à sua Ecclesia non discedat, non tamen aufert à Romano Pontifice potestatem, multa sibi reseruandi: quam plurima Episcopis indicendi: priuilegia Regularibus concedendi; & peccantes Episcopos puniendi. Nam, quod Episcopus aliò mittatur pro Vniuersalis Ecclesiæ vtilitate, substituto ad Ecclesiæ Regimen idoneo, diuino præcepto non obest. Quod vero spectat ad Institutionem Episcopi, *quod sit de iure diuino, multùm laborauisse Hispanos Episcopos*, narrat Historicus, *putantes hac declaratione fa-*

ne factâ, nullam pateſtatē Romano Pontifici ſuper Epiſcopos relictum iri. Verum ſi Epiſcopi inſtitutio, vt verè eſt, de Iure ſit diuino, quid inde? etiā Presbyteri inſtitutio eſt de Iure diuino, & tamen Presbyteri obediunt Epiſcopo. Vnde nil mirum, ſi & Epiſcopi obediant ſummo Pontifici, vt Succeſſor eſt Petri, qui diuino iure inſtitutus fuit Vniuerſalis Eccleſiæ Caput.

Sed noſtrum non eſt hoc loco hiſce de rebus diſſerere, cum ſolum noſtrum ſit inſtitutum, Hiſtorici fraudes, & mendacia oſtendere. Quod autem in Concilio declaratum ſit: *Reſidentiam eſſe de Iure diuino*, iam patet ex cap. 1. de Reformatione, quod incipit, *Cum Præcepto diuino mandatum ſit.* In eo vero, quod attinet ad Epiſcoporum inſtitutionem, multo magis apparet Hiſtorici mendacium, atque ſtultitia: dixerat enim, quod inter alias petitiones ab Hiſpanis factas apud Legatos, pro Epiſcoporum inſtitutione de Iure diuino, fuiſſe hanc: *vt videantur Concilij acta ſub Iulio III.* dicebant enim Hiſpani, in ipſis eſſe *quoddam Decretum non euulgatū, in quo ſtatuebatur Epiſcoporum inſtitutionem eſſe de Iure diuino*: quod Decretum dicit Hiſtoricus *Legatorum fraude fuiſſe abſconditum.*

Barboſa de poteſtate Epiſcopi, qui alios citat.

Addit deinde in progreſſu Hiſtoriæ, quod imminente 23. Seſſione, definiendum erat

rat, prout definitum fuit, de Sacramento Ordinis; & de Episcopis Hispanis deceptis à Cardinale Morono primo Legato: cessisse illos sub spe, quod *de Episcoporum institutione de Iure diuino agendum erit, cum de Romani Pontificis authoritate iuxta Concilium Florentinum determinabitur.* Negat igitur Historicus iste in Concilio, & signanter Sessione 23. determinatum fuisse Episcoporum institutionem esse de Iure diuino. Refert præterea Decretum factum sub Iulio III. pro Episcoporum institutione, quod absconditum fuisse dixerat. Quâ in re non vnum est profectò mendacium. 1. Quia debuisset Historicus ostendere, quomodo id, quod dicit absconditum Patribus in Concilio fuisse, ipsi Historico manifestum apparuit. 2. Quomodo potuit componi Decretum hoc sub Iulio III., nisi prius Articulus hâc de re Theologis propositus fuisse referatur? Verum hæc missa faciamus; considerentur verba asserti Decreti huius cum his, quæ de Episcoporum institutione Sessione 23. in Decretis scripta leguntur.

Decretum, quod sub Iulio III. fuisse factum asseritur, tale refertur: *Docet præterea Sancta Synodus, audiendos eos non esse, qui asserunt Episcopos de Iure diuino non esse institutos, cum Euangelicis literis euidenter constet, ipsummet Christum vocâsse Apostolos, eisque Aposto-*

licum gradum promisisse, quorum loco successerunt Episcopi; nec cogitandum, hunc tam necessarium, & eminentem gradum, humanâ institutione Ecclesiæ inductum; hoc enim esset detrahere prouidentiæ diuinæ, quasi in nobilioribus defecerit. Addebatur ad hoc Decretum Canon talis tenoris. *Si quis dixerit, Episcopos non esse diuino Iure institutos, aut non esse Presbyteris Superiores, aut non habere ordinandi Potestatem, aut eam illis esse cum Presbyteris communem, Anathema sit.*

Sed videamus, quid de Episcoporum institutione in Decretis Concilij definitum sit, Sessione 23. capite 4. in doctrinâ: *Proinde Sancta Synodus declarat, præter cæteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui Apostolorum loco successerunt, ad hunc Hierarchicum ordinem pertinere: & positos, sicut idem Apostolus (Paulus) ait, à Spiritu Sancto, regere Ecclesiam Dei, eósque Presbyteris Superiores esse.* Prætereà Canone septimo, *Si quis dixerit, in Ecclesiâ Catholicâ non esse Hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, Anathema sit.* Et Canone sequenti, *si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris Superiores, vel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi, vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem. Anathema sit.*

Quicun-

Quicunque Decretum vtrumque legit, iam videt in vtroque determinatum fuisse Episcoporum institutionem esse à Deo, & quo ad substantiam non differre ipsa Decreta: nisi, quod in primo ponitur illa particula, *de Iure diuino*, & in secundo ponitur, *à Spiritu Sancto, & diuina institutione*. In cæteris sæpe conueniunt etiam quo ad verba, præcipue in eo, quod Episcopi sint successores Apostolorum: quod est fundamentum rationis, quare Episcopi institutio sit de Iure diuino.

Hinc patet Historici mendacium, & stultitia. Mendacium, quia dixit *in* 23. *Sessione non fuisse determinatum, Episcoporum institutionem esse de Iure diuino*. Stultitia imò, & insania, quia attulit Decretum sub Iulio III. siue fictum, siue verum, quod quoad sensum, & fere quo ad verba, nihil differt ab eo, quod est in Sessione 23. prædictâ. Hinc patet, quâ digna sint fide omnia illa, quæ prolixè, & confusè circa actiones, & disputationes hac de re Auctor iste in sua Historia scribit. Sed fortasse hæc ab illo artificiosè conficta sunt, vt occasione hâc multa contra Romanum Pontificem ingerat, vt apprimè facit: & posito, quod Episcopi non sint de Iure diuino, sed de Iure Ecclesiastico, via aperiatur, illos tollendi simul cum Vniuersalis Ec-

clesiæ Episcopo, quod passim hoc tempore Hæretici asserunt.

ARTICVLVS QVINTVS.

De alijs Mendacijs, & præcipuè de Episcopo Gadicensi.

EVidentissimam falsitatem enuntiat præterea Historicus dicens; quod in examine vltimi Canonis prædictæ Sessionis 23., *in quo damnantur hi, qui asserunt: eos non esse veros Episcopos, qui Romani Pontificis authoritate adsumuntur*, Episcopus Gadicensis respondit: *Canonem hunc emendandum, eò quia Salisburgensis Archiepiscopus suos suffraganeos Episcopos eligit, atque confirmat inconsulto Romano Pontifice.* Quo audito addit Historicus, multos Episcopos magnos extulisse clamores aduersùs eum, Schismatis, atque Hæresis illum damnantes. Verum quia Episcopus ille suos defensores habebat, agentibus Legatis factum, vt Canon in quodam tantum verbo corrigeretur.

Verùm, quam sint hæc falsò relata, ex eo apparet, quia assumptũ de Archiepiscopo Salisburgensi, quo vtebatur ille Gadicensis Episcopus, nihil valebat aduersùs definitionẽ Canonis, qui tantum asserebat, *Episcopos assumptos Romani Pontificis authoritate, esse veros, & legitimos Episcopos.* Possunt enim hæc

stare

ſtare ſimul: *Epiſcopi adſumpti à Romano Pontifice ſunt veri Epiſcopi: &, Archiepiſcopus Salisburgenſis creat ſuos ſuffraganeos Epiſcopos, inconſulto Pontifice.* Hæc enim ſunt diſparata, neque habent inter ſe repugnantiam,nec conſequentiam. Sed melius,ac verius refertur hoc factum ab Antonio Milledome,in quadam ſua de Concilio Tridentino Hiſtoriola manu ſcriptâ, quam ego inueni Venetijs in Muſæo Pauli de Manhiſio,eruditiſſimi viri.

Hic ergo Hiſtoricus, qui ſub Pio IV. Secretarius Nicolai à Ponte Oratoris Veneti, Concilio interfuit, ſcribit hoc dicens: Quidam Epiſcopus Hiſpanus volens probare Epiſcoporum inſtitutionem eſſe immediate à Deo, aſſumpſit pro medio, *quod multi Epiſcopi non fiant à Romano Pontifice, ſine nullo habito reſpectu ad illum.* Quod audientes aliqui in Congregatione Epiſcopi clamauerunt: *Epiſcopum illum Hiſpanum ex eorum cœtu expellendum, tanquam hæreticum, & ſchiſmaticum;* & meritò. Quod dicitur de Archiepiſcopo Salisburgenſi, quocunque modo hoc verum ſit, nihil facit ad rem; hoc enim ex Apoſtolicæ Sedis Priuilegio habet; etenim & ipſe Archiepiſcopus à Pontifice inſtituitur,&Sedis Apoſtolicæ Legatus Natus dicitur. Hæc de Hiſpano illo Epiſcopo.

Multa

Multa præterea Historicus ex liuore, & odio, multa ex Hæreticorum sensu, multa ex inaduertentiâ mendacia profert. Ex liuore quidem, cum dicit, *quod Paulus III. audiens Cæsarem, & Galliæ Regem pace initâ, proposituros Pontifici Concilij celebrationem, statim ad eos Principes misit pro celebrando Concilio.* Et in hoc Historicus male interpretatur Pontificis mentem, quasi hoc fecerit, vt ostenderet se non timere à Concilio: cum tamen certum sit Paulum III. ab initio sui Pontificatus semper quæsiuisse Concilium. Ex Hæreticorum sensu, cum passim dicit, *Scholasticos Theologos in Sacris Literis versatos non esse*, sed hoc potius risu prætermittendum, quam rationibus improbandum.

Ex inaduertentiâ verò est exemplum de Pio IV.; de quo libro quinto Historicus refert, *quod cum ex literis cognouisset Germanos ad Concilium non venturos, satis lætus loquens cum Principum Oratoribus, & cum Cardinalibus dixerit: Concilium summo hominum concursu celebrandum, ita vt Tridentina Ciuitas capere gentes non possit.* Immediatè post addit: *quod, cum conclusum fuerit Germanos Concilio non adfuturos, cogitatum est, Gallos proprijs Colloquijs intentos, neque venturos; Hispanos fore paucissimos; Conciliúmque compositum fore ex Italis, quorum multi de non adeũdo excusationem postula-*

postulabant. Ecce quomodo Concilium ex Oceano in paludem, & ex gigante in Pygmeum sit conuersum! Hæc, an sint mendacia: prudens iudicet.

SECTIO TERTIA.

De his, quæ pertinent ad Concilium in Vniuersali.

ARTICVLVS PRIMVS.

An ad Romanum Pontificem pertineat Concilium Generale conuocare, atque ei vel per se, vel per suos Legatos præsidere?

QVæstio hæc quamuis à doctissimis viris satis amplificata, & declarata fuerit, tamen quia Historicus statim post Præfationem hac de re agit, sicut etiam in Historiæ progressu: ad suadendum, *Generalis Concilij conuocationem, ac præsidentiam potius ad Cæsarem, quàm ad Romanum Pontificem pertinere*, quæstionem hanc non prætermittendam duximus. Præcipuè vt respondeatur ad ea, quæ Historicus in contrarium scribit; nos ad Catholicæ veritatis probationem, tantum colligemus nonnulla, quæ apud præcipuos Scriptores inueniuntur.

Catholica igitur veritas est, munus hoc Generalia Concilia conuocandi, eísque præsidendi, simpliciter ad Romanum Pontificem spectare. Contra vero recentiores Hæretici magis, vt Romano Pontifici contradicant, quam vt ipsi fortasse ita sentiant, munus hoc Cæsari tribuunt.

Catholica nostra conclusio probatur primo. Illius est conuocare Concilium atque illi præsidere, qui est caput Catholicæ, siue Vniuersalis Ecclesiæ, talis est Romanus Pontifex, Ergo. Maior patet ex terminis, minorem præsupponimus, vt satis fuse probatã apud doctissimos Scriptores. Nam Cæsar, & quicunque alij suntChristiani Principes, sunt quidem protectores ac defensores Ecclesiæ, sed nõ domini aut Magistri. Etenim instruere Christianos de rebus Fidei habita proportione, spectat ad Sacerdotes, non ad seculares aut laicos. Confirmatur, quia si Episcopi est conuocare Concilium Diæcesanum: Archiepiscopi, Prouinciale: Patriarchæ, seu Primatis Nationale: pari modo ad Romanum Pontificem, qui est caput Ecclesiæ, pertinebit conuocare Concilium Generale.

Secundo probatur ex Epistolâ Marcelli Romani Pontificis, in quâ dicitur, *ex traditione Apostolorum, Concilia nonnisi Romani Pontificis authoritate celebranda esse.* Quam Epi-

stolam

ſtolam ad AntiochenumEpiſcopum ſcriptam acceptatam fuiſſe á primo Concilio Nicæno, teſtatur Epiſtola Alexandrinæ Synodi ad Felicem Romanum Pontificem, & Iulius primus in Epiſtolâ ad Oriẽtales, cuius meminit Nicephorus libro 9. cap. 5. Socrates libro 2. cap. 3. Sozomenus libro 3. cap. 9. hoc idem confirmat Concilium Romanum ſub Silueſtro 9. & Leo primus in Epiſtola nonâ.

Tertio probatur, quia Concilium Generale debet eſſe pro toto orbe Chriſtiano, cuius Imperator neq; eſt, nec vnquã fuit Dominus. Contra verò Romanus Pontifex eſt Petri ſucceſſor, & Chriſti Domini Vicarius; præeſt vniuerſo Chriſtiano orbi, & vniuerſæ terræ, in quâ Chriſti Fides colitur. Quod egregie expreſſit Proſper antiquiſſimus ſcriptor in ſuis carminibus:

Roma Petri Sedes, & paſtoralis honoris,
Facta Caput mũdo, quidquid nõ poſſidet armis,
Relligione tenet.

Satis igitur ſit, breuiter hoc loco probâſſe, *poteſtatem Concilia Generalia conuocandi, eiſque præſidendi ad Romanum Pontificem pertinere:* quamuis verum etiam ſit, *Imperatores, aliósque Chriſtianos Reges authoritate & potentiâ ſuâ, eſſe fautores & defenſores Concilij.* Vnde neque Conſtantinus, neque alius quiſquam Princeps potuit dici Concilij Auctor, & Con-

uocator, ſed tantum Executor, atque Protector. Et hoc eſt, quod affirmat Rufinus dicens, *Conſtantinum ex ſententiâ Sacerdotum, Nicænum Concilium conuocâſſe.* Cætera, quæ hâc in re pro ſeculari poteſtate in Concilia, Hiſtoricus in ſuo volumine ſcribit, conſueta eius mendacia ſunt, cum ſine fundamento, & probatione aliqua aſſerantur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Accedentibus ad Concilium Generale, & de eorum Iure.

VT occurratur varijs calumnijs ex Hæreticorum petulantiâ, quibus Hiſtoria hæc plena eſt, proponimus hic nonnulla capita: ex quibus breui explicatione quamplurimæ diluentur difficultates & aduerſariorum fraudes. Primo videndum eſt, *qui nam conuocandi ſunt ad Concilium?* Secundo, *quid requiratur, vt aliquod Concilium ſit Generale?* Tertio, *quid poſſit Generale Concilium?* Quarto, *an Concilium Prouinciale, ſiue Nationale poſſit idem, quod Generale?*

Ad primum dico, *quod omnia Concilia ab initio Eccleſiæ vſque ad hæc tempora, quæ varijs ſeculis celebrata ſunt, ex Epiſcopis extiterunt.* Concilia enim nihil aliud ſunt, niſi Epiſcoporum conuentus ad Vniuerſalis Eccleſiæ

cauſas

causas agendas à Romano Pontifice conuocati. Solent etiam ad Concilium conuocari Abbates, & Ordinum Generales, siue ex cõsuetudine, siue ex priuilegio: eo quod & ipsi aliquam habeant cum Episcopis similitudinem, circa animarum curam. Istorum tantum est ferre sententiam definitiuam, siue quoad res Fidei, siue quoad Ecclesiasticas leges. Isti enim solùm hisce in causis veri iudices sunt, reliqui vero, qui ad Concilium conuenire possunt, vel Consultores, vel disputantes, vel auditores sunt, iudices vero nullo modo esse possunt.

Huic mori, qui ab Apostolorum tempore in Concilio Hierosolymitano in Ecclesiâ fuit inductus, & vsque ad hæc tempora perdurauit, nullus etiam impijssimus Hæreticus ausus est aduersari. Nouatores vero huius temporis, cum eorum Hæreses in Concilio vero ac legitimo damnandas esse cognoscerent, noua sibi Conciliorum genera excogitârunt. Vnde & inter alias hâc de re insanias postulauerunt, vt in Concilio, etiam eorum Pseudodoctores, suffragium ferre possint, licet Episcopi non essent, imo simpliciter laici: sperantes ex eorum multitudine, & audaciâ, omnia iuxta eorũ placita euentura.

Primum eorum argumentum erat, *Episcopi votum ferunt in Concilio, & iudicant, quia*

doctores sunt; ergo & hoc faciendi ius habent alij doctores, etiam si non sint Episcopi. Respondetur. quod in Concilijs attendenda est, non solũ doctrina, sed etiã dignitas. Alij doctores præter Episcopos, sunt doctores priuati, non publici in Ecclesiâ; at in causâ publicâ Ecclesiæ, debent iudicare doctores publici, non priuati.

Secundo, *Res Fidei est causa communis, quæ pertinet ad omnes Christianos, ergo omnes Christiani debent esse iudices, non solum Episcopi.* Respondetur, quod in Ecclesia est distinctio inter Pastores & oues; Pastores sunt Episcopi, ad quos pertinet pascere oues doctrina Fidei; ad oues autem spectat non pascere, sed pasci. Quare in Ecclesia debet esse ordo docentium, & discentium, aliter omnia conuertentur in Chaos.

Tertio, *Concilium Basileense concessit Bohemis Hæreticis, vt votum in Concilio ferrent.* Respondetur hoc falsum esse, vt in Concilij illius Decretis patet; & quamuis hoc verum esset, Concilium illud authoritatem non habet, quia non fuit confirmatum à Romano Pontifice; & multo etiam tempore fuit Conciliabulum.

Ad secundum dico, *Concilium aliquod, vt possit dici Generale, debet esse indictum à Romano Pontifice, qui est Generalis, & summus Eccle-*

sia

ja Pastor. Cæterum parum refert, vtrum Episcoporum conuenientium numerus sit magnus, aut paruus. Hinc patet aduersùs calumnias, quæ in Historiâ sunt contra Concilium Tridentinum; persæpe enim dubitat Historicus, an ex paruo numero Episcoporum, vel etiam ex defectu alicuius Nationis non accedentis ad Concilium debeat Concilium vocari Generale? Sed certe Hierosolymitanum Generale Concilium fuit, & tamen quatuor tantum Apostoli interfuerunt; & Nicænum Generale Concilium fuit; & tamen exceptis tribus Apostolicæ Sedis Legatis, ex Occidente nemo interfuit. Nam Galli, Germani, Hispani, Itali Episcopi non adfuerunt, sed fere omnes erant ex Græciâ, & locis Orientalibus finitimis.

Ad tertium dico, *Concilium simul cum Pontifice omnia potest, quia habent facultatem determinandi, & determinata exequendi. Separatum verò à Pontifice nihil potest, nisi determinare; eius autem determinatio nihil valet, nisi post confirmationem Pontificis.* Ab hâc Regulâ excipe Concilium conuocatum ad tollendum Schisma de pluribus sedentibus in Cathedrâ Pontificia, vt fuit Concilium Constantiense.

Ad quartum dico, *Hæreticos, vt in Historiâ scribitur, quæsiuisse Nationale Concilium, asse-*

rentes Concilia quæcunque posse determinare ea, quæ ad Fidem pertinent. Probant hoc primo ex verbis Christi dicentis: *vbicunque congregati fuerint duo, aut tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Secundo, *multa Concilia Prouincialia definiuerunt res, quæ ad Fidem spectant, ergo, &c.*

Sed certum est in Ecclesiâ Concilia tantum Generalia solere determinare de rebus Fidei, quibus cum à Romano Pontifice confirmationem acceperint, qui non obedit, Hæreticus est. Antiquitus tamen Nationalia seu Prouincialia Concilia determinabant de rebus Fidei ad obsistendum Hæresibus insurgentibus: sicut seculo præterito in Historia legitur factum esse quid simile ab Vniuersitatibus Parisiensi, Louaniensi, & Coloniensi aduersùs Lutherum. Sed Nationalis Concilij determinatio nunquam valuit in Vniuersali Ecclesia, nisi quando acceptata fuit ab illâ, & ab Vniuersali eius Pastore, qui est Romanus Pontifex. Et tum Concilia illa Prouincialia, siue Nationalia Generalium Conciliorum vim habent. Talia fuerunt, Africanum, Toletanum, Arausicanum &c.

Verum hoc tempore Hæretici Nationale Concilium volebant non ad tollendas, sed ad augendas & confirmandas Hæreses. Ad primum ergo dicendum, Christum eo loco

loqui,

loqui tantum, *de congressibus spiritualibus, & priuatis, non de publicis, & vniuersalibus.* Ad secundum patet ex dictis.

ARTICVLVS TERTIVS.

An Concilium sit supra Papam, an è contra?

QVamuis quæstio hæc fusè apud Doctores examinata inueniatur, tamen non prætermittendam putauimus; tum quia in Historiâ non semel hâc de re est sermo; tum etiam, quia ex eius explicatione, quàm plurima obseruanda erunt, quæ ad confutandos falsos Historici sensus admodum valent, & in vniuersum pro destruendo huius totius operis fundamento. Supposito igitur, quod Pontifex, & Concilium separatim sumpti nō sint paris authoritatis, sed quod debeāt subordinari inter se, oppositum enim est impossibile, & nemo asserit: Quæritur, *an Pontifex sit supra Concilium, an verò contra?*

Verùm quæstio hæc potest multipliciter considerari. Primo potest considerari Concilium, *vt est separatum à Papa, & respicit Papam, vt persona priuata est*, quod potest euenire, quando dubitatur, *an Electio Papæ fuerit legitima? vel Papa sit lapsus in Hæresin, & ob id deponendus?* & in tali casu Concilium non potest dici supra Papam, nisi tan-

tum materialiter, vnde quæſtio in hoc non habet locum. Secundo poteſt conſiderari Concilium, *vt eſt ſimul cum Papâ, ſiue abſolutum, & confirmatum ab illo, quoad res Fidei:* & neque in hoc locum habet quæſtio, quamuis Papa, ſicut quilibet Chriſtianus teneatur credere illa Fidei Dogmata, quæ à legitimo Cõcilio Generali confirmato à Romano Pontifice, determinata ſunt, & ad credendum propoſita. Tertio poteſt quæri, *an Concilium Pontificis leges reſtringere, vel irritas facere, & alias condere poſſit?* & circa hoc certum eſt, quod poſſit facere non ſimpliciter, ſed quatenus confirmationem accipit à Pontifice, ſine qua confirmatione Concilij Decreta nihil valent. Sed quæſtio noſtra eſt, *an Concilium poſſit aliquid ſupra Papam verum, & indubitatum, & ſimpliciter ſtatuere, aliquid inuito illo?* vel, *an Papa ità ſit ſupra Concilium, vt ſe habeat ad illud, ſicut Superior ad inferiorem?*

His annotatis dico, *veram & Catholicam ſententiam eſſe, Romanum Pontificem eſſe ſimpliciter ſupra Concilium.* Probatur primo ex Matthæi 18., & Ioannis vlt. in priori enim loco dicit Chriſtus Petro, *tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, in altero idem, Chriſtus dicit Petro, *Paſce oues meas*, & hoc non ſemel, ſed bis & tertio. Si ergo Petrus eſt fundamentum Eccleſiæ ha-

bens

bens potestatem ligandi & soluendi, & est Pastor ouium Christi: cum hæc Petri dignitas, & authoritas in eius Successores transierit, qui sunt Romani Pontifices: oues vero Christi sint omnes Christiani: remanet, quod Romanus Pontifex sit supra Conciliũ, sicut Petrus est supra oues Christi. Rationem hanc vide doctè examinatam apud Caietanum in opusculis, & Bellarminum in controuersijs.

Secundo probatur ex Concilijs, præcipue Ephesino sub Cælestino, & Chalcedonensi sub Leone, in quibus hoc apertissimè declaratur, sicut in eorum actis apparet. Tertio probatur, quia quæstio hæc nunquam antiquitus audita fuit, sed semper in antiquis Concilijs debitum Romano Pontifici obsequium præstitum fuit. Hic autem error, & dubium ortum habuit Anno Domini 1410. Cum enim eo tempore in Cathedrâ Pontificiâ duo essent sedentes, vnus Romæ, & alter in Gallia; & vnusquisque aliquas Christiani orbis Nationes sibi obedientes haberet, institutum est Concilium Pisanum ad tollendum hoc Schisma. Sed, quia in eo Concilio Patres illi imaturè properârunt, Schisma non est sublatum, sed auctum, Tertius enim Pontifex apparuit, illis duobus adhuc permanentibus.

Tandem

Tandem Conſtantienſe Concilium à Ioanne 23. conuocatum eſt, in quo per electionem Martini V. ex Columnenſi familia extinctum eſt Schiſma. Verum, quia in actis Piſani, & Conſtantienſis Conciliorum facta fuerunt Decreta aduersùs iſtos Pontifices, Cenſuris puniendo, & deponendo illos, inualuit apud multos error, quod Concilium ſit ſupra Papã. Sed reuera non recte ratiocinati ſunt, quia etiamſi Concilium illa peragere potuit ad tollendum Schiſma: attamen non ex hoc ſequitur, quod ſimpliciter ſit ſupra Papam, quando Papa eſt indubitatus, & certus.

Quia vt ſupra diximus, quando plures ſunt ſedentes in Cathedrâ Pontificiâ: poteſt Concilium iudicare de illis, tunc enim Concilium non iudicat de Pontifice, ſed de eius electione, & validitate circa eam. Vnde Baſileenſe Concilium, quod poſt Conſtantienſe celebratum fuit, quia auſum eſt Decreta ferre aduersùs Eugenium quartum, verum & indubitatum Pontificem: ex Concilio factum eſt Conciliabulum; atq; hæc pro quæſtione dictâ, ſufficiant.

Ex proximè dictis obſeruandus eſt alius eorum error, qui à Pontifice ad futurum Cõcilium appellare audent: cum potius à Concilio ad Pontificem Flauianus Conſtantinopolita-

politanus Episcopus, antiquitus appellauerit. Hic enim error inualuit post Constantiense Concilium; nam Sessione 22. Concilij illius determinatum est, *vt absoluto illo post quinquennium aliud celebretur, quo etiam absoluto instituatur aliud post septennium, deinde de decimo, in decimum.* Quare in Ecclesiâ ferè semper continuatum Concilium esset habendum. Vnde, cum ex ante actis aduersùs Pontifices in Pisano, & Constantiensi, licet falsò, ortus fuerit error, *quod Concilium sit supra Pontificem*: alius etiam error successit, *de Appellatione à Papa ad Concilium*, occasione oblatâ Concilij vel præsentis, vel inter paucos annos futuri.

Verum Constantiense Concilium legem hanc non instituit ad finem tam iniustum, & impium, sed vt occasione continuatorum Conciliorum Schismata deinceps non oriantur, aut iam orta facile extinguantur; sed inimicus homo super bonum Semen superseminauit Zizania. Verum, cum ex Basileensi paucos post Annos eâ de causâ celebrato, inualuerit inobedientis Concilij error aduersùs Romanum Pontificem, illa Constantiensis Concilij lex omnino euanuit. *Matth. 13. e.*

ARTI-

ARTICVLVS QVARTVS.

An Concilium Generale Vniuersalem Ecclesiam repræsentet?

ADuersus ea, quæ in præcedenti Articulo probata sunt, nonnulla apud Bellarminum inueniuntur argumenta, quæ cum sint leuia, neque nostri instituti, apponenda non duximus.

Solum in examine huius propositæ quæstionis, *an Generale Concilium, Catholicam siue Vniuersalem Ecclesiam repræsentet?* respondebitur difficultati ex prædicto Concilio Constantiensi, quam Historicus non semel insinuat. Narrat enim Historicus in Concilio Tridentino, præcipue sub Paulo III., & Pio IV. nonnullos ex Patribus voluisse, vt in Decretis apponeretur inscriptio significans, quod *Tridentina Synodus repræsentet Vniuersalem Ecclesiam*, quæ inscriptio in Constantiensi, & Basileensi Concilio apposita iam fuerat.

Huic petitioni obstiterunt Legati, ac reliqui omnes Patres, maxime (vt inquit Historicus) dubitantes, ne hoc concesso adderentur alia verba, quæ in ipsa Constantiensi inscriptione non leguntur, Romani Pontificis authoritati aduersantia. Quoniã vero & ipse, Historicus, & alij hanc Constantiensem inscriptio-

ſcriptionem opponunt ad inſinuandum, *quod Concilium ſit ſupra Pontificem*, illius inſcriptionis ſenſum, & vim neceſſe eſt explicare ad refellendam aduerſariorum calumniam. Conſtantienſis inſcriptio Seſſione quarta hæc fuit: *SacroSancta Conſtantienſis Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, Generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militantẽ repræſentans, poteſtatem à Christo immediatè habens: cui quilibet cuiuſcunque ſtatus, vel dignitatis, etiam Papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad Fidem, & extinctionem Schiſmatis, & Reformationem.*

Ex his ita argumentantur aduerſarij: aut hoc Concilium fuit legitimum, aut non; ſi primum, ergo Concilium eſt ſupra Papam; ſi ſecundum, ergo eius acta nulla ſunt; & conſequenter depoſitio Pontificum ad extinctionẽ Schiſmatis, atq; electio Martini V. quod nemo aſſerit. Si verè Conſtantienſis Synodus Catholicam Eccleſiam repræſentauit, & iure talem inſcriptionem appoſuit: cur hoc non debuit facere Tridentina Synodus?

Reſpondeo, *omne Concilium Generale, vt in ſe eſt, Catholicam ſeu Vniuerſalem Eccleſiam repræſentare, ſed ſuo modo.* Nam ſicut Eccleſia Catholica conſtat ex capite, qui eſt Romanus Pontifex, & ex membris, qui ſunt reli-

qui Christi fideles: ita Concilium, vt Catholicam Ecclesiam repræsentet, debet constare ex capite, qui est Romanus Pontifex, & mēbris, qui sunt reliqui Episcopi. Accidit autem, quod quandóque Ecclesia est sine capite, vt sede vacante, vel sine certo, & indubitato capite, vt tēpore Schismatis, quod maxime fuit sub Concilio Constantiensi. Tunc Concilium eo tempore existens potest Catholicam Ecclesiam repræsentare, sed sine capite, vt ipsa Ecclesia tum erat, vnde Constantiense Concilium illo tempore vocatum fuit Acæphalum.

Repræsentauit ergo Constantiense Concilium Ecclesiam Catholicam, sed sine capite; fuit autem pro capite restituendo conuocatum. Quare quoad extinctionem Schismatis potuit ex seipso quæcunque facere Decreta; quod verò ad res Fidei, vel Reformationis, potuit quidem ferre Decreta, quæ tamen vim non haberent, nisi post confirmationem Romani Pontificis: vt de facto apparet ex ipsius Concilij actis, post electionem Martini quinti, qui confirmauit Synodalia Decreta de Fide. Quare ex tali inscriptione Constantiensi non infertur, quod *Concilium simpliciter sit supra Papam*, sed quod Concilium Constantiense eo tempore, quo tali inscriptione vsum est, fuerit tantum supra il-

los

los Pontifices dubios, atque incertos eo tempore. Atque hic poteſt eſſe verus, & Germanus ſenſus talis inſcriptionis ad literam.

Ex dictis infertur, quare Legati, & reliqui Patres in Tridentino Concilio noluerint in Decretis ſimili inſcriptione vti, quod ſcilicet *Concilium Catholicam Eccleſiam repræſentet*. Primo, quia hæc inſcriptio ſatis recens erat, & tantum ſeculo elapſo in vſu poſita. Secundo, quia Conſtantienſis Synodus tum primum hac inſcriptione vſa eſt, quando cepit iudicare aduersùs Ioannem 23. Pontificem, & non ante Seſſionem quartam. Vt autem oſtenderet, quo iure hoc faceret, cauſam appoſuit: *eo, quod Catholicam Eccleſiam repræſentaret*. Hoc vero neceſſe non fuit in Tridentino.

Hinc patet, quod tum Conſtantienſe, tum Baſileenſe Concilium talem inſcriptionem appoſuerunt: Conſtantienſe quidem legitimè & iuſtè, de incertis & dubijs Pontificibus iudicare incipiens: Baſileenſe vero audens ſe extollere ſupra verum, & indubitatum Pontificem, vnde ex Concilio in Conciliabulum abijt. Tridentinum vero Concilium, quia inſtitutum fuit aduersùs Lutherum, & alios illius temporis Hæreticos, quorum ſumma intentio, & conatus ſemper fuit, vt Romani Pontificis authoritatem infrin-

gerent: statuit, reiecta Constantiensi inscriptione, quæ nullius vsus eo tempore esse poterat, apponere singulis Sessionibus Apostolicæ Sedis authoritatẽ, vt supra diximus.

Adde, quod sicut Constantiensis inscriptio vera, & legitima fuit, vt patet ex supra dictis, quia tunc Ecclesia erat sine vero ac legitimo capite, ad quod statuendum Constantiensis Synodus instituta fuerat: ita inscriptio Basileensis fuit falsa, & illegitima, quia tunc Ecclesia erat sub vero, & indubitato capite, vnde nec Concilium Tridentinum poterat hâc inscriptione vti, cum vere esset sub certo, & indubitato Pontifice. Quapropter & in ipsâ Historiâ narratur, Legatos scripsisse ad Pontificem, *Si Patres voluissent, vt in Decretis poneretur inscriptio*, quod *Concilium illud Ecclesiam Catholicam repræsentet*: apponendum etiam fuisse: *repræsentare illam cum suo capite Romano Pontifice.* Quo modo talis inscriptio poterat esse legitima, & vera, non tamen necessaria, vt patet ex supra dictis.

ARTICVLVS QVINTVS.

De Modo Procedendi in Concilio.

Aggressurus Historicus narrationem Synodalium actionum in Ciuitate Tridentinâ, vt vndequaque Romani Pontificis, & Triden-

Tridentini Concilij imminuat authoritatem, incipiens ab Apostolorum temporibus congregat ea, quæ in celebrandis Concilijs ab hoc Tridentino videntur longe diuersa. Hæc autem sint vera, vel falsa, ità tamen ab illo tractantur, vt etiam si bona sint, semper tamen tendant in malum. Nos breuiter omnia obseruabimus, vera distinguemus à falsis, atque illius arma contra suum conuertemus Auctorem; cuius dicta colligemus in Capita, atque singulis propriam adhibebimus Censuram.

Primo dubitat Historicus, *an Concilium Hierosolymitanum, quod in Apostolorum actis habetur, verum Concilium fuerit?* & rationem dubitandi adiungit: *Quia Epistola decretalis illa, quæ pro rerum determinatione ad fratres missa fuisse narratur, scripta tantum fuit ab Apostolis & Senioribus, & fratribus, qui eo tempore Hierosolymis erant.* Asserit tamen, *illud verum fuisse Concilium, quia accesserunt ad illud etiam Paulus & Barnabas, quorum exemplum secuti sunt Episcopi ad Concilium accedentes: non vt singuli singularum Ecclesiarum Rectores sunt, sed vt in vna Ecclesia sunt: quæ Ecclesia vna est, & Episcopatus vnus iuxta Cypriani sententiam.* *In actis Apostolorum cap. 15.*

Secundo addit, *quod adhuc vigente charitate, Concilia fiebant pro aliquibus determinandis,*

dis, quibus nemo alius præsidebat præter Christum; deinde admixto cum charitate humano affectu, Senior inter Episcopos, nullo habito alio respectu præsidebat ad Patrum actiones dirigendas. Tertio adiungit, *quod Romanis Principibus ad Fidem conuersis, cum etiam de rebus Ecclesiasticis dilatatâ iam Ecclesiâ, quæstiones successerunt, atque aucta Ecclesiasticorum ambitione, ad ipsos Principes, eorúmque Præfectos totum negotium Conciliorum transiuit: illis præsentibus, ac Præsidentibus, tam Generalia, quàm alia minora Concilia siue Colloquia celebrari consuetum fuerit.*

Apponit exempla *Colloquij inter Catholicos, & Donatistas, Ephesini, Cõstantinopolitani, Chalcedonensis Conciliorũ, quibus Principes, vel eorũ Præfectos præsedisse* asserit, *& penès illos fuisse ius, omnia in Cõcilio regendi, iubẽdi: vt hic loquatur, ille sileat, siue vt hac de re agatur, de alia vero non, & quo ordine. Ius præterea illos habuisse, lites & discordias componendi in Concilio natas. Hoc idem fecisse Constantinum & Theodosium Imperatores, suos Legatos mittendo ad Nicænum, & Constantinopolitanum, vt videre est apud Scriptores Ecclesiasticos.* Dicit præterea, *quod per eadem tempora fuerunt Concilia celebrata per Episcopos ex se ipsis congregatos, digniore regente actiones.*

Quarto insinuat, *mutationem, & modum*

proce-

procedendi in Concilijs antiquis diuersum à recentioribus, quæ diuersitas præsertim apparet in Tridentino. Etenim antiquitus sedentes Patres ad proposita respondebant, Tabellione annotante responsa: & ista dicebantur acta Concilij. Neque Sessiones erant perfunctoriæ tantum, ad euulgandum aliquid, iam antea sufficienter examinatum: vt in recentioribus Concilijs in vsu est, & in Tridentino firmatum; sed antiquitus Sessiones ipsæ erant disputationes, & Colloquia. Nunc Decreta Concilij pro actis habentur, & hæc tantum Typis mandantur. Quinto, *antiquitus dissidia, & contentiones in Concilijs operiebantur charitate: omnia sine æmulatione fiebant, optantibus omnibus potius obedire, quàm leges præscribere.* Sexto, *diuiso Orientali ab Occidentali Imperio, remansit in Concilijs aliquod antiquitatis vestigium, tum in Gallicis & Germanicis sub Carolo Magno, tum etiam in Hispania sub Principibus Gothicis.*

Septimo, *exclusis Principibus à Concilijs, omne in eorum celebratione ius, Romanus Pontifex ad se traxit. Quare Ecclesiastici Principum timore soluti, in particularia commoda abiere; ex quo euenit, vt crescentibus dissidijs inductæ sint in Concilijs Congregationes priuatæ, in quibus agitantur ea, quæ in his Congregationibus determinata, publicè in Sessionibus euulgantur. Quare, vt supra dictum est, ea, quæ nunc in pri-*

natis Congregationibus fiunt, tunc in publicis Sessionibus fiebant, quæ & acta Concilij erant, & hinc inde euulgata, vſque ad hæc tempora transierunt. His vero temporibus acta Concilij abſconduntur, & tantum Decreta apparent.

Octauo, *tandem ſeculo decimo quarto elapſo, quia in Concilijs aliquæ nationes videbantur in determinando ſuperari ab alijs, ob numerum Epiſcoporum: factum eſt, vt in determinationibus vota non per ſingulos Epiſcopos, ſed per Nationes darentur. Hoc primo in vſu poſitum fuit in Conſtantienſi Concilio, deinde in Baſileenſi. Sed hæc Norma, quæ Concilij libertati ſatis fauebat, in Tridentino Concilio ſeruata non fuit, inſtantibus licet non ſemel, multis apud Legatos.*

Hæc ſunt, quæ Hiſtoricus de formâ, & vſu Concilij in quadam ſua digreſſione narrat, magnâ quidem cum temeritate, & fallaciâ. Horum nonnulla ſunt vel falſa, vel etiam impoſſibilia; plurima vera quidem, ſed illis tamen Hiſtoricus falſam affingit interpretationem. Sed ad ſingula eius dicta reſpondeamus. Ad primum dicendum, *Hieroſolymis fuiſſe verum Concilium Generale*; quia fuit ſub Petro Apoſtolo, qui erat tum viſibile caput Eccleſiæ, qui & primam ſententiam pronuntiauit approbantibus reliquis in Concilio: vt fieri ſolet in Concilijs præſente Papâ. Cæte-

rum

rum Historicus, quod asserit, primò dubitari posse, *an illud fuerit verum Concilium? quia Epistola decretalis scripta fuit à solis Apostolis, Senioribus, & alijs Christi discipulis*, atque etiam, *quia ille dicendus potius erat recursus quidam Gentilium ad Apostolos, à quibus Fidem acceperunt*, quoad hoc certum est fuisse recursum, ex recursu autem ortum esse Concilium vt patet ex textu.

Quod verò ad Epistolam spectat, nescio quid aliud requiratur, vt illa dicenda fuerit vera Synodalis Epistola, ac proinde ex verò Concilio. Neque dissimile est, quod addit, *illud fuisse verum Concilium, quia in illo locuti sunt Paulus & Barnabas*, quasi sine illis Concilium esse non potuerit.

In eo vero, quod adiungit *Episcopos, vt Apostolorum successores accedere ad Concilium, non vt singularum Ecclesiarum rectores, sed vt in vnâ Ecclesiâ sunt, iuxta illud Cypriani*, quædam inesse videtur fallacia. Si enim hoc asserit, vt innuat Episcopos ex seipsis, & non vocatos à Romano Pontifice, qui est caput Ecclesiæ, Concilium Generale facere posse, falsum dicit. Præterquam, quod formalitas illa, quæ apponitur, gratis fingitur, & sine fundamento; & contra id, quod infra refert, *Parisiensem Episcopum dixisse, se plusquam quingentos mille, ex suâ Ecclesiâ loquentes, repræsentare.*

Ad ſecundum dico, Hiſtoricum de antiquiſſimis Concilijs temere loqui,& pro arbitratu. Sed, quicquid ſit de his, quæ aſſerit, præcipuè ad labefactandam Romani Pontificis authoritatem : certe ante Nicænum, nullum aliud fuit poſt Apoſtolos Generale Concilium, quod congregare ad Romanum Pontificem ſimpliciter ſpectat. Cæterum ante illud tenuia apparent aliorum Conciliorum veſtigia, de quibus, quæ Hiſtoricus narrat, neque ipſe ſciuit, neque ſcire vnquam potuit.

Ad tertium fallit Hiſtoricus,& repugnantia loqui videtur, *ſi enim iam antea Epiſcopi,* vt ipſe dixerat, *celebrarunt Concilia abſq; interuentu Principum ſecularium* , quo iure hoc ſibi aſſumpſerunt Principes illi, vt Concilio imperarent, cum tamen vota in Concilio ferre non poſſent? Nam, *quod ex Ethnicis facti fuerint Chriſtiani*, hoc non valet, vt ſibi aſſumant Epiſcoporum iura. Quare certum eſt, pijſſimos Principes illos ius in Concilijs præſidendi ſibi non aſſumpſiſſe; ſed tantum vt Catholicæ veritatis defenſores talem iniiſſe curam : non autem,quod ſupra Concilium ius aliquod habere vnquam poſſent. Sed velim ſcire, vnde hauſerit alia indigna, & ridicula? fingit enim *Principes illos, ſiue eorum Præfectos tanquam Ludi Magiſtros iubentes,* vt

hic loquatur, ille sileat, hoc proponatur, hoc relinquatur & similia. Miror, quod Historicus tantopere pro Concilij libertate pugnet, cum tamen hæc illi tam repugnantia referat, & approbet.

Ad quartum dico, *si aliqua est ab antiquis in recentioribus Concilijs præsertim in Tridentino, quoad modum procedendi diuersitas, hæc non est essentialis, sed accidentalis tantum.* Et quidem Tridentinum in essentialibus cum antiquissimis omnino conuenit; in illis enim hæc duo erant, scilicet consultationes, & determinationes, seu disputationes, & Decreta. Hæc duo etiam in Tridentino fuere; sed si consultationes seu disputationes, & determinationes, seu Decreta, antiquitus vel simul, vel separatim fiebant, parum refert ad Concilij essentiam: siue etiam hæc, vel in Congregationibus, vel in Sessionibus, vel in alio loco, & tempore fierent, hoc solum esset quæstio de nomine.

Sed vellet fortasse Historicus, vt sicut antiquorum Conciliorum consultationes, quæ acta vocantur, simul & Decreta circumferuntur; ita etiam hoc fieret de Tridentino, de quo tamen tantum Decreta Typis data leguntur. Respondeo, antiquorum Conciliorum tantum Decreta, etiam in aliquibus libris separatim ab actis circumferri, sicut

nunc eſt in Tridentino, hæc enim tantum ſpectant ad Concilij eſſentiam. Et de Nicæno quidem nihil inuenitur, præter Decreta. Aliorum vero Conciliorum acta ideo habentur, & Typis data leguntur, quia collecta fuerunt à viris doctis & pijs, antiquitatis & Religionis ſtudio. Vnde pro variâ colligentium induſtria, vel magis, vel minus vberiora habentur, pro impreſſionum, & exemplorum diuerſitate, quod facile ex eorum collatione eſt cognoſcere; de recentioribus autem Concilijs, præſertim Tridentino non ita fuit. Cum enim acta eorum nihil ad antiquitatis cognitionem facerent, imo & Hæreticorum calumnijs anſam præberent, illa in medium afferre, & Typis dare neceſſe non fuit.

Ad ſecundum, concedatur Hiſtorico, quod in primitiua Eccleſia diſcordiæ & lites charitate operiebantur, negandum tamen non eſt diſcordias & lites in Concilijs, Tridentino maximè, ex Hęreticorum fraude eueniſſe. Ad ſextum, patet ex dictis ad tertiũ & quartum; quamuis hoc loco in multis Hiſtorico indulgeatur. Ad ſeptimum, etiam ex his ſimiliter patet. Sed vellem ſcire, quo tempore Eccleſiaſtici in celebrandis Concilijs fuerint à Principum ſecularium dominatione ſoluti? Verum clare apparet, eum, ſicuti mẽtitur, ita pro libidine loqui. Ad

Ad octauum dico, in Constantiensi Concilio prudenter factum esse, vt determinationes siue suffragia ferrentur per nationes, cũ enim Concilium illud institutum fuerit ad tollendum Schisma de pluribus sedentibus in Apostolicâ Sede: cúmque quilibet ex illis tribus Pontificibus, eo tempore distinctas Nationes sub obedientia haberet: necesse fuit, vt sicut per Nationes Schisma sustentabatur, ita per Nationes extingueretur. De Basileensi nihil refert: in eo enim parum boni actum est, & nulla est eius in Ecclesiâ authoritas; quare in Tridentino non bene actum fuisset, si per Nationes lata fuissent suffragia. Tridentinum enim Concilium institutum fuit, non ad tollendum Schisma, sed ad damnandas Hæreses. Est etiam obseruare, quod in Concilio illo Constantiensi pro noui Pontificis electione, ad Cardinales eligentes, additi sunt aliqui alij ex Patribus per Nationes, vt in tali electione omnibus Nationibus satis fieret. Quod exemplum, sicut nunc non valet in Pontificis electione, ita nec valere potest in alijs Concilijs, quoad vota ferenda per Nationes.

SECTIO

gerent: ſtatuit, reiecta Conſtantienſi inſcriptione, quæ nullius vſus eo tempore eſſe poterat, apponere ſingulis Seſſionibus Apoſtolicæ Sedis authoritatē, vt ſupra diximus.

Adde, quod ſicut Conſtantienſis inſcriptio vera, & legitima fuit, vt patet ex ſupra dictis, quia tunc Eccleſia erat ſine vero ac legitimo capite, ad quod ſtatuendum Conſtantienſis Synodus inſtituta fuerat: ita inſcriptio Baſileenſis fuit falſa, & illegitima, quia tunc Eccleſia erat ſub vero, & indubitato capite, vnde nec Concilium Tridentinum poterat hâc inſcriptione vti, cum vere eſſet ſub certo, & indubitato Pontifice. Quapropter & in ipsâ Hiſtoriâ narratur, Legatos ſcripſiſſe ad Pontificem, *Si Patres voluiſſent, vt in Decretis poneretur inſcriptio, quod Concilium illud Eccleſiam Catholicam repræſentet:* apponendum etiam fuiſſe: *repræſentare illam cum ſuo capite Romano Pontifice.* Quo modo talis inſcriptio poterat eſſe legitima, & vera, non tamen neceſſaria, vt patet ex ſupra dictis.

ARTICVLVS QVINTVS.

De Modo Procedendi in Concilio.

AGgreſſurus Hiſtoricus narrationem Synodalium actionum in Ciuitate Tridentinâ, vt vndequaque Romani Pontificis, &

Triden-

Tridentini Concilij imminuat authoritatem, incipiens ab Apostolorum temporibus congregat ea, quæ in celebrandis Concilijs ab hoc Tridentino videntur longe diuersa. Hæc autem sint vera, vel falsa, ità tamen ab illo tractantur, vt etiam si bona sint, semper tamen tendant in malum. Nos breuiter omnia obseruabimus, vera distinguemus à falsis, atque illius arma contra suum conuertemus Auctorem; cuius dicta colligemus in Capita, atque singulis propriam adhibebimus Censuram.

Primo dubitat Historicus, *an Concilium Hierosolymitanum, quod in Apostolorum actis habetur, verum Concilium fuerit?* & rationem dubitandi adiungit: *Quia Epistola decretalis illa, quæ pro rerum determinatione ad fratres missa fuisse narratur, scripta tantum fuit ab Apostolis & Senioribus, & fratribus, qui eo tempore Hierosolymis erant.* Asserit tamen, *illud verum fuisse Concilium, quia accesserunt ad illud etiam Paulus & Barnabas, quorum exemplum secuti sunt Episcopi ad Concilium accedentes: non vt singuli singularum Ecclesiarum Rectores sunt, sed vt in vna Ecclesia sunt: quæ Ecclesia vna est, & Episcopatus vnus iuxta Cypriani sententiam.* *In actis Apostolorum cap. 15.*

Secundo addit, *quod adhuc vigente charitate, Concilia fiebant pro aliquibus determinan-*

 dis,

dis, quibus nemo alius præsidebat præter Christum; deinde admixto cum charitate humano affectu, Senior inter Episcopos, nullo habito alio respectu præsidebat ad Patrum actiones dirigendas. Tertio adiungit, *quod Romanis Principibus ad Fidem conuersis, cum etiam de rebus Ecclesiasticis dilatatâ iam Ecclesiâ, quæstiones successerunt, atque aucta Ecclesiasticorum ambitione, ad ipsos Principes, eorúmque Præfectos totum negotium Conciliorum transiuit: illis præsentibus, ac Præsidentibus, tam Generalia, quàm alia minora Concilia siue Colloquia celebrari consuetum fuerit.*

Apponit exempla *Colloquij inter Catholicos, & Donatistas, Ephesini, Cōstantinopolitani, Chalcedonensis Conciliorū, quibus Principes, vel eorū Præfectos præsedisse* afferit, *& penès illos fuisse ius, omnia in Cōcilio regendi, iubēdi: vt hic loquatur, ille sileat, siue vt hac de re agatur, de alia vero non, & quo ordine. Ius præterea illos habuisse, lites & discordias componendi in Concilio natas. Hoc idem fecisse Constantinum & Theodosium Imperatores, suos Legatos mittendo ad Nicænum, & Constantinopolitanum, vt videre est apud Scriptores Ecclesiasticos.* Dicit præterea, *quod per eadem tempora fuerunt Concilia celebrata per Episcopos ex se ipsis congregatos, digniore regente actiones.*

Quarto insinuat, *mutationem, & modum*

prose-

procedendi in Concilijs antiquis diuersum à recentioribus, quæ diuersitas præsertim apparet in Tridentino. Etenim antiquitus sedentes Patres ad proposita respondebant, Tabellione annotante responsa: & ista dicebantur acta Concilij. Neque Sessiones erant perfunctoriæ tantum, ad euulgandum aliquid, iam antea sufficienter examinatum: vt in recentioribus Concilijs in vsu est, & in Tridentino firmatum; sed antiquitus Sessiones ipsæ erant disputationes, & Colloquia. Nunc Decreta Concilij pro actis habentur, & hæc tantum Typis mandantur. Quinto, *antiquitus diffidia, & contentiones in Concilijs operiebantur charitate: omnia sine æmulatione fiebant, optantibus omnibus potius obedire, quàm leges præscribere.* Sexto, *diuiso Orientali ab Occidentali Imperio, remansit in Concilijs aliquod antiquitatis vestigium, tum in Gallicis & Germanicis sub Carolo Magno, tum etiam in Hispania sub Principibus Gothicis.*

Septimo, *exclusis Principibus à Concilijs, omne in eorum celebratione ius, Romanus Pontifex ad se traxit. Quare Ecclesiastici Principum timore soluti, in particularia commoda abiere; ex quo euenit, vt crescentibus diffidijs inductæ sint in Concilijs Congregationes priuatæ, in quibus agitantur ea, quæ in his Congregationibus determinata, publice in Sessionibus euulgantur. Quare, vt supra dictum est, ea, quæ nunc in pri-*

natis Congregationibus fiunt, tunc in publicis Sessionibus fiebant, quæ & acta Concilij erant, & hinc inde euulgata, usque ad hæc tempora transierunt. His vero temporibus acta Concilij absconduntur, & tantum Decreta apparent.

Octauo, *tandem sæculo decimo quarto elapso, quia in Concilijs aliquæ nationes videbantur in determinando superari ab alijs, ob numerum Episcoporum: factum est, vt in determinationibus vota non per singulos Episcopos, sed per Nationes darentur. Hoc primo in vsu positum fuit in Constantiensi Concilio, deinde in Basileensi. Sed hæc Norma, quæ Concilij libertati satis fauebat, in Tridentino Concilio seruata non fuit, instantibus licet non semel, multis apud Legatos.*

Hæc sunt, quæ Historicus de formâ, & vsu Concilij in quadam sua digressione narrat, magnâ quidem cum temeritate, & fallaciâ. Horum nonnulla sunt vel falsa, vel etiam impossibilia; plurima vera quidem, sed illis tamen Historicus falsam affingit interpretationem. Sed ad singula eius dicta respondeamus. Ad primum dicendum, *Hierosolymis fuisse verum Concilium Generale*; quia fuit sub Petro Apostolo, qui erat tum visibile caput Ecclesiæ, qui & primam sententiam pronuntiauit approbantibus reliquis in Concilio: vt fieri solet in Concilijs præsente Papâ. Cæte-

-rum

rum Historicus, quod asserit, primò dubitari posse, *an illud fuerit verum Concilium? quia Epistola decretalis scripta fuit à solis Apostolis, Senioribus, & alijs Christi discipulis*, atque etiam, *quia ille dicendus potius erat recursus quidam Gentilium ad Apostolos, à quibus Fidem acceperunt*, quoad hoc certum est fuisse recursum, ex recursu autem ortum esse Concilium. vt patet ex textu.

Quod verò ad Epistolam spectat, nescio quid aliud requiratur, vt illa dicenda fuerit vera Synodalis Epistola, ac proinde ex vero Concilio. Neque dissimile est, quod addit, *illud fuisse verum Concilium, quia in illo locuti sunt Paulus & Barnabas*, quasi sine illis Concilium esse non potuerit.

In eo vero, quod adiungit *Episcopos, vt Apostolorum successores accedere ad Concilium, non vt singularum Ecclesiarum rectores, sed vt in vnâ Ecclesiâ sunt, iuxta illud Cypriani*, quædam inesse videtur fallacia. Si enim hoc asserit, vt innuat Episcopos ex seipsis, & non vocatos à Romano Pontifice, qui est caput Ecclesiæ, Concilium Generale facere posse, falsum dicit. Præterquam, quod formalitas illa, quæ apponitur, gratis fingitur, & sine fundamento; & contra id, quod infra refert, *Parisiensem Episcopum dixisse, se plusquam quingentos mille, ex suâ Ecclesiâ loquentes, repræsentare.*

Ad secundum dico, Historicum de antiquissimis Concilijs temere loqui,& pro arbitratu. Sed, quicquid sit de his, quæ asserit, præcipuè ad labefactandam Romani Pontificis authoritatem: certe ante Nicænum, nullum aliud fuit post Apostolos Generale Concilium, quod congregare ad Romanum Pontificem simpliciter spectat. Cæterum ante illud tenuia apparent aliorum Conciliorum vestigia, de quibus, quæ Historicus narrat, neque ipse sciuit, neque scire vnquam potuit.

Ad tertium fallit Historicus,& repugnantia loqui videtur, *si enim iam antea Episcopi*, vt ipse dixerat, *celebrarunt Concilia absq; interuentu Principum secularium*, quo iure hoc sibi assumpserunt Principes illi, vt Concilio imperarent, cum tamen vota in Concilio ferre non possent? Nam, *quod ex Ethnicis facti fuerint Christiani*, hoc non valet, vt sibi assumant Episcoporum iura. Quare certum est, pijssimos Principes illos ius in Concilijs præsidendi sibi non assumpsisse; sed tantum vt Catholicæ veritatis defensores talem iniisse curam: non autem, quod supra Concilium ius aliquod habere vnquam possent. Sed velim scire, vnde hauserit alia indigna, & ridicula? fingit enim *Principes illos, siue eorum Præfectos tanquam Ludi Magistros iubentes, vt*

hic loquatur, ille sileat, hoc proponatur, hoc relinquatur & similia. Miror, quod Historicus tantopere pro Concilij libertate pugnet, cum tamen hæc illi tam repugnantia referat, & approbet.

Ad quartum dico, *si aliqua est ab antiquis in recentioribus Concilijs præsertim in Tridentino, quoad modum procedendi diuersitas, hæc non est essentialis, sed accidentalis tantum.* Et quidem Tridentinum in essentialibus cum antiquissimis omnino conuenit; in illis enim hæc duo erant, scilicet consultationes, & determinationes, seu disputationes, & Decreta. Hæc duo etiam in Tridentino fuere; sed si consultationes seu disputationes, & determinationes, seu Decreta, antiquitus vel simul, vel separatim fiebant, parum refert ad Concilij essentiam; siue etiam hæc, vel in Congregationibus, vel in Sessionibus, vel in alio loco, & tempore fierent, hoc solum esset quæstio de nomine.

Sed vellet fortasse Historicus, vt sicut antiquorum Conciliorum consultationes, quæ acta vocantur, simul & Decreta circumferuntur; ita etiam hoc fieret de Tridentino, de quo tamen tantum Decreta Typis data leguntur. Respondeo, antiquorum Conciliorum tantum Decreta, etiam in aliquibus libris separatim ab actis circumferri, sicut

nunc eſt in Tridentino, hæc enim tantum ſpectant ad Concilij eſſentiam. Et de Nicæno quidem nihil inuenitur, præter Decreta. Aliorum vero Conciliorum acta ideo habentur, & Typis data leguntur, quia collecta fuerunt à viris doctis & pijs, antiquitatis & Religionis ſtudio. Vnde pro variâ colligentium induſtria, vel magis, vel minus vberiora habentur, pro impreſſionum, & exemplorum diuerſitate, quod facile ex eorum collatione eſt cognoſcere; de recentioribus autem Concilijs, præſertim Tridentino non ita fuit. Cum enim acta eorum nihil ad antiquitatis cognitionem facerent, imo & Hæreticorum calumnijs anſam præberent, illa in medium afferre, & Typis dare neceſſe non fuit.

Ad ſecundum, concedatur Hiſtorico, quod in primitiua Eccleſia diſcordiæ & lites charitate operiebantur, negandum tamen non eſt diſcordias & lites in Concilijs, Tridentino maximè, ex Hęreticorum fraude eueniſſe. Ad ſextum, patet ex dictis ad tertiũ & quartum; quamuis hoc loco in multis Hiſtorico indulgeatur. Ad ſeptimum, etiam ex his ſimiliter patet. Sed vellem ſcire, quo tempore Eccleſiaſtici in celebrandis Concilijs fuerint à Principum ſecularium dominatione ſoluti? Verum clare apparet, eum, ſicuti mẽtitur, ita pro libidine loqui.

Ad

Ad octauum dico, in Constantiensi Concilio prudenter factum esse, vt determinationes siue suffragia ferrentur per nationes, cũ enim Concilium illud institutum fuerit ad tollendum Schisma de pluribus sedentibus in Apostolicâ Sede: cúmque quilibet ex illis tribus Pontificibus, eo tempore distinctas Nationes sub obedientia haberet: necesse fuit, vt sicut per Nationes Schisma sustentabatur, ita per Nationes extingueretur. De Basileensi nihil refert: in eo enim parum boni actum est, & nulla est eius in Ecclesiâ authoritas; quare in Tridentino non bene actum fuisset, si per Nationes lata fuissent suffragia. Tridentinum enim Concilium institutum fuit, non ad tollendum Schisma, sed ad damnandas Hæreses. Est etiam obseruare, quod in Concilio illo Constantiensi pro noui Pontificis electione, ad Cardinales eligentes, additi sunt aliqui alij ex Patribus per Nationes, vt in tali electione omnibus Nationibus satis fieret. Quod exemplum, sicut nunc non valet in Pontificis electione, ita nec valere potest in alijs Concilijs, quoad vota ferenda per Nationes.

SECTIO QVARTA.

De Tridentino Concilio in Particulari.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Concilij Tridentini præſtantiâ, eiúſque libertate.

SAtis magnum, admirabile, ac plane diuinum opus SacroSanctum Generale Tridentinum Concilium fuiſſe cognoſcitur: ſi eius cauſis, ſi rerum & temporum conditionibus, ſi denique difficultatibus inde emergentibus conſideratis, cum alijs antiquioribus Concilijs comparabitur. Etenim antiqua illo octo, quæ apud Orientales fuerunt, inter Hæreticorum turbas, plus commodi habuiſſe certum eſt. Primo, quia Epiſcopi ad Concilium conuenientes illis locis præerant, in quibus vnus ferè Imperator dominabatur, non plures Principes: neque Nationes erant Religione, animis, ſiue in Concilij celebratione diſcordes. Et Principum ſiue ſuorum Oratorum præſentia, fauere quidem Concilio, aduerſari certe non poterant.

Secundo, quia Concilia illa contra vnam, vel alteram Hæreſin fere conuocabantur, nō omnes Sacræ Scripturæ fontes, non omnia Theo-

Theologiæ Arcana aperienda erant: & quod summum atque vnicum Vniuersalis Ecclesiæ commodum erat, non solum nihil in illis Concilijs aduersùs Apostolicæ Sedis authoritatem cogitabatur: verùm etiam eius Mandata atque Decreta à Patribus, tanquam diuina oracula accipiebantur. Reliqua verò, Concilia Generalia in Occidente celebrata, interueniente Romano Pontifice, optimum progressum, atque exitum habuisse mirum non est.

Concilium vero Tridentinum his temporibus celebratum fuit, in quibus Principes multi, & inter se diffidentes erant, Hæresis non vna, sed innumeræ damnandæ fuerunt, absente Romano Pontifice, collatrantibus hinc inde Hæreticorum turbis: & præcipuè Romani Pontificis, & Apostolicæ Sedis authoritatem euertere cupientibus. Attamen tale fuit, & tam efficax diuinæ misericordiæ auxilium & Spiritus Sancti afflatus, & gratia, vt omnibus difficultatibus & impedimentis nihil obstantibus, Apostolicæ Sedis authoritas magis, ac magis firma permanserit; Hæreses fere innumeræ damnatæ, & Ecclesiasticus Ordo, & Christiani mores in meliorem frugem redacti sint.

At huius temporis Hæretici, qui huius SacroSancti Concilij virtutem, ac Gloriam infrin-

infringere, ac amoliri perperam satagunt; inter alia præcipuè, quibus inuehuntur aduersùs illud, de illius libertate contendunt: asserentes, quod cum Patres in Concilio iudices esse debeant, iudicis autem sententiam non cooactã, sed liberã esse necesse sit: consequens est, quod si Patres in Concilio liberi non fuerunt, eorum sententiæ, & Decreta sint inualida, ac nulla. Et quidem Tridentinum Concilium hoc liberum non fuisse, conati sunt probare, & Hæretici simul, atque Historicus iste: sed diuersimodè, quorum Sophismata in hoc volumine continentur.

Hæretici pro Concilij libertate adstruendâ, sed secundum sua placita petebant Primo, *vt Romanus Pontifex in Concilio neque per se, neque per suos Legatos præsideret, imo Concilio se submitteret, & Episcopos, quo ad obedientiam illi debitã absolueret*: & vt ipsi Hæretici, quãuis non Episcopi, sed *Laici, sententiam in Concilio ferrent, tanquam in causa communi*; *præterea vt in interiori Germaniâ Concilium fieret*. Secundo alij ex Hæreticis volebant, *cum lis & discordia sit de Religione inter Pontificem, eiúsque Sectatores, & ipsos Protestantes, cúmq; non deceret, vt quisque propriæ opinionis sit iudex*: volebant inquam, *vt Concilium formaretur hoc modo, vt scilicet ex vna parte esset Pontifex cum suis, & ex alterâ ipsi Protestantes, ambóque*

bóque disputarent: iudices verò essent Cæsar, & alij Principes, qui iuxta Sacras literas sententiam ferrent. Cum ergo neutrum ex his in Tridentino fuerit factum, Concilium certè secundum ipsos Hæreticos libertate caruit.

Historicus verò, quia erubescit hæc ex propriâ sententiâ asserere, proponit tantum ante oculos, *quod in Concilio ad nutum Pontificis omnia fierent; quod Spiritus Sanctus ad Patres in Concilio per Tabellarium mitteretur ex vrbe; quod in Concilio pro vera rerum determinatione impedienda, scurrilitates inter Episcopos interuenirent; quod nihil ageretur, aut proponeretur præter Legatorum mentem, & similia.* Ex quibus non semel ipse asserit, Concilium Tridentinum non fuisse liberum. Hæc sunt, quæ aduersùs Tridentini Concilij libertatem in Historiâ proponuntur. Et quidem, quod Concilium liberum esse debeat, ex se patet. Cum enim Episcopi in Concilio iudices sint, liberam certe voluntatem habere debent in exercendo iudicio. Nam si ex alterius placitis sententiam ferant, iam non iudices, sed præcones habendi erunt.

Sed notandum primo est, quod iudicium hoc est de numero criminalium, in quo Princeps est Pontifex; crimen est Hæresis; Hæretici rei; iudices Episcopi in Concilio. Notandum secundo, quod in determinandis re-

bus de Fide, hæc est differentia inter Pontificem, & Concilium; quia Pontifex extra Concilium potest hoc facere, vt est communis Theologorum sententia, ipse enim est Pastor Ecclesiæ, atque illi in Apostolo Petro *pascere oues Christi veritatis verbo*, commissum est: Concilium vero potest res Fidei determinare, sed eius determinatio nihil valet, nisi à Romano Pontifice confirmetur: etenim dubium non est Concilium sine illo errare posse, sicut certũ est apud omnes. Quare vt per Concilium statuantur res Fidei, Concilium & Pontifex simul iuncti esse debent.

His positis, quod ad Hæreticos spectat: certum est Concilium liberum, quod postulabant Hæretici, non esse verum Concilium, sed exemptionem à Pontificis authoritate: imo & audaciam, & elationem supra Pontificem, quem volebant Concilio subijci: ipsis Concilio leges ponentibus. At, sicut rei ad iudicium vocati hæc à Principe, & Iudicibus postulare nec possunt, nec debent: ità nec ipsi Hæretici à Pontifice & Concilio hanc insuetam, & impiam in Concilio libertatem: non Arius, non Nestorius, non Eutiches in Cōcilijs antiquis talẽ postulauerũt. At huius temporis Hæretici omniũ Hæreticorum pessimi, hanc in Concilio libertatem postulabant; vt sub illis tam falsis, atque impijs

pijs Concilij formis eorum falsitas, atque impietas firmarentur. Et quidem, si hæc Hæreticorum aduersus Pontificem, & Episcopos iudicantes valeret exceptio: etiam quilibet latro, ac parricida posset suspectum vocare Principem, illos insequentem: & leges & iudices. Istos enim necesse est contra illos determinare.

Dicent, *per Leonem Pontificem eorum Dogmata iam damnata fuisse; nihil ergo amplius ad Pontificem spectabat, vt in Concilio de eorum Dogmatibus iudicaret, qui iam in eos sententiam tulerat.* At in concedendo Concilio elucet in eos Pontificis pietas, ac benignitas, qui post eorum damnationem illis reuisionem præbuit per Concilium: in quo & ipsi possent audiri, & quænam damnanda, seu damnata fuerint clarius, & distinctius explicari. Cæterum, si in interiori Germaniâ, & iuxta alia Hæreticorum placita Concilium celebratum fuisset: certe & in Episcopis euanuisset decidendi libertas, & ex Concilio Cõciliabulum euasisset; atque hæc de Hæreticis.

Quo ad Historicum vero, iam patet ex dictis in secundo notando, atque etiam ex ipsâ Historiâ, vbi ad literas Ferdinandi Cæsaris de hoc Pontificem admonentis, respondit Pontifex: *Concilium Tridentinum normam se-*

qui debere aliorum antiquorum Conciliorum, quæ in determinando responsa acceperunt à Romano Pontifice. Nihil ergo contra Concilij libertatem fit, si Patres in Concilio persæpe in determinando Pontificis mentem sequuntur, atque eius exspectant Mandata. Quod *omnia in Concilio fierent sub Legatorum regimine*, hoc quidem præsidere est. At, si Historicus id dicat ab Imperatoribus, & eorum Præfectis in Concilio factum, qui quidem, nunquam vere præsidebant, neque vllam potestatem in Concilio poterant habere: cur negat hoc legitime factum in Tridentino ab Apostolicis Legatis, qui in Concilijs præsidendi omne ius habuerunt, & habent?

De scurrilitatibus illis nihil dubitandum, ex impio Historici animo illud oriri mendacium. Cæterum de libertate Patrum in decernendo etiam inde apparet veritas, in ipsâ Historiâ: quod tum in Congregationibus, tum in Sessionibus ipsis aliquando sententias referuntur tulisse contrarias, atque diuersas, etiam ad verbum *Placet*?

Vide Sect. 2. Art. 1. de Mendacijs.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De Concilij Tridentini Translatione in Ciuitatem Bononiam.

IN calce libri secundi huius Historiæ, agitur

tur de Concilij translatione in Ciuitatem Bononiam. Causa huius translationis fuit (vt apparet in Decretis Concilij Sessione octaua) ob contagij morbum. Sed Historicus aliam causam assignat, referens: *quod Episcopi Hispani Duce Cardinale Paceco, grauissima nonnulla Reformationis Capita satis audacter proposuissent Legatis*, qui hâc de re *consulentes Pontificem, conueniens circa illa Capita acceperunt responsum. At Pontifex perpendens illorum Episcoporum audaciam, & metuens, ne ex his ad maiora transirent, vnde maius fortasse malum denuo surgeret in Ecclesiâ: statuit Concilium transferre Bononiam, quæ est Italiæ Ciuitas sub Ecclesiastica Iurisdictione, in qua Episcopi, quicunque vltra quam decens erat, transire timerent. Missus est igitur occultè Tridentum quidam Aulicus Cardinalis à Monte, primi Legati. Hic, vt in Mandatis habebat, statim Septima Sessione absolutâ, coram Legatis comparuit, & exhibitis suæ Legationis literis, ore tenus dixit: Pontificem velle, vt statim quacunq; consultatione posthabitâ Concilium Bononiam transferendum curent. Causa si nulla sit, aliquam sibi fingant*: Si aliqua subsit, *incunctanter arripiant. Hoc audito Legati, vt Pontifici obtemperarent, quâdam imminentis Contagij occasione sunt vsi, & factâ Medicorum consultatione, qui facile Legatorum votis fauerunt,*

tandem ventum est ad Translationis Decretum, vt supra.

Verum hoc Historici figmentum fuisse, ex 3. Capite cognosci potest. Primo cognoscitur ex ipsamet narratione, etenim si hæc Aulici missio ad Legatos tam occulta fuit, ac proinde neque in actis posita, neque ab aliquo scripta, & in tempore, quo ipse Historicus nec fortasse natus: debuisset ipsius Historiæ Scriptor ostendere, vnde hoc sciuerit, imò Antonius Milledomus, qui fuit Secretarius Veneti Oratoris à Ponte, ad Concilium sub Pio IV., & hanc Historiam scripsit, vt supra diximus, nihil de hâc Aulici missione meminit; sed ingenuè & simpliciter fatetur, Translationem hanc ob contagium determinatam fuisse.

Secundo, quia Translatio hæc facta fuit debito processu inito in ipso Concilio, ex consultatione Medicorum, præcipuè Hieronymi Fracastorij Medici celeberrimi: mortuo vno ex Episcopis, aliísque, quam pluribus contagij metu discedentibus ante Translationis Decretum; & ob idem contagium Veronâ Ciuitate commercium Tridentinis negante, vt in ipsa Historia legitur. Tertio, quia argumenta, quæ pro suo figmento adducit Historicus, leuia sunt, & nullius momenti.

Primo

Primo admiratur Historicus *Translationis velocitatem absque vllâ consultatione cum Romano Pontifice, cùm tamen etiam in minimis Legati Pontificem consulere consueuerint.* Respondetur consultatione opus non fuisse, cum Legati per Bullam hanc facultatem haberēt, & periculum esset in morâ. Secundo admiratur, *quomodo hæc facta fuerint inconsulto Magistratu Bononiensi; non enim potuit, nec debuit tam magna Prælatorum aliorúmque multitudo, tam repente in illam Ciuitatem induci; omnia ergo aliquo tempore antea erant præscita.* Respondetur hoc temere dici. Bononia Ciuitas est satis ampla, ad aduenas accipiendas aptissima, Ecclesiasticæ Iurisdictioni subdita; poterant Legati, cum de Translatione consulerent, commodè de omnibus admonere Cardinalem Legatum, qui Bononiæ præsidet.

Tertio inuehitur Historicus aduersùs Bullam de Translatione, & quamuis negare non possit, illam biennio ante editam: Primo dubium mouet in eo, quod dicitur in Bullâ, *quod duo ex Legatis absente tertio, possent Translationem decernere: quod vere euenit, etenim Translationis tempore absens erat Reginaldus Polus tertius Legatus. Quare aut asserendum est Pontificem Prophetiæ spiritum habuisse, aut Bullam ipso Translationis tempore factam.* Se-

cundo addit Historicus, *per Bullam istam Concilij libertatem violari, dum conceditur duobus Legatis facultas cogendi per censuras Episcopos, ad alio se transferendum, adiungens facultatem istam nimis amplam esse.*

Ad primum respondeo, quicquid sit de Prophetiæ Spiritu, certum est prudentissimè à Pontifice factum: cum enim prorsus nesciretur, an, & quo tempore Translatio hæc facienda foret, voluit Pontifex, vt ex tribus duo saltem Legati, possent hoc facere, tertio absente, vel impedito. Sed nihil mirum, si casus euenit, quem præuidere summa fuit prudentia. Ad secundum dico, per talem potestatem cogendi Episcopos per censuras, Concilij libertatem non violari; etenim per subordinationem ad Pontificem, Concilij libertas non tollitur. Et Pontifex, qui potuit Concilium in aliqua Ciuitate conuocare, potuit & in aliam illud transferre, & concedere circa hoc plenissimam potestatem Legatis.

Cæterum, quod ad libertatem attinet, obseruandum est, Legatos eâ Bullâ vsos non esse ad transferendum Concilium proprio iure: sed ad proponendam Patribus Translationem istam, quæ ex eorum consensu facta est. Vnde hæc Translatio, licet à Legatis simpliciter fieri potuisset virtute talis Bullæ: tamen

men de facto determinata fuit per Conciliũ, in quo Patres libere decreuerunt Translationem. Præterea aduertendum eſt, Patres in Concilio tantum liberos eſſe in votis ferendis, & hæc eſt propria, & ſimplex Concilij libertas. At circa locum Concilij, & ſimilia nihil ad Patres; hoc enim ad Pontificem ſimpliciter ſpectat.

SECTIO QVINTA.

In qua reſpondetur Calumnijs aduersùs Catholicam Veritatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Diluuntur Argumenta aduersùs duas Pontificum Bullas.

HIſtoricus contra Catholicam Fidem lupinis artibus vtens, ea, quæ ex propriâ libidine ſcribit aduersùs Pontificum Bullas, & Concilij Decreta, refert tanquam ex aliorum dictis. Nos hoc loco eius Blaſphemijs in vnum collectis, ſingillatim occurremus. In primo huius Hiſtoriæ libro, mentio fit de Bullâ Leonis Pontificis aduersùs Lutherum, contra quem hæc addit Hiſtoricus.

Primo, *Pontifex in damnandis Lutheri propoſitionibus non eſt vſus verbis Sacræ Scripturæ.* Secundo, *quod ea Bulla conſtat verborum for-*

mulis longis atque confusis. Tertio, *Pontifex, in Bulla asserit Lutheri propositiones alias Hæreticas, alias falsas, alias scandalosas. At debebat distinguere, quæ nam sint Hæreticæ, quænam falsæ.* Quarto, *Pontifex affirmat inter Lutheri assertiones inueniri nonnullos ex Græcorum erroribus, quod non videtur esse verum.* Quinto, *quod harum assertionum damnatio facta fuit à quibusdam Aulicis imperitis, & ad res tanti ponderis non bene aptis.*

Ad primum dico, has esse meras calumnias, & mendacia Hæreticorum, qui Sacræ Scripturæ dictis repugnando, de Sacrâ Scripturâ gloriantur. Pro damnandis Lutheri propositionibus in eâ Bulla disputandum non erat, quare sufficiens fuit illas in suis terminis referre, ac pro damnatis habendas significare. Ad secundum, etiam patet esse calumnias, & quia Grammaticales sunt, omnino spernendas, quod satis ex Bullæ ipsius lectione apparet.

Ad tertium, Pontificem prudenter propositiones Lutheri promiscue fidelibus fugiendas decreuisse, eo quod nonnullæ essent euidenter Hæreticæ, & in alijs Concilijs damnatæ. Aliæ vero diuersimmode trahentes ad Hæresin. Cæterum non pertinet ad virum Catholicum, sed est petulans Hæreticorum præsumptio, imponere leges Pontifici,

vt di-

vt distinguat, & qualificet propositiones illas. Etenim, etiam si aliqua propositio non esset damnata, vt Hæretica, potest tamen Pontifex pro bono Ecclesiæ imponere leges, vt aliqua propositio expellatur à Catholicorum auribus: vel quia fortassis Hæresis est, & suo tempore declaranda, vel ad Hæresin trahere potest, ita Bellarminus de summo Pontifice libro 4. capite 2.

Ad quartum dico, Lutherum Græcorum errores secutum fuisse, cum scripsit contra Romani Pontificis authoritatem, & contra Doctrinam de purgatorio. Ad quintum dico, quod in hoc sibi contradicit Historicus, scripserat enim, quod *Pontifex pro damnandis Lutheri erroribus instituit Congregationem ex Cardinalibus, Episcopis, Theologis, & Canonistis, qui summa diligentia, ac Iuris ordine seruato damnauerunt assertiones illas.* Quare Iudices isti simpliciter Aulici indocti, vt postea Historicus asserit, non fuerunt. Certè in Romanâ Curiâ, qui sunt Aulici, & ad hæc deputantur, longe sapientiores sunt istis, qui Romani Pontificis acta in calumniam vocare audent.

Adsunt & aliæ calumniæ aduersùs Bullam, quam Paulus III. dedit Germanis, aliquas illis gratias, & absolutiones concedendo, vt legitur libro 3. istius Historiæ. Ca-

lumnias vero iſtas breuiter adiungimus, atque illis reſpondebimus. Primo dicitur, *in Bulla Pontificem, & Concilium præſto fore, ne Catholica Fides labatur, quaſi in Pontifice, & paucis Epiſcopis Eccleſia tota conſiſtat.* Secundo dicitur in Bullâ, *quod per abſolutionem, quæ in ipſa continetur, Regibus, & Principibus honor reſtituatur, quod videtur ſuperuacaneum.* Tertio concedebatur Calicis vſus his, *qui crederent Eccleſiam non erráſſe communicando ſub vnâ ſpecie tantum; hoc tamen prohibebatur Laicis; vnde in hoc eſt contradictio.* Quarto Ridiculum videbatur, *quod regularibus concedatur Apoſtatis, vt poſſint viuere extra Religionem, geſtando ſub ſeculari veſte Religionis habitum.*

Ad primum reſpondeo, hæc eſſe Hæreticorum verba, & blaſphemias. Si Eccleſia non conſtat ex Papâ, & Concilio, conſtabit fortaſſe ex Luthero & Caluino? at quod Papa & Concilium Catholicam Eccleſiam repræſentent, iam viſum eſt ſupra. Ad ſecundum dico, peccata Principum, ſicut non communia ſunt ob ſcandalum illatum populis, ita non communi regula indigent; vnde congruum fuit, vt de eorum abſolutione ſpecialis mentio fieret, & illis honor in Eccleſia reſtitueretur, nă per Hæreſin fieri ſolent infames. Ad tertium dico, nullam eſſe contra-

dictio-

dictionem, Calicis enim vſus conceditur Eccleſiaſticis omnibus, & Presbyteris celebrantibus, non autem Laicis. Ad quartum dico, ex hoc colligi Sanctæ Sedis Apoſtolicæ benignitatem: cæterum quantum valeat, & quid iuuet conceſſio hęc in calamitoſis temporibus, homines docti ac pij, optime callent.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Pro Seſſione quinta, de Scripturis Canonicis.

HIſtoricus ad præcipua Concilij Decreta, præſertim, quæ ad Fidem ſpectant, in ſingulari Seſſione opponit quamplurima argumenta, quæ aſſerit *à Germanis inuenta*; ſed graue peccatū eſt, propria crimina alijs, fortaſſe innocentibus tribuere. Igitur aduersùs Seſſionem quartam, in qua definitur *de Scripturis Canonicis*, hæc afferuntur ab Hiſtorico. Primo, *ſeries librorum Canonicorum, in quâ conſiſtit baſis & fundamentum Chriſtianæ Fidei, non debuit determinari à tā paucis Patribus, videlicet à* 48. *Epiſcopis, & quinque Cardinalibus, qui tunc tantum Concilio aderant.* Secundo, *iſti Epiſcopi fuerunt Præſules paruarū Ciuitatum, ſeu oppidorum, Aulici, nec Theologi, ſed Canoniſtæ.* Tertio, *Decretum factum fuit abſente Germanicâ Natione.* Quarto, *circa tra-*

tandem ventum est ad Translationis Decretum, vt supra.

Verum hoc Historici figmentum fuisse, ex 3. Capite cognosci potest. Primo cognoscitur ex ipsamet narratione, etenim si hæc Aulici missio ad Legatos tam occulta fuit, ac proinde neque in actis posita, neque ab aliquo scripta, & in tempore, quo ipse Historicus nec fortasse natus: debuisset ipsius Historiæ Scriptor ostendere, vnde hoc sciuerit, imò Antonius Milledomus, qui fuit Secretarius Veneti Oratoris à Ponte, ad Concilium sub Pio IV., & hanc Historiam scripsit, vt supra diximus, nihil de hâc Aulici missione meminit; sed ingenuè & simpliciter fatetur, Translationem hanc ob contagium determinatam fuisse.

Secundo, quia Translatio hæc facta fuit debito processu inito in ipso Concilio, ex consultatione Medicorum, præcipuè Hieronymi Fracastorij Medici celeberrimi: mortuo vno ex Episcopis, aliísque, quam pluribus contagij metu discedentibus ante Translationis Decretum; & ob idem contagium Veronâ Ciuitate commercium Tridentinis negante, vt in ipsa Historia legitur. Tertio, quia argumenta, quæ pro suo figmento adducit Historicus, leuia sunt, & nullius momenti.

Primo

Primo admiratur Hiſtoricus *Translationis velocitatem abſque vllâ conſultatione cum Romano Pontifice, cùm tamen etiam in minimis Legati Pontificem conſulere conſueuerint.* Reſpondetur conſultatione opus non fuiſſe, cum Legati per Bullam hanc facultatem haberēt, & periculum eſſet in morâ. Secundo admiratur, *quomodo hæc facta fuerint inconſulto Magiſtratu Bononienſi; non enim potuit, nec debuit tam magna Prælatorum aliorúmque multitudo, tam repente in illam Ciuitatem induci; omnia ergo aliquo tempore antea erant præſcita.* Reſpondetur hoc temere dici. Bononia Ciuitas eſt ſatis ampla, ad aduenas accipiendas aptiſſima, Eccleſiaſticæ Iurisdictioni ſubdita; poterant Legati, cùm de Translatione conſulerent, commodè de omnibus admonere Cardinalem Legatum, qui Bononiæ præſidet.

Tertio inuehitur Hiſtoricus aduersùs Bullam de Translatione, & quamuis negare non poſſit, illam biennio ante editam: Primo dubium mouet in eo, quod dicitur in Bullâ, *quod duo ex Legatis abſente tertio, poſſent Translationem decernere: quod vere euenit, etenim Translationis tempore abſens erat Reginaldus Polus tertius Legatus. Quare aut aſſerendum eſt Pontificem Prophetiæ ſpiritum habuiſſe, aut Bullam ipſo Translationis tempore factam.* Se-

men de facto determinata fuit per Conciliũ, in quo Patres libere decreuerunt Translationem. Præterea aduertendum eſt, Patres in Concilio tantum liberos eſſe in votis ferendis, & hæc eſt propria, & ſimplex Concilij libertas. At circa locum Concilij, & ſimilia nihil ad Patres; hoc enim ad Pontificem ſimpliciter ſpectat.

SECTIO QVINTA.

In qua reſpondetur Calumnijs aduersùs Catholicam Veritatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Diluuntur Argumenta aduersùs duas Pontificum Bullas.

Hiſtoricus contra Catholicam Fidem lupinis artibus vtens, ea, quæ ex propriâ libidine ſcribit aduersùs Pontificum Bullas, & Concilij Decreta, refert tanquam ex aliorum dictis. Nos hoc loco eius Blaſphemijs in vnum collectis, ſingillatim occurremus. In primo huius Hiſtoriæ libro, mentio fit de Bullâ Leonis Pontificis aduersùs Lutherum, contra quem hæc addit Hiſtoricus.

Primo, *Pontifex in damnandis Lutheri propoſitionibus non eſt vſus verbis Sacræ Scripturæ.* Secundo, *quod ea Bulla conſtat verborum for-*

mulis longis atque confusis. Tertio, *Pontifex, in Bulla asserit Lutheri propositiones alias Hæreticas, alias falsas, alias scandalosas. At debebat distinguere, quæ nam sint Hæreticæ, quænam falsæ.* Quarto, *Pontifex affirmat inter Lutheri assertiones inueniri nonnullos ex Græcorum erroribus, quod non videtur esse verum.* Quinto, *quod harum assertionum damnatio facta fuit à quibusdam Aulicis imperitis, & ad res tanti ponderis non bene aptis.*

Ad primum dico, has esse meras calumnias, & mendacia Hæreticorum, qui Sacræ Scripturæ dictis repugnando, de Sacrâ Scripturâ gloriantur. Pro damnandis Lutheri propositionibus in ea Bulla disputandum non erat, quare sufficiens fuit illas in suis terminis referre, ac pro damnatis habendas significare. Ad secundum, etiam patet esse calumnias, & quia Grammaticales sunt, omnino spernendas, quod satis ex Bullæ ipsius lectione apparet.

Ad tertium, Pontificem prudenter propositiones Lutheri promiscue fidelibus fugiendas decreuisse eo quod nonnullæ essent euidenter Hæreticæ, & in alijs Concilijs damnatæ. Aliæ vero diuersimmode trahentes ad Hæresin. Cæterum non pertinet ad virum Catholicum, sed est petulans Hæreticorum præsumptio, imponere leges Pontifici, vt di-

vt distinguat, & qualificet propositiones illas. Etenim, etiam si aliqua propositio non esset damnata, vt Hæretica; potest tamen Pontifex pro bono Ecclesiæ imponere leges, vt aliqua propositio expellatur à Catholicorum auribus: vel quia fortassis Hæresis est, & suo tempore declaranda, vel ad Hæresin trahere potest, ita Bellarminus de summo Pontifice libro 4. capite 2.

Ad quartum dico, Lutherum Græcorum errores secutum fuisse, cum scripsit contra Romani Pontificis authoritatem, & contra Doctrinam de purgatorio. Ad quintum dico, quod in hoc sibi contradicit Historicus, scripserat enim, quod *Pontifex pro damnandis Lutheri erroribus instituit Congregationem ex Cardinalibus, Episcopis, Theologis, & Canonistis, qui summa diligentia, ac Iuris ordine seruato damnauerunt assertiones illas.* Quare Iudices isti simpliciter Aulici indocti, vt postea Historicus asserit, non fuerunt. Certè in Romanâ Curiâ, qui sunt Aulici, & ad hæc deputantur, longe sapientiores sunt istis, qui Romani Pontificis acta in calumniam vocare audent.

Adsunt & aliæ calumniæ aduersùs Bullam, quam Paulus III. dedit Germanis, aliquas illis gratias, & absolutiones concedendo, vt legitur libro 3. istius Historiæ. Ca-

lumnias vero iſtas breuiter adiungimus, atque illis reſpondebimus. Primo dicitur, *in Bullà Pontificem, & Concilium præſtò fore, ne Catholica Fides labatur, quaſi in Pontifice, & paucis Epiſcopis Eccleſia tota conſiſtat.* Secundo dicitur in Bullâ, *quod per abſolutionem, quæ in ipſa continetur, Regibus, & Principibus honor reſtituatur, quod videtur ſuperuacaneum.* Tertio concedebatur Calicis vſus his, *qui crederent Eccleſiam non erràſſe communicando ſub vnâ ſpecie tantum; hoc tamen prohibebatur Laicis; vnde in hoc eſt contradictio.* Quarto Ridiculum videbatur, *quod regularibus concedatur Apoſtatis, vt poſſint viuere extra Religionem, geſtando ſub ſeculari veſte Religionis habitum.*

Ad primum reſpondeo, hæc eſſe Hæreticorum verba, & blaſphemias. Si Eccleſia non conſtat ex Papâ, & Concilio, conſtabit fortaſſe ex Luthero & Caluino? at quod Papa & Concilium Catholicam Eccleſiam repræſentent, iam viſum eſt ſupra. Ad ſecundum dico, peccata Principum, ſicut non communia ſunt ob ſcandalum illatum populis, ita non communi regula indigent; vnde congruum fuit, vt de eorum abſolutione ſpecialis mentio fieret, & illis honor in Eccleſia reſtitueretur, nā per Hæreſin fieri ſolent infames. Ad tertium dico, nullam eſſe contradictio-

dictionem, Calicis enim vſus conceditur Eccleſiaſticis omnibus, & Presbyteris celebrantibus, non autem Laicis. Ad quartum dico, ex hoc colligi Sanctæ Sedis Apoſtolicæ benignitatem: cæterum quantum valeat, & quid iuuet conceſſio hęc in calamitoſis temporibus, homines docti ac pij, optime callent.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Pro Seſſione quinta, de Scripturis Canonicis.

HIſtoricus ad præcipua Concilij Decreta, præſertim, quæ ad Fidem ſpectant, in ſingulari Seſſione opponit quamplurima argumenta, quæ aſſerit *à Germanis inuenta*; ſed graue peccatũ eſt, propria crimina alijs, fortaſſe innocentibus tribuere. Igitur aduersùs Seſſionem quartam, in qua definitur *de Scripturis Canonicis*, hæc afferuntur ab Hiſtorico. Primo, *ſeries librorum Canonicorum, in quâ conſiſtit baſis & fundamentum Chriſtianæ Fidei, non debuit determinari à tã paucis Patribus, videlicet à 48. Epiſcopis, & quinque Cardinalibus, qui tunc tantum Concilio aderant.* Secundo, *iſti Epiſcopi fuerunt Præſules paruarũ Ciuitatum, ſeu oppidorum, Aulici, nec Theologi, ſed Canoniſtæ.* Tertio, *Decretum factum fuit abſente Germanicâ Natione.* Quarto, *circa tra-*

ea traditiones debuisset determinari, quænam traditiones sint veræ, quænam falsæ?

Ad primum respondetur, quod pro validitate Decreti sufficit, Concilium fuisse à Romano Pontifice indictum, cum ipse sit Ecclesiæ caput; paruus numerus Prælatorum nihil obstat. Cæterum considerare libet Cõcilium hoc, non celebratum fuisse in abscondito, sed multis antea annis indictum; Hæreticorum artificijs, ac fraude impeditum; Patres per multum tempus, ex omnibus Christiani orbis partibus exspectatos. Neque decet, & conuenit Episcopis aut nolentibus, aut non valentibus adire, impediri Conciliũ.

Ad secundum, dico primo, per hoc argumentum sibi contradicere Historicum; dixerat enim prius, *quod Episcopi non accedant ad Concilium, vt singularum Ecclesiarum Rectores, sed vt sunt in vnâ Ecclesiâ, iuxta illud Cypriani, Episcopatus vnus est.* Dico secundo, Ciuitatum amplitudine non perfici Episcoporum ius, neque Concilij authoritatem secundum se, nec augeri, vel minui, vt supra diximus. Sed mentitur Historicus dicendo, *Patres ipsos non fuisse Theologos*, cum enim per singulas Sessiones conciones in eis habuerint, certe aliqui ex eis Theologi erant. Aderant & inter Patres Abbates, & Ordinum Generales, qui absque dubitatione Theologi e-

gi e-

gi erant. Ad id, quod addit, *fuisse Aulicos*, respondeo, quod fuerunt Aulici, sed Romani Pontificis: cuius Aulici longe sapientiores sunt istis recentioribus Pharisæis dilatantibus Philacteria sua, & magnificantibus fimbrias.

Ad tertium dicendum, vt supra, *Germanica Natio fuit per annos multos exspectata ad Concilium*, neque alicuius Nationis defectus potest impedire Generale Concilium, vide supra, Sect. 3. art. 4. Ad quartum dico in Concilio tantum opus fuisse damnare propositiones Hæreticas eo modo, quo referuntur. Cum ergo Hæretici negent in vniuersum Traditiones, debuit Concilium contra errorem illum determinare: Traditiones esse accipiendas, & retinendas.

ARTICVLVS TERTIVS.

Pro Sessione quinta de peccato originali; & de Reformatione.

CONTRA-Decretum de peccato originali hoc erat Sophisma: *In propositionibus subalternis, quando particularis est falsa, etiam vniuersalis est falsa; pari modo, quando particularis est dubia, etiam vniuersalis est dubia. Si enim dubitatur de hac propositione: aliquis homo est animal, dubitatur etiam de illa: omnis homo est animal. Quando ergo definitur in Concilio, quod*

Adæ peccatum pertransierit in omnes homines, & relinquitur dubium de B. M. V., remanet etiam dubia propositio illa vniuersalis: quod peccatum Adæ pertransierit in omnes homines.

Respondetur, exceptionem ab originali peccato fuisse Priuilegium B. M. Virginis, per quod excepta fuit à lege communi; quãdo ergo Concilium definiuit, quod *peccatum Adæ pertransiuit in omnes homines*, declarauit legem communem; quando vero reliquit dubium circa hoc, quoad B. M. Virginem, huius Priuilegij possibilitatem insinuauit; & hâc ratione duo illa Decreta sibi inuicem non opponuntur.

Contra Reformationis Decreta, quæ primo in Sessione istâ habuerunt initium, voluissent Hæretici, atque Historicus noster cum illis, vt Canonistis indiceretur, *ne quando sermo apud eos esset de Romano Pontifice: vterentur nominibus illis, quæ soli Deo competere de iure debent*. Præterea, vt Theologis præciperetur, *vt in explicandâ Christianâ Doctrinâ, potius Sacrâ Scripturâ vterentur, quam Aristotelis Philosophiâ, qui omnia etiam de Deo vocauit in dubium.* Respondetur Hæreticorum petitionibus assentiẽdum non esse, quod solum sufficit pro nostri operis instituto. Quod ad Canonistas, dicimus Romanum Pontificem Christi filij Dei viui in terris esse Vica-

rium,

rium: cum ergo Dei vices in Ecclesia teneat, etiam epitheta illi conueniunt: quando & de hominibus Deo gratis, *Deos esse*, Scriptura testatur. Quod vero ad Theologos attinet, satis apparet Scriptoris impudentia; Theologi enim, quando Christianam Doctrinam explicant, semper Sacrâ Scripturâ vtuntur, & recto ordine illam interpretantur, Sanctorum Patrum Decretis innixi.

Sed Hæretici Sacras literas passim vel reijciunt, vel corrumpunt, vel Sophistico modo exponunt. Aristotelis Philosophia in rebus Christianæ Fidei explicandis prudenter, ac laudabiliter apud summos & sapientissimos Theologos semper fuit in vsu. Verùm huius temporis Hæretici hâc in re Iulianum Cæsarem á Christiana Religione apostatam imitantur, qui vt Christianam Fidem, quantum in se erat, è medio tolleret, Aristotelis, aliorúmque Philosophorum libros Christianis interdixit.

ARTICVLVS QVARTVS.

Pro Sessione sexta, de Iustificatione & Gratia.

QVæ aduersùs Sessionis sextæ Decreta referuntur, diuisa per hominum classes in hunc modum ab Historico afferuntur. Grammatici dicebant, *in Decretis hisce multas*

tas obscuras loquendi formas inueniri, & signanter in Capite quinto; vbi dicitur: neq; vt homo ipse nihil omnino agat, &c. *poterat enim dici,* vt homo ipse aliquid agat. Historici dicebant, *in Sessione hac Fidei Decreta facta esse, quanta nunquam in omnibus alijs prateritis Concilijs* Politici voluissent, *vt sicut in Sessione hac Synodus monet omnes de obseruantia Dei, & Ecclesiæ Præceptorum, ita moneret, vt Principum præceptis obtemperent: cum tamen in Scholis doceatur, homines non teneri in conscientiâ ad obseruantiam horum Præceptorum, nisi tantum ad euadendas pœnas temporales.*

Theologi dicebant primo, *si homo potest diuinas inspirationes respuere, frustratoria illa essent ad Deum orantis Ecclesiæ verba:* & ad te etiam rebelles compelle propitius voluntates. Secundo, *si homo aliquid ageret assentiendo diuinæ Gratiæ, non esset verum, quod Apostolus dicit, ab homine non proficisci, quod vasa iræ, à vasis misericordiæ separantur.* Tertio dicebant in Capite septimo, esse repugnantiam: *cum dicitur dari vnicuique Iustitiæ mensuram secundum Dei beneplacitum: & propriam vniuscuiusque suscipientis dispositionem.* Quarto mirabantur, *quod hic damnabantur asserentes, fieri non posse, vt homines omnia Dei Præcepta obseruent: cum tamen eadem Synodus supra Sessione quartâ hortetur homines, vt diuina Præce-*

Dom. 1. Pentecost.

Rom. 9.

pta

pta obseruent, quantum quisque potest: quæ conditio impia esset, si homo posset omnia diuina Præcepta obseruare.

Respondeo, quoad Grammaticos, satis ex illo argumento apparere Historici leuitatem, atque nequitiam, qui in re tam graui, tam vilia argumenta proponat. Quis tam ignarus est, qui dubitet multa per negationem, multa per affirmationem melius explicari, quamuis vnus, & idem sit rerum sensus: ita vt persæpe eadem res, vel sub hâc, vel sub illâ loquendi formâ diuersa videatur à semetipsâ? non enim idem explicari videtur, quando dicitur, *ego possum dolere*, & quando dicitur, *ego non possum non dolere*. Aliam enim vim significandi habet primus, & aliam secundus loquendi modus; ita est in casu nostro, vt patet ex verborum collatione.

Ad Historicos dico, ex hoc apparere sub Concilio Tridentino fuisse magnum Hæresum numerum. Si in Concilio Ephesino pro vnâ tantum Nestorij damnanda Hæresi conditi sunt 12. Canones sub Anathemate, quid mirũ, si pro materiâ *de Iustificatione*, *& Gratia*, *& libero arbitrio*, *& Prædestinatione*, circa quam tam multæ & variæ circumferebantur eo tempore Hæreses, pro clariori veritatis explicatione Canones 33. conditi sunt? Ad Politicos dico, Concilium tantum decreuisse con-

ſe contra transgreſſores Præceptorum Eccleſiæ, quia hæc Hæreſis ferebatur eo tempore, dicentium *homines non peccare transgrediendo Pracepta Eccleſiæ.* Nam quoad obedientiam præſtandam Principibus temporalibus, iam hoc decretum fuerat in Concilio Conſtantienſi, contra Bohemos Seſſione vltima. Et quidem omnes Theologi communiter aſſerunt, *homines teneri in conſcientia ad ſeruandas leges Principum temporalium*, niſi quod multi dicunt, *Principes Laicos per pœnas, quas pro legum obſeruatione imponunt, communiter non intendere obligare Subditos in conſcientia.*

Pro Theologis ad primum dico, Eccleſiam petere tale auxilium à Deo, vt emolliat duritiem noſtri cordis tali pacto, vt noſtra voluntas, quæ eſt rebellis Deo, ſuis inſpirationibus aſſentiatur. Quæ quidem voluntas, etiamſi poſſit diſſentire ob libertatem, quam habet: de facto tamen non diſſentiet ob illuſtrationem mentis acceptam à Deo, & veri boni cognitionem. Ad ſecundum dico, quod licet ſit veriſſimum ſecundum Apoſtolum, quod ab homine ſimpliciter non proueniat Iuſtificatio impij, ſignificata per ſeparationem vaſorum miſericordiæ, à vaſis iræ, quia hoc prouenit à Deo, à quo deſcẽdit omnis gratia ad hanc operationẽ: hinc tamẽ non

non ſequitur, quod homo nihil omnino agat pro ſuâ Iuſtificatione acquirendâ.

Ad tertium dico, Dei beneplacitum, & diſpoſitionem hominis ſemper ſimul inueniri pro accipiendâ Iuſtitiâ. Ipſe enim Deus, qui iuxta ſuum beneplacitum dat iuſtitiam, etiã diſponit homines ad accipiendam illam. Ad quartum dico, Concilium in Seſſione ſextâ loqui de Præceptis diuinis in vniuerſum tam poſitiuis, quam negatiuis, ad quæ obſeruanda homines tenentur ſub peccato mortali. In ſecundâ vero Seſſione, loqui de Præceptis poſitiuis quibuſdã, ſiue bonis operibus, vt ſunt, orationi vacare, ieiunare, Eleemoſynas erogare, &c. quæ quidem obſeruanda ſunt iuxta cuiuſq. poſſibilitatẽ, ſecundum varias circũſtantias. Et hoc apertè apparet ex textu ipſo, in quo Sancta Synodus hortatur Chriſti fideles, vt pro bono Concilij euentu, ad hæc & ſimilia facienda, diuinum implorent auxilium.

ARTICVLVS QVINTVS.

De Diſputationibus inter Ambroſium Catherinum, & Dominicum Soto.

POſtulat locus iſte, adiungere ea, quæ ſcribit Hiſtoricus de contentione inter Ambroſium Catherinum, & Dominicum Soto circa certitudinem gratiæ, & peccatorum re-

missionem. Qua in re Historicus nonnulla vera innumeris falsis permiscet ad concul-candam Tridentini Concili authoritatem, quæ autem narrat, hæc sunt:

Dominicus Soto Ordinis Prædicatorum insignis Theologus, in ipso celebrationis Concilij tempore scripsit librum de Natura & Gratia, qui fuit quasi quædam explicatio Decretorum de Iustificatione, & aliorum, quæ in hâc sextâ Sessione continentur. In opere illo, vbi dicebatur, Sanctam Synodum decreuisse, hominem scire non posse certitudine Fidei, se gratiam diuinam accepisse: *offensum se putauit Ambrosius Catherinus eiusdem Religionis Theologus, & non obstante Concilij Decreto in oppositâ suâ sententiâ permanebat. Quare & ipse ad Patres libellum edidit pro suâ opposita sententia, vt ostenderet, non fuisse intentionem Concilij definire, hominem certum esse non posse, de acceptâ gratiâ: imo & contrarium statuisse, dum Canone 26. damnat eos,* qui asserunt iustos non debere exspectare, & sperare mercedem: *nam si exspectant, & sperant mercedem, vt iusti: necesse est, vt sciant se esse tales.*

Addebat præterea Catherinus, pugnare inter se hæc duo: *homo non est certus de gratiâ, & homo voluntariè accipit gratiam. Scribit deinde Historicus, Patres, atque ipsos Legatos hâc de re pro sedanda contentione interrogatos diuer-*

simode

ſimode reſpondiſſe: quoſdam pro Soto, & quoſdã pro Catherino. Alios vero, quos bonos appellat Hiſtoricus, dixiſſe, ſe Decreto aſſenſum præbuiſſe, eò quia videbant oppoſitas partes in eo concordare. Et hoc modo Hiſtoricus iactabundus carpit Patres, qui quaſi oſcitantes, hæc decreuerint. Refert hoc loco Hiſtoricus, & cõfutat quandam opinionem dicentium, *hæc Spiritus Sancti afflatu eueniſſe: ſicut Caiphas veriſſimam ſententiam tulit, non quidem à ſemetipſo, ſed quia erat Pontifex anni illius*, ſed quanto in Catholicam veritatem liuore, & fraude dicta hæc ſint, ex ſeipſo quiſque poſſit cognoſcere.

At velim ſcire, ex quo loco hæc Patrum reſponſa Hiſtoricus ſumpſerit? non ex alijs certe, quam ex illo Satanici animi fonte, ex quo omnes impoſturæ, ac mendacia oriri ſolent. Et quidem ſatis apertè ſuum mendacium, atque iniquitatem oſtendit, dum narrat, *Apoſtolicos Legatos, atq; alios ſapientiſſimos Patres, tam inaduertenter decreuiſſe, vt poſt Decreta iam edita & euulgata, de eorum ſenſu, ac ſignificatione perplexi, atq; incerti eſſent*: præſertim de re tam graui, & circa quam examinandam longum tempus impenſum. Sed nemo eſt tam ſtultus, & amens, qui legendo SacroSancti Concilij Decreta, ſimpliciter ex ipſorum verborũ ſignificatione, non cogno-

ſcat Sanctam Synodum, non modo aſſeruiſſe capite 10. in calce, *quod nullus ſcire valeat certitudine Fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum*, verum etiam ex iſta Concluſione alias præterea ſtatuiſſe.

Et quidem non vnum eſt Hiſtorici in Catherini causâ mendacium; etenim non ſolû mentitur in Patres, quos tam ſtultos, & incertos fingit in decernendo, & in explicandis Decretis, vt ſupra diximus: verùm etiam mentitur in ipſum Catherinum, quem pro ſuâ ſententiâ, tam inepta argumenta propoſuiſſe commemorat, ipſo quidem Catherino indigna. Cum tamen Bellarminus in Controuerſijs de Iuſtificatione libro 3. capite 3. referat, & ſoluat alia pro hâc re Catherini argumentà, ſed nihil de illis, quæ hic ab Hiſtorico afferuntur: quod certe Bellarminus feciſſet, ſi ea in ſcriptis Catherini inueniſſet; quæ cum non inueniantur, conficta ſunt, procul dubio ab Hiſtorico, ſummo quidem mendaciorum Magiſtro.

Sed ad ſoluenda relata argumenta accedamus. Ad primum ex Canone 26. vbi dicitur, *ſi quis dixerit iuſtos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, exſpectare & ſperare æternam retributionem, Anathema ſit*, dico, quod duo, quæ ex Canone inferuntur pro Catherino, errores, & fallaciæ ſint. Primus

mus error eſt, *iuſtos pro bonis operibus exſpectantes, & ſperantes æternam retributionem, debere etiam credere, & pro certo habere, ſe gratiam Dei eſſe conſecutos*, quaſi dicat, *eos qui dubitant de gratiâ acceptâ, non poſſe exſpectare, & ſperare*; poſſunt enim ſtare ſimul exſpectatio & ſpes, cum dubio de acceptâ gratiâ, vt aperte deducitur ex eodem capite 10. Et certe ridiculum eſt, aſſerere exſpectationem, & ſpem nō poſſe eſſe cum metu in contrariā partem.

Secundus error oritur ex verbo illo, *non debere*; nam damnatio ipſius, non eſt obligatio oppoſiti, atque eius neceſſitas. Sancta enim Synodus damnando eos, qui aſſerunt iuſtos non debere exſpectare, & ſperare retributionem, non præcipit, aut declarat, *ſimpliciter teneri ad exſpectandum, & ſperandum retributionem, maximè certiſſima exſpectatione, & infallibili ſpe*: ſed tantum declarat, *iuſtos exſpectando, & ſperando non errare*: definitio enim facta fuit aduersùs eos, qui dicebant, *bona opera non eſſe facienda intuitu æternæ retributionis, & peccare eos, qui hæc faciunt.* Qua de re Sancta Synodus loquitur capite 11.

Ad ſecundum, in quo dicebatur, *hæc duo ſimul ſtare non poſſe: homo voluntariè accipit gratiam, & homo non eſt certus de gratiâ acceptâ*, dico argumentum hoc indignum eſſe, vt Catherino tribuatur. Etenim gratia Dei non eſt

instar pomi, quod cum homo voluntariè accipit, scit se accepisse: sed gratia Dei est quid immateriale, & supernaturale, quæ nec sensu, nec intellectu in se percipitur. Et licet homo voluntariè appetat gratiam, & ad illam se disponat, vnde consequenter potest dici, quod voluntariè illam recipiat: tamen etiam quando illam habet, nescit se illam habere, quia etiam nescit, an bene se disposuerit ad illam. Non dissimile est, quod experimento patet in homine ægroto, qui voluntariè accipit medicamenta & se disponit ad sanitatem: sed voluntariè illam accipiendo nescit, an verè illam habeat. Idem dicendum de gratiâ, quæ est sanitas animæ.

ARTICVLVS SEXTVS.

Pro Sessione septima, de Sacramento Baptismi.

ADuersùs Decreta Sessionis septimæ, hæc ex obliquo de Sacramento Baptismi inueniuntur Historici argumenta, & calumniæ. Narrat Historicus, *Theologos in consultatione de Ministro Sacramenti Baptismatis dixisse: posse etiam Hæreticos esse Ministros huius Sacramenti, dummodo adsint essentialia, quæ requiruntur: scilicet materia, forma, & intentio Ministri. Assignabant pro hâc determinatione responsum Stephani Papæ Primi, de non rebaptizandis his, qui ab Hæreticis baptizati sunt.* Con-

Contra hanc Theologorum consultationē Historicus suis calumnijs vtitur hoc modo. Primo, *antiquis illis temporibus non erat hæc distinctio, neq; fuit vnquam sermo de materia, de formâ, & de intentione Ministri in Sacramentis. Quare non est, quod circa Baptismũ sit inhærendum authoritati, & responso Stephani Papæ Primi* Secundo, *quia Ecclesia omnes pænitentes Hæreticos sine nouo Baptismo recipiebat: non obstante, quod illi antiqui Hæretici de Christi diuinitate non bene sentiebant: vnde varijs formis, diuersis à nostra communi, in Baptismo vtebantur.* Tertio addit Historicus, *Africanos, & Cappadoces, omnes Hæreticos pænitentes rebaptizasse; Nicænos, & Calcedonenses Patres distinctione vsos; Basilium affirmare, in Romanâ Ecclesiâ aliquos Hæreticos non rebaptizari, quos tamen ipse à se rebaptizatos esse asserebat.*

Verum quam falso hæc, & fallaciter dicta sint, ex eorum solutione apparebit. Ad Primum ergo dicendum, quod quamuis antiquitus in declarandâ Sacramentorum essentiâ non fuerit hic vsus vocum, quibus Theologi postea vsi sunt. Certum est tamen, eandem semper fuisse Sacramentorum substantiam; & idem est dicere: *non rebaptizandos esse eos, qui ab Hæreticis baptizati fuerint, dummodo seruetur materia, forma, & intentio Mi-*

nistri, ac dicere: *non rebaptizandos eos, qui ab Hæreticis baptizati fuerint, dummodo seruentur ea, quæ pertinent ad substantiam veri Baptismatis.* Sed Historicus non verè, nec secundum Historiam loquitur de Stephani Papæ rescripto: Pontifex enim ibi non simpliciter loquitur, *de non rebaptizandis his, qui ab Hæreticis Baptismum acceperunt:* sed de his, *qui in Hæresi baptizati fuerint, vel post Baptismum in Hæresin lapsi.* De quâ re melius in sequenti.

Ad secundum ergo respondeo, quæstioné hanc ortam fuisse tertio seculo post Christũ natum apud Africanos & Orientales, qui asserebant *Hæreticos pænitentes rebaptizandos esse.* Contra quos Stephanus Pontifex scripsit, *nihil innouandum, sed seruandum antiquum Ecclesiæ vsum,* quæ pænitentes Hęreticos *nunquã rebaptizauit:* addens, *se excommunicaturum omnes eos, qui hoc fecerint, vel faciendum dixerint.* Intelligebat enim Pontifex, quod per Hæresin non impeditur receptio Baptismi, neque per eam Baptismi Character amittitur, contra id, quod Africani, & Orientales asserebant. Quare istorum error non erat in his, quæ pertinent ad substantiam Baptismi, neque circa administrantes Baptismum: sed circa malam dispositionem eorum, scilicet Hæresin, vel in recipiendo Baptismo, vel post Baptismum acceptum.

His

His positis, dico falsum esse, quod sibi fingit Historicus, *Ecclesiam promiscuè sine Baptismate recepisse Hæreticos pænitentes : etiam illos, qui malè sentientes de Christi diuinitate, acceperunt Baptismum sub formâ diuersâ, à verâ & Catholicâ.* Illi enim per Baptismum non bene collatum, non dicuntur baptizati, neq; cum verè baptizantur, dicuntur rebaptizari. Vnde & verum est, quod *simpliciter loquendo, Ecclesia sine nouo Baptismo receperit Hæreticos pænitentes iuxta Decretum Stephani Papæ*, non tamen, *quod non baptizauerit eos, qui verè baptizati non fuerunt.* Quæ veritas etiam constat ex his, quæ in tertio argumento Historicus refert.

Ad tertium ergo dicendum, *Africanos, & Cappadoces rebaptizâsse pænitentes Hæreticos*, & in hoc errauisse, vt dictum est; Nicænum vero, & Chalcedonense Concilium distinctione vsa, *non baptizando Hæreticos, qui verè baptizati fuerant : & baptizando eos, qui verè non fuerant baptizati, ex defectu veræ formæ Baptismatis, & Hæreticorum errore.* Quod simpliciter est contra id, quod supra attulerat in præcedenti argumento Historicus, qui mendaciter Theologorum consultationem refert ad Concilij Decreta ; confundit enim per fraudem ipsam Hæresin cum Hæreticis ministrantibus, & facit ex duobus vnum tan-

tum;

tum; cum tamen Tridentinum Concilium hæc duo separatim damnet, primum Canone vndecimo, secundum Canone quarto. Quod refert de Basilio, nihil dicam, iam patet Historicum mendacissimum esse, & pro libidine scribere. Cæterum neque id, quod dicit aliquid valet, illud enim non ad Ius, sed ad factum refertur.

ARTICVLVS SEPTIMVS.

Pro Sessione XIII.

De Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento.

CONtra ea, quæ ad Sanctissimam Eucharistiam pertinent, hæc afferuntur ab Historico. Primo, *videtur esse Contradictio in verbis Decretorum. Prius enim dicitur, existentiam Christi in Eucharistiâ esse ineffabilem, & quæ proprijs verbis explicari non possit; deinde dicitur, Conuersionem istam panis, & vini in Corpus, & Sanguinẽ Christi, propriè vocari posse Transsubstantiationem.* Secundo, *videtur Concilium non rectè asserere, cum dicit: Christum peractâ Consecratione dixisse discipulis: hoc suum esse Corpus, & Sanguinem, quod porrigebat, ex hoc enim sequitur, quod verba illa: hoc est Corpus meum, non sint verba Consecrationis, cum Consecratio iam fuerit peracta.*

Tertio,

Tertio, *Concilium non bene probat Christum in Eucharistiâ esse ante vsum, ex eo, quod antequam discipuli sumerent Eucharistiam Christus dixerat, suum esse Corpus, quod porrigebat; nam porrectio ad vsum pertinere videtur.* Quarto, *Synodus hoc loco vtitur verbis improprijs, nam capite quinto dicit: Sacramentum hoc colendum esse adoratione latriæ, & capite sexto dicit: Filium Dei esse in Sacramento. Ista enim diuersa sunt, esse Sacramentum, & esse in Sacramento; quare saltem prima impropria est locutio.* Quinto, *non rectè Canone tertio dicitur, totum Christum facta separatione reperiri in quâlibet Hostiæ parte, quia etiam adest non factâ separatione.*

Ad primum dico, nullam esse Contradictionem, possunt enim hæc duo simul stare: *modus existendi Christi in Eucharistiâ est ineffabilis*, &, *Cõuersio illa dicitur Transsubstantiatio, &c.* sunt enim duo diuersa. Ad secundum, Sanctam Synodum vsam esse eisdem verbis, quibus vsi sunt Euangelistæ, quæ Historicus malè interpretatur, & refert. Non enim Christus post Consecrationem dixit illa verba: *Hoc est Corpus meum*, sed post benedictionem; benedictio autem non est Consecratio, quæ facta fuit à Christo per verba, quæ porrigendo expressit. Sed Historicus per fraudem confundit hæc duo. Ad tertium dico, quod porrectio non pertinet ad vsum, nisi *Matthæi 26. cap. 26. Marci 14.*

antece-

antecedenter, nam vſus eſt ipſa ſumptio. Cũ ergo id, quod præſens eſt, non efficiatur tale per id, quod erit futurum: & Chriſtus ſumma veritas in præſenti ſimpliciter affirmarit, *ſuum eſſe Corpus id, quod porrigebat*, certè erat ante vſum, qui futurus erat, & poterat eſſe, vel non eſſe; poteſt enim eſſe porrectio ſine ſumptione. Ad quartum nihil dicendum, niſi quod ſit fatuum Pædagogorum Sophiſma; ſed hallucinatur Hiſtoricus dicẽs, *immutatum eſſe in Canone ſexto, quod dictum fuerat in capite quinto*: in hoc enim capite idem explicatur. Cum enim dixiſſet, *Sacramentum hoc colendum latriæ cultu*, ſubdit; *nam illum eundem Deum præſentem in eo adeſſe credimus*, quod certè nihil differt ab eo, quod dicit Canone ſexto. Ad quintum dicendum, ſtultam eſſe conſequentiam. Sancta enim Synodus hoc dixit, vt oſtenderet, *Chriſtum eſſe totum, etiam in minimis partibus Hoſtiæ*.

ARTICVLVS OCTAVVS.

Pro Seſſione XIV.

De Sacramento Pænitentiæ.

ADuerſus Decreta de Pænitentia diuerſimode argumentatur Hiſtoricus. Primò, *non videtur verum, hanc peccatorum Confeſſionem coram Sacerdote faciendam, cum tam accurato,*

cato & diligenti examine. Secundò, *si forma Sacramenti huius est*: absoluo te, *cur etiam non est*, remitto tibi peccata, *cum vtrumque à Christo fuerit institutum?* Tertiò, *si Sacerdos vtramque potestatem habet ligandi, & soluendi: cur quando absoluit*, dicit, absoluo te, *& quando non absoluit*, non dicit, ligo te? Quartò, *dubitatur de eo, vbi dicitur explicandas esse in Confessione circumstantias, quæ peccati speciem mutant; quia hæc in Ecclesiam videntur inducta ex Aristotelis doctrinâ, qui egit de Genere, & Specie.* Quintò, *quod non sint explicanda peccata in specie, facit, quia Christus solum dixit: quorum remiseritis peccata &c. loquendo tantum in vniuersali.* Sextò, *Iudicis est, tantùm declarare, reum esse dignum absolutione: quia absolutio verè pertinet ad Principem. Quare, si Sacerdos est iudex, non verè absoluit, sed tantum debet annunciare peccatori: remissa esse, vel remittenda peccata, contra id, quod dicitur Canone nono.* Septimo, *si peccata explicanda sunt, vt iuxta eorum grauitatem satisfactio imponatur, non censendi sunt absoluti hi, qui à Sacerdote pro grauissimis peccatis leuissimum satisfactionis pondus, siue pœnitentiam accipiunt.*

Ad primum pro responsione sufficiunt ea, quæ à Sanctâ Synodo afferuntur in doctrinâ, & praxi: quæq; à principio Ecclesiæ, vsq; ad hæc tempora, accuratissimè declarat, & o-

ſtendit Bellarminus in controuerſijs de Sacramento pænitentiæ. Ad ſecundum reſpondeo, abſolutionis formam eſſe, *abſoluo te*, tum quia reſpondet verbis Chriſti, tum quia hac formâ vſa eſt ſemper Eccleſia. Non debet dici, *remitto tibi peccata*, quia eſſet contra vſum Eccleſiæ: & prætérea, quia hæc verba latino Idiomate poſſunt accipi in vario ſenſu. Vnde poſſet dubitari de validitate Sacramenti.

Ad tertium dico, quod Sacerdos, quando non abſoluit, non dicit, *ligo te*, ſicut abſoluendo dicit, *abſoluo te*. Primo, quia hæc eſt forma Sacramenti animam ſanctificantis; illa vero non. Secundò, quia Peccator cum non abſoluitur, eo ipſo remánet ligatus. Tertiò, quia poteſtas ligandi refertur ad Claues, per quas Epiſcopi, eorúmq; Delegati habent poteſtatem etiam imponendi Cenſuras. Dicitur autem Sacerdos in Sacramento Pænitentiæ, etiam habere poteſtatem ligandi, quatenus poſt abſolutionem ligat pænitentem, ad aliquod bonum opus pro ſatisfactione peccatorum perficiendum.

Ad quartum dico, hæc nomina *Genus*, & *Species*, non eſſe inuenta ab Ariſtotele, aut ab alio quocunque Philoſopho, cum etiam ſint in vſu apud homines vulgares, & Idiotas. Imo, cum nomina hæc neceſſaria ſint ad hu-

ad humanos conceptus exprimendos, natura ipsa in ore hominum illa posuit. Sunt quidem à Philosophis varia nomina inuenta pro eorum formalitatibus explicandis, sed talia non sunt genus, & species. Hæc enim in Sacris literis inueniuntur, Christus enim in Euangelio dixit, *hoc genus Dæmoniorum*, & per Prophetam dicitur, *plurima species erant piscium*. Sed quidquid sit de hoc, quid obest, quod Sancta Synodus in his explicandis vtatur terminis Philosophicis, qui passim intelliguntur ab hominibus? cum enim certum sit in Confessione explicandum, an fornicatio fuerit simplex, an adulterium? conueniens visum fuit, pro hoc facilius declarando dicere: *narrandas esse in Confessione circumstantias, quæ speciem mutant*. *Plutarchus in Cicerone.* *Matth. 17.* *Ezech. 47.*

Ad quintum dicendum: quod licet Christus pro ligando, & soluendo locutus fuerit de peccatis in vniuersali, tamen quia Sacerdos debet scire, quæ soluat, & quæ non soluat, explicanda sunt peccata in particulari. Vnde Christus concedendo potestatem Sacerdoti *ligandi & soluendi, & remittendi, & non remittendi*, consequenter imposuit, vt peccata declarentur in particulari.

Ad sextum, Sacerdotem esse iudicem, ad quem spectat perpendere hominum iniqui-

tates, & pænitentium actus, & de his ferre iudicium. Vnde absoluendo verè remittuntur pænitenti peccata, quod prouenit ex Christi Domini decreto dicentis: *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Neque est solius Principis absoluere, sed etiam inferiorum iudicum, licet hanc potestatem habeant à Principe.

Ad septimum dico, peccata primo, & per se explicanda, vt Sacerdos sciat quid remittat, vel non remittat: consequenter vero, vt peccator salutare satisfactionis onus accipiat. Sunt & nonnullæ aliæ calumniæ partim positæ in Theologorum consultatione, quæ cum sint, vel ex liuore relata, vel falsa, vel leuia, & incerta, potius contemnenda, quam redarguenda statuimus; cum præsertim ex ipsa Historia pateat, quod his non obstantibus, Patres in Concilio nemine discrepante ad ea definienda processerint.

ARTICVLVS NONVS.

Pro Sessione XXI.

De Communione sub vtraque specie.

PRimo arguitur contra huius Sessionis Decre.

Decretum, in quo relinquitur indeterminatum, *an Calicis vsus sit concedendus Laicis, & alijs non conficientibus?* cum tamen alia fuerint determinata circa Communionem sub vtrâque specie. Arguebatur autem hoc modo: *erat facilius determinare ea, quæ sunt de iure humano, quam ea quæ sunt de iure diuino.* Adde, quod determinato Calicis vsu, non opus erat reliqua determinare. Secundo, contra id, quod dicitur Capite tertio, *Fideles communicantes sub vnâ tantum specie, non fraudari gratiâ necessaria ad salutem, dubitabatur: quia si Leges Ecclesiæ possent priuare homines gratia, licet non necessariâ ad salutem, esset contra Charitatē.* Tertio, *non rectè damnātur dicentes, Ecclesiam non habuisse iustas causas tollendi Laicis Calicis vsum, quia hoc est de iure humano. Quod si autem habuit Ecclesia iustas causas, debuisset in Concilio declarari, quænam fuerint hæ iustæ causæ.* Quarto, *non rectè ponitur credendum, antiquos Patres non putauisse necessariam ante vsum rationis Communionem paruulorum, hoc enim ad factum humanum pertinet: tanto magis, quia vsus illorum Patrum est in contrarium. S. Augustinus nouem locis asserit, Communionem paruulorum esse necessariam, quam parem facit Baptismo; & quod hæc fuerit Romanæ Ecclesiæ doctrina, testatur Innocentius Papa in suâ Epistolâ.*

Ad I. dico, conueniens fuisse priùs determinare ea, quæ ad ius diuinum pertinent, ex quorum declaratione clarius appareret resolutio dubitationis de Calice concedendo. Oppositum factum fuisset non debito ordine, cum incertitudine, & confusione. Impertinens autem est comparatio, *quod facilius fuerit concedere Calicem, quam determinare reliqua, quæ ad Fidem pertinent.* Hæc enim sunt res diuersæ inter se; & aliud est definire res Fidei, & aliud est condere Leges Ecclesiasticas: quæ subinde & ipsæ ob circumstantias, magnam habent difficultatem. Ad II. quod in condendis Legibus præsertim Ecclesiasticis, prius habendus est respectus ad Deum, deinde ad homines. Honor enim Dei etiam ad hominum salutem confert; quare non est contra Charitatem id, quod fit in non necessarijs habito respectu ad honorem Dei, vt in casu nostro.

Ad III. dico, quod licet Lex Ecclesiæ sit Lex humana, tamen Ecclesiæ authoritas est de iure diuino; vnde qui ei contradicit, damnandus est, vt Hæreticus; quod autem determinatæ non fuerunt causæ, cur Ecclesia subtraxerit Laicis Calicis vsum, non est nostrum imponere Leges Concilio. Ad IV. respondetur: hoc pertinere ad ius, non ad factum, quia dicere, *antiquos Patres putanisse*

uisse Communionem esse necessariam ante vsum rationis, est affirmare authoritate Patrum, quod falsum omnino est. Cæterum, quod dicit de authoritate Augustini, est apertum mendacium; & debuisset Historicus non loqui perperam, sed referre loca, atque eius verba. Oppositū enim ex eodem Augustino, asserit S. Thomas 3. p. q. 73. art. 3. referens verba eiusdem ad Bonifacium cōtra Pelagianos, quæ talia sunt: *Nec illud cogitetis, paruulos vitam habere non posse, qui sunt expertes Corporis, & Sanguinis Christi*; & ibidem quæstione 50. articulo 7. refert eundem Augustinum, *asserentem paruulos ante vsum rationis Communicandos non esse.* De Innocentio Papâ certum est Historicum mentiri more solito.

ARTICVLVS DECIMVS.

Refellitur mendacium Historici de duobus Theologis ex Societate Iesu.

POstulat locus iste, vt de quibusdā rebus, quæ in ipsá Sessionis XXI. Celebratione euenisse narrat Historicus, aliquid dicamus: vt eius falsitas cognoscatur, & debitus honor optimis Societatis Iesu Patribus restituatur. Scribit Historicus, *quod cum celebraretur Sessio, & Missa cantaretur, Alphonsus*

Salmeron, & Franciſcus Turrianus Societatis Ieſu Theologi, Legatis ad conſeſſum à tergo ſtantes, hic Madrutium ille Varmienſem Cardinales alloquentes, dixerint ipſis: Primum Caput doctrinæ obſcurum aliquantum eſſe, atque ad dubitationem tollendam, omnino aliquâ declaratione indigere. Addendum enim dicebant: Chriſtum in nouiſſimâ Cœnâ inſtituiſſe ſanctiſſimam Euchariſtiam ſub panis & vini ſpeciebus, tantum pro Apoſtolis, & Sacerdotibus, non autem pro Laicis, & alijs non conficientibus, aſſerentes declarationem hanc vtilem, ac neceſſariam eſſe; illis autem auſcultandum fuiſſe, erant enim Theologi miſſi à Romano Pontifice. Res cum Cardinale Mantuano primo Legato communicata eſt, atque eius iuſſu, eo ipſo tempore ad Patres præſentes diffuſa. Quæ licet nonnullis placuiſſet, communiter tamen diſplicuit omnibus ob temporis importunitatem: cum res tanti ponderis, in inſtanti, & ex improuiſo determinanda proponeretur. Quare reſponſum eſt: hâc de re aliâ in Seſſione agendum, cum de Calicis vſu determinandum fuerit.

Hæc Hiſtoricus, quæ quam mendaciter dicta ſint, ex triplici capite cognoſci poteſt. Quapropter obſeruo primo, actionem ipſam. Scire enim vellem, quando primum Theologi iſti ad Concilium acceſſerint, præcedenti ne die, an in ipſo Seſſionis inſtanti? Si primum,

primum, iam de Concilij Decretis eruditi potuiſſent adire Legatos, & talem declarationem faciendam tum proponere, & nō poſtea repentè, in ipſo euulgationis inſtanti. Si ſecundum, vnde iſti Theologi ſcire potuerunt id, quod continebatur in Decretis ante eorum euulgationem? fortaſſe aliquis diceret, tum primum illos Theologos habuiſſe Decretorum exemplaria; at debuiſſet Hiſtoricus ne falſus videretur, hoc explicare. Sed magna temeritas, & impudentia eſt, quæ doctiſſimis, & Sanctiſſimis illis Patribus tribuitur ab Hiſtorico, quod in momento, & ex improuiſo tanti ponderis declarationem, de his, quæ ad Fidem pertinent, faciendam peterent.

Obſeruo ſecundo, declarationis huius temeritatem, & falſitatem. Primo, quia ſemper Eccleſia intellexit inſtitutionem hanc Sanctiſſimæ Euchariſtiæ pro omnibus fidelibus factam eſſe in Cænâ nouiſſimâ; & limitatio hæc, *quod fuerit tantum pro Apoſtolis, & Sacerdotibus conficientibus*, *nunquam audita eſt*. Secundo, quia S. Paulus ſcribens ad Corinthios, voléntque ante illorum oculos ponere huius Sacramenti inſtitutionem, nullam aliam refert niſi illam, quam Euangeliſtæ factam in Cænâ nouiſſimâ narrant; neque Sancta hæc Synodus Seſſione XIII.

Capite I. ex Euangelistarum, & S. Pauli verbis aliam huius Sacramenti institutionem assignat, quàm pro omnibus Christi fidelibus; vt ex terminis, & rerum serie patet. Quod, si hæc non fuit pro omnibus, sed tantum pro Apostolis, & Sacerdotibus, debuisset assignari aliqua alia institutio pro Laicis, & Clericis non conficientibus.

Obseruo tertio, quod assertio illa nullis nititur fundamentis; quæ enim ratio assignari potest, cur institutio illa fuerit pro Apostolis, & Sacerdotibus tantum, & non pro omnibus: cum communis Ecclesiæ sensus institutionem hanc pro omnibus Christi fidelibus factam semper retinuerit? Obseruo quarto, illam assertionem esse falsam, imò nec ab illis doctissimis Theologis propositam fuisse, quia si talis assertio, seu declaratio fuisset necessaria, (vt proposuisse illos Theologos in Historiâ fertur,) certe in sequenti Sessione, siue aliâ occasione oblatâ, vt promissum fuisse scribitur, hac de re & disputatum, & definitum fuisset: quod certè non euenit, nec quidquam aliud hâc de re, in ipsâ Historiâ scribitur.

Restat igitur, hoc Historici esse figmentum & calumniam aduersùs istos sapientissimos, & modestissimos Religiosos; contra quos in reliquo Historiæ progressu quâcunque

que occasione oblatâ, diuersimode suum euomit virus.

ARTICVLVS VNDECIMVS.

Pro Sessione XXII.
De SacroSancto Sacrificio Missæ.

De Sanctissimo Missæ Sacrificio nihil fere in Historiâ scribitur, tantum sunt nõnulla argumenta pro Misâ vulgari lingua celebranda, quorum sum̃a hæc est. *Lingua latina non bene intelligitur, nisi à doctis, ob cuius obscuritatem impeditur fidelium pietas, quare melius celebraretur linguâ vulgari.* Præterea, *ideo Missa Ecclesiæ initio celebrata fuit lingua Latinâ, quia tum lingua illa erat communis cum vulgari, vnde, cum ea hodie non sit talis, relictâ illâ vtendum est linguâ vulgari.* Respondetur initio Ecclesiæ Missam institutam fuisse in nobilioribus linguis, quæ tum erant in vsu, præcipuè Latinâ, & Græcâ; sed corruentibus illis, & dilatatâ per vniuersam orbem Ecclesiâ, non fuit expediens vti in Misâ alijs nouis linguis. Conseruandæ enim antiquæ pietatis gratiâ, optimum visum fuit relinquere Missam sub illo Idiomate, sub quo primitus instituta fuit.

Inique autem contrà contendunt huius

temporis Nouatores; quia, cum iam à mille annis vulgaris Latinæ linguæ vsus corruerit, nec quidquam de Missæ idiomate in Ecclesiâ fuerit immutatum: ipsi temere destruere volunt, quod per tot secula semper seruauit Ecclesia, à Spiritu Sancto edocta. Et quis ignorat, omnia fere hæresum mala, quæ innumera sunt, originem vel incrementum traxisse, ex Sacris literis in linguam vulgarem translatis? quandoquidem ex hoc quilibet imperitus, omni pietate & scientia destitutús, ad illarum interpretationem præsumit accedere. Cæterum pro tollendis illis impedimentis, quæ apud fideles potest afferre Latinæ linguæ ignoratio, præsto sunt vbique Parochi, & Concionatores, quorum munus est Christi Euangelium, & alias Sacræ Scripturæ partes exponere. Sunt & nonnulla alia aduersùs huius Sessionis Decreta, quæ cum absque vllo fundamento sint, spernenda potiùs, quam confutanda putauimus.

ARTICVLVS DVODECIMVS.

Pro Sessione XXIII.

De Sacramento Ordinis.

Contra huius Sessionis Decreta hæc refert Historicus. Primo *dubitatur circa Sa-*

ca Sacerdotis potestatem, remittendi, & retinendi peccata; etenim, etsi constet, *quid importet remittere, tamen videtur incertum, quid significet retinere*. Secundo, *dubitatur, an Ordines Minores sint gradus ad Maiores?* Primo, *quia antiquitus vnusquisque in suo Ordine persistebat, & suo munere fungebatur*. Secundo, *quia Ambrosius ascendit ad Episcopatum, Hieronymus ad Presbyteratum, Gregorius ad Diaconatum absque istis Ordinum gradibus*.

Tertio, *ridiculum videtur Decretum, quo imponitur Episcopis, vt quantum fieri potest, curent, vt quisque Ordinatus in suo Ordine propria Ministeria exerceat*. Quarto, *aduersùs Decretum, quod ordinandi saltem sciant linguam Latinam, dicebatur, hoc non bene conuenire Concilio Generali, cuius Decreta sunt pro omnibus Ecclesijs*. Quinto, *contra præscriptum, vt Presbyteri debeant esse apti ad erudiendam plebem: dicebatur, hoc esse superfluum, quia non omnes, qui ordinantur, habent voluntatem Curam Animarum suscipiendi*. Sexto, *contra Canonem de Hierarchiâ Ecclesiasticâ dicebatur, hoc fuisse vocabulum in Ecclesiâ nouum, & tantum à Dionysio vsurpatum, de cuius scriptis dubium est*. Septimo, *circa Decretum de Residentiâ Episcoporum, dicebatur, esse satis commune: cum certum sit peccatum esse, sine aliquâ causâ à commisso sibi grege recedere*.

Ad

Ad I. dico, potestatem Sacerdotis circa peccata vnam esse, quæ duplici vocabulo exprimitur, scilicet *remittendi*, *& retinendi*. Quorum primum Sacerdos in se habet positiuè, quo ad secundum sufficit, vt se habeat negatiuè. Ad II. dico, hæc duo stare simul posse, *& quod Ordines Minores sint gradus ad Maiores*, *& quod habeant propria Ministeria*, quæ antiquitus exercebantur à constitutis in tali Ordine. Neque hæc talia sunt, vt nostrâ tempestate sint inaudita. De Ambrosio, quis negare vnquam poterit eum ascendisse ad Episcopatum per Ordinum gradus in Ecclesia consuetos? Breuiarium Romanum certè, & Metaphrastes disertis verbis hoc ità euenisse testantur; de alijs afferat Historicus aliquid in oppositum, aliter redarguetur, vt mendax.

Ad III. dico, Historicum loqui ex liuore: potuit enim id merito iniungi Episcopis, vt secundum temporum, locorum & personarum circumstantias seruetur. Ad IV. dico, Concilium in eo Decreto inspexisse tempus, locum & causam. Ad V. dico, optime hoc à Concilio præcipi, tum quia hoc pertinet ad Presbyteralem dignitatem, tum quia variari solet hominis voluntas & conditio. Ad VI. dico, Historicum

ſtoricum loqui ex liuore, & ignorantiâ; Hierarchia enim antiquiſſimum & conſuetum ſemper fuit nomen in Eccleſiâ. Vnde & Epiſcopi vocari etiam ſolent Hierarchæ. Sed non eſt meum hoc loco, pro Dionyſij Areopagitæ libris longam texere quæſtionem. Illud certum eſt, etiam ſi libri illi non ſint Dionyſij, tamen propter Chriſtiani Authoris antiquitatem, apud fideles authoritatem habere, quod ſufficit hoc loco pro reſponſione. Ad ſeptimum, dico Hiſtoricum ex liuore ridicula etiam argumenta proponere.

ARTICVLVS DECIMVS TERTIVS.

Pro Seſſione XXIV. De Sacramento Matrimonij, & alijs.

ADuersùs Seſſionem 24. hæc referuntur: Primo, contra Canonem ſextum, *in quo dicitur Matrimonium ratum diſſolui poſſe ob alterius coniugis ſolennem Profeſſionem in Religione; quia Matrimonij vinculum diſſolui non poteſt*. Secundo, contra 7. *quia videtur captioſus, cum in obliquo dicat, quod re eſt idem*. Tertio contra 9. *in quo dicitur, quod Deus non denegat gratiam rectè petentibus, nec patitur*

tur nos tentari supra id, quod possumus. Nam ex opposito in Euangelio legitur : non omnibus hoc datum esse; & Paulus dicit, melius est nubere, quam vri. Vnde, si verum quoad hoc dicit Concilium, hortaretur nos Paulus ad petendum à Deo castitatis donum. Quarto, contra Canonem 12. *vbi dicitur causas Matrimoniales ad iudicem Ecclesiasticum pertinere; quia in Codice Theodosij & Iustiniani, & apud Cassiodorum inueniuntur leges de causis Matrimonialibus.* Quinto, contra Decretum de Matrimonijs Clandestinis; *dicebatur enim Concilium fecisse, irrita, quæ priùs fuerunt vera Sacramenta*, ex quo notabatur erroris antiquitas, quia hoc non fecisset; & verba Parochi esse scandalosa, quasi Matrimonium non perficiatur per verba contrahentium.

Sexto, *Irridebant Decreta circa dispensationes* Septimo, contra Decretum, *quod raptor teneatur dotare raptam iudicis arbitrio, dicebatur hoc esse impertinens; quia Ecclesiâ non habet ius, nisi excommunicandi.* Octauo, aduersùs primum de Reformatione Decretum dicebatur, *aut Concilium est supra Papam, aut non. Si primum, non debet verborum circuitione vti in decernendo; si secundum, non debet irritas facere leges præteritorum Pontificum* Nono, contra Decretum de causis Episcoporum ad Sedem Apostolicam deferendis,

dis, *dicebatur hoc esse contra antiquorum exempla; olim enim Episcoporum causæ in proprijs Prouincijs terminabantur.* Decimo, *laudabatur Decretum cap. 14. sed dicebatur hoc non obstante oppositum permanere.* Vltimo dicebatur, *Declarationem,* de proponentibus Legatis cap. 21, *esse contrariam facto.*

Ad I. dico. Vatum solemne in Religione, esse de iure diuino, vtpote promissionem factam Deo, & acceptatam ab Ecclesiâ. Quare nihil obstat, quod Sancta Synodus declarat, *quod per tale votum solenne in Religione, dissoluatur vinculum Matrimonij rati, & non consummati.* Ad II. dico, quod licet ab ipsomet Historico alia assignetur causa huius Decreti sub tali forma: scilicet *pro Græcis in Venetorum dominio:* quidquid tamen sit de hoc, addo, quod non est nostrum, & multo minus Hæreticorum, Concilio loquendi formas præscribere. Ad III. dico, verba illa Christi, ac S. Pauli esse pro his, qui vel non rectè petunt castitatem, vel nolunt pugnare aduersùs concupiscentias.

Ad IV. dico, ex hoc nihil sequi contra Decretum Concilij, nam sicut causæ Matrimoniales pertinent ad iudicem Ecclesiasticum, quatenus Matrimonium Sacramentum est: ita etiam aliquæ causæ Matri-

moniales possunt pertinere ad Principes seculares, quatenus in Matrimonio interuenit dos, & similia : vnde non est mirum, quod in Codicibus Principum secularium inueniantur leges pertinentes ad Matrimonium. Adde, quod in Theodosij, & Iustiniani Codicibus sunt in vnum collectæ leges, quæ antiquitus erant in vsu, antequam Imperatores essent Christiani. Si quæ leges concernunt Matrimonium, quatenus est fori Ecclesiastici, non habent vim, nisi vt receptæ ab Ecclesiâ.

Ad V. dico, Clandestina Matrimonia fuisse prohibita ob temporum calamitatem, aliásque circumstantias, quæ non erant antiquitus. Verba autem Parochi esse tantum conclusiua, siue terminatiua contractus Matrimonialis, quia interrogatione factâ à Parocho, & respondentibus Sponsis affirmatiue : Parochus per sua verba concludit actionem illam, conferens Sponsis suam benedictionem. Ad VI. respondetur, hæc dici Hæreticorum more ex liuore, & inuidia. Ad septimum dico, Ecclesiam habere potestatem, non solum excommunicandi, sed etiam ligandi, & puniendi; neque contrarium probant Hæretici.

Ad octauum, dico Concilium separatum à Papa

à Papa posse condere leges, quâcunque de re: ea tamen nullam vim habere, nisi post approbationem Summi Pontificis. Ex quo cadit vtraque Pars argumenti in contrarium. Ad IX. dico, quod si causæ Episcoporum in aliquo loco aut tempore non referuntur ad Romanum Pontificem: hoc euenit, ex Hæresi, vel vsurpatione, vel permissione. Cæterùm, quod tales causæ pertineant ad Romanum Pontificem, statuit antiquitus Zepherinus Pontifex. Imo ipse Historicus libro septimo, refert verba Gregorij Papæ, pro hâc eadem re; vnde satis patet hunc nouum non esse, sed antiquissimum in Ecclesia morem.

Ad decimum dico, ex hoc argumento cognosci Historici stultitiam & contradictionem. Si enim, vt ipse asserit, *argumenta hæc sua non sunt, sed facta fuere in Germaniâ, sub euulgatione ipsorum Decretorum durante Concilio:* quomodo isti argumentantes poterant scire istud Decretum factum à Sancta Synodo optimum quidem esse, sed quod illo non obstante contrarium permanebit? loquitur scilicet de futuro, sicut de præsenti. Ad vltimum dico, declarationem hanc fuisse de re verâ, & certâ; idem enim modus procedendi fuit in Concilio

sub Pio IV. qui antea sub alijs Pontificibus Paulo & Iulio.

ARTICVLVS VIGESIMVS QVARTVS.

Pro Sessione vltima.

De Indulgentijs, & Inuocatione Sanctorum, & de Purgatorio.

PRimo, notabatur modus procedendi in definiendo de his, diuersus ab alijs. Secundo, *quod nihil de Indulgentijs dictum sit, nisi esse veras, atque vtiles.* Tertio, *est in admiratione, modus loquendi de corrigendo abusu Indulgentiarum, iuxta verum, & antiquum in Ecclesia ritum*, cum tamen nomine Ecclesiæ venire non possit, nisi Ecclesia Occidentalis; quia in Orientali nunquam auditus fuit Indulgentiarum vsus, & in Occidentali iste vsus paucis abhinc seculis inualuit.

Ad primum dico, Sanctam Synodum iuxta rei necessitatem & opportunitatem contra Hæreticos singula definiuisse; res vero ipsas longo tempore examinatas fuisse. Est autem temerarium, eius modum procedendi te-

di carpere. Ad II. idem dicendum; hæc enim eſt inter Catholicos & Hæreticos diuerſitas, quod illi acquieſcunt Concilio, non item iſti. Ad III. dico, quod ex hoc apparet Hiſtorici ſtultitia. Fuit ſemper etiam in Orientali Eccleſiâ Indulgentiarum vſus, & etiamnum extat; ſi Hiſtoricus hoc neſcit, percontetur à Græcis ſibi finitimis, qui illum de hâc re docebunt. Quod verò ad Occidentalem Eccleſiam, falſum eſt, earum vſum non niſi quatuor ab hinc ſeculis viguiſſe: antiquiſſimus enim fuit, ac tempore Sancti Gregorij Papæ, qui obijt A. C. 604. iam notiſſimus.

ARTICVLVS VIGESIMVS QVINTVS.

De Confirmatione Concilij, & de operis Concluſione.

TAndem reprehenditur ab Hiſtorico Confirmationis modus adhibitus in Conſiſtorio. Narratur enim, *poſt lectum Decretum de Confirmatione petendâ, pronuntiatam fuiſſe à Pontifice Confirmationis ſententiam, abſque eo, quod lecta fuerint tot Concilij Decreta, quæ confirmanda erant.*

Reſpondetur breuiter: in ipsâ Hiſtoriâ

 referri,

referri, prius non semel factum fuisse diligentissimum examen circa Decreta: quæ ab ipso etiam Pontifice considerata fuisse, antequam ad petitionem Confirmationis veniretur, dubium non est. Quare in Consistorio nihil aliud supererat, quam vt proponeretur Decretum Concilij de Confirmatione petendâ, & deinde pronuntiaretur Confirmationis sententia. Hæc sunt, quæ in Historiâ referuntur contra SacroSancti Concilij doctrinam, quorum pro virium imbecillitate confutationem adornauimus, persæpe omissis leuissimis quibúsque, quæ nihil, nisi malignum animum spirant.

Præterea prætermisimus aliqua argumenta, quæ libro 7. adducuntur contra Romani Pontificis authoritatem; quamuis sub alio prætextu, ac titulo. Prætermisimus inquam, quia omnia illa inueniuntur proposita, atque optimè soluta apud Bellarminum in Controuersijs.

Duo etiam pertransiuimus, I. de S.R.E. Cardinalibus, contra quos Historicus libro 7. multum insanit. II. De Episcopis & Presbyteris, de quibus ambiguè, & æquiuocè Historicus loquitur lib. 3. Hæc enim duo ad Concilium directè non pertinent: & de Cardinalibus quidem quam plurimi doctissimi

viri

viri ſcripſerunt, vt nihil inſuper videatur adiungendum. De Epiſcopis verò, & Presbyteris, integram tractationem ſuo tempore in lucem edendam paramus, præcipuè ad contundendam Cl. Salmatij audaciam, qui innumera hâc de re ſcribit in volumine de Primatu Papæ, quod potius Hæreticum Chaos inſcribendum erat: ideoq; etiam mediocris ingenij Lectoribus & riſum mouet, & ſtomachum.

EPILOGVS.

HÆc, quæ non pro Interpretatione, ſed Defenſione SacroSancti Concilij aduersùs Hæreticorum, (in quorum claſſe Petrus Soaue Polanus iure merito reponendus eſt) fraudes, mendacia, blaſphemias, neceſſaria, miniméque ambigua ſecundùm Regulam Catholicæ Veritatis, iudicauimus, S. Sedis Apoſtolicæ iudicio & arbitrio humillimè ſubijcimus vniuerſa.

Illud denique repetentes, quod ad Lectorem præfati ſumus: Nos nolle, vt ſub Veritatis inſignibus accipiantur ea, quæ conſcripta ab Hiſtorico iſto, alias men-

dacissimo perhibentur. *Quale illud est, quod fol. 77. refertur:* Ioannem Manriques Oratorem Hispanum cum Guisianis egisse, proponendum Nauarrensi, vt repudiatâ Vxore Hæreticâ, (*sed tamen legitima,*) Mariæ Scotiæ Reginæ coniugium peteret, &c. *Quæ* aut vanè credita, vel inuidiosè conficta *ostendit Famianus Strada, Decad. 1. de bello Belgico. Lib. 3. Anno 1562.*

Idem dictum volumus de alijs, si quæ in Pontificum, Principum, aut quorumuis aliorum præiudicium, vel offensam trahi possent: neque enim hanc Historiam ex mente nostrâ contexuimus, sed ex verbis & sententijs Petri Soaue Polani excerptam, falsitatis ex ipsâmet côuincere conati sumus: inter illos hunc Historicũ numerantes, qui nõ semel *tantùm, sed absque numero* mendaces, merentur, vt neque vera dicentibus Fides habeatur, *vt alicubi loquitur S. Hieronymus.*

Soli DEO Gloria.

ERRATA

ERRATA CORRIGENDA.

Fol. 4. v. 7. Tigurium *lege* Tigurum. f 7. v. 24. Andrianus *lege* Adrianus. f 8. v. 16. turba hæc *lege* turbæ hæ. f. 10. v. 12. iſtos *lege* iſtas. f. 16. v. 25. Concilio *lege* conſilio. f. 20. v. 23. ob *lege* ab. f. 33. v. 14. ſugeſtum *lege* ſuggeſtum. f. 45. v. 2. opponendæ *lege* apponendæ. f. 47. v. 22. Concilio *lege* conſilio. f. 51. v. 2. conſenſum *lege* conſenſu. fol. 52. v. 5. exuſatio *lege* executio. f. 56. v. 12. campos *lege* compos. f. 58. v. 12. Concili *lege* Concilij. f. 60. v. 18. hac *lege* hoc. f. 63 v. 20. Principes *lege* Principis. f. 73. v. 22. erpreſſo *lege* expreſſo. f. 74. v. 3. coiugium *lege* coniugium. f. 79. v. 7. inidxit *lege* indixit. f. 85. v. 25 Confeſſionem *lege* confuſionem. f. 92. v. 24. ob. *lege* ab. f. 99. v. 9. ſiue *lege* ſine. f. 100. v. 11. factâſſe *lege* factitâſſe. f. 114. v. 1. 1364. *lege* 1564. f. 115. v. 5. ipſud *lege* ipſum. f. 119. v. 9. Hiſtrici *lege* Hiſtorici. f. 120. v. 21. veritatem *lege* vnitatem. f. 121. v. vlt. ob *lege* ab. f. 132. v. 15 Zomanza *lege* Romanzo. f. 133. v. 16. terum *lege* rerũ. f. 140. tit. Tertius *lege* Tertia. f. 142. v. 19. *dele*, quod. f. 150. v. 21. Diæceſanum *lege* Diœceſanum. f. 151. v. 8. Silueſtro 9. *dele* 9. f. 152. v. 18. ſunt *lege* ſint. f. 156. Auraſicanum *lege* Arauſicanum. f. 168. v. 15. Domatiſtas *lege* Donatiſtas. f. 174. v. 18. ad ſecundum *lege* ad quintum. f. 185. v. 14. accipiendas *lege* accipiendos. f 200. v. 3. Concili *lege* Concilij, fol. 226. v. 9. Caſſiododorum *lege* Caſſiodorum. f. 227. v. 8. Vatum *lege* Votum.

707